

DIN PUBLICAȚIUNILE CASEI ȘCOALELOR

BIBLIOTECA SECUNDARĂ No. 3

211

BALADE

CULESE DE

Gheorghe Coșbuc

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDIȚIA II-A

BCU Cluj-Napoca

RBCFG202001335

BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „SPORTUL”

Bulevardul Elisabeta, 51

1922

187283

BCU Cluj / Babeş-Bolyai University Library Cluj

DOROBANȚUL

Strecurați prin plumbi și săbij, dorobanții drum deschid,
Inimoși s'azvârl prin șanțuri și de-avalma sar pe zid.

Și eră prin șanț pierire, și văzduhul tremură,
Iar dincolo, prin redută, moartea cea de veci eră.

Tropot de picioare multe, fum și abur ca 'ntr'un iad,
Vuiet cum îl fac prin baltă ce-i ce-alunecă și cad.

Dar roiau mereu flăcăii, răsăriți ca din pământ,
Valuri ce 'nneceau reduta, scufundându-se 'n mormânt.

Unul singur în roirea de viteji, un dorobanț,
Zăboviă trudit pe-o scară, răsărit și el din șanț.

Cei sosiți, cu scări, în juru-i își faceau în grabă rost
Și treceau urmându-i alții, iar el tot pe unde-a fost.

Apucase strâns cu dreapta parapetul, ca 'n asalt,
Dar eră prea slab pe semne, zidul lunecos și 'nalt.

Iat' un căpitan, din urmă, aducând în foc pe-ai lui,
Dă de el. — „Cu sânge, băete! ce întârzii de nu te sui?”

El abiă-și întoarce capul. — „N'am putere să mă urc.
Mă trudesc cu stânga numai! Bată-l Dumnezeu de Turc!”

— „Ții la sân, se vede, dreapta! Pune dreapta! N'o țineă...”

— „Cum n'aș pune-o, și-i sub scară! Uite-o stai să calci pe ea”

Ajutându-i căpitanul el se 'nalță 'ncet, încet,
Dă un chiot și se 'nalță, răsărind pe parapeț.

Vede jos încăerarea luptătorilor voinici,
Un amestec orb ca 'n cuibul răscolitelor furnici.

El înalță 'n vânt chipiul, strig' un nume drag și sfânt
Și-apoi sare depe ziduri în redută, și 'n mormânt.

Ea eră pământ al nostru, smuls din sufletul turcesc
Și voiă și el să moară pe pământul românesc!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G. Coșbuc.

SERGEANTUL

Pe drumul de costișe ce duce la Vaslui
Veniă un om, cu jale, zicând în gândul lui:
„Mai lungă-mi pare calea acum la 'ntors acasă...
Aș vrea să sbor, și rana din pulpă nu mă lasă!”
Și bietul om slab, palid, având sumanul rupt
Și o cămașă ruptă bucăți pededesupt,
Pășia trăgând piciorul încet, dar pe-a lui față
Sbură ca o lumină de glorie măreață.
Și 'n ochii lui de vultur adânci, vioi și mari,
Treceau lucioase umbre de eroi legendari.
Opinca-i eră spartă, căciula desfundată,
Dar fruntea lui de raze părea încununată.

Calică-i eră haina, dar strălucia pe ea
Și crucea Sfântului Gheorghe ș'a României Stea.
Românul venia singur pe drumul plin de soare,
Când iată că aude fanfare sunătoare
Și vede, nu departe, în fața lui venind
Un corp de oaste mândră în aur strălucind.
Erau trei batalioane de gardă 'mpărătească,
Mergând voios la Plevna cu dor s'o cucerească.
În frunte-i Colonelul semeț, pe calu-i pag,
La bravii săi tovarăși privia ades' cu drag,
Și inima în pieptu-i bătea cu foc, deșteaptă
Căci el visă, privind-u-i, la lupta ce-i așteaptă.

Deodată, el dă cuochii de sarbedul Român
Ce stase 'n loc la umbră, sub un stejar bătrân.
Și mult se minunează și nici că-i vine-a crede,
Când crucea Sfântului Gheorghe pe sânul lui o vede.

S'oprește regimentul, iar bravul Colonel
Se 'nchină la drumetul, s'apropie de el
Și-i zice cu blândețe: „De unde vii, străine?”

— „Vin tocmai dela Plevna”. — „Cum e acolo?” — „Bine”.
— „Dar aste decorații cum, cine ți le-a dat?”
— „Chiar Domnitorul nostru ș'al vostru Împărat”.
— „Dar pentru care fapte?” — „Știu eu?... Ci-că drept plată
„Că am înat eu steagul redutei!... Și pedată
„Cu el străpunși de glonțuri ne-am prăbușit în șanț...”

— „Dar ce rang ai, voinice?” — „Am rang de Dorobanț!”
Atuncea Colonelul, dând mâna cu sergentul,
Se 'ntoarce, dă un ordin... Pe loc tot regimentul
Se 'nșiră, poartă arma, salută cu onor
Românul care pleacă trăgând al lui picior.

Vasile Alexandri.

RĂSBOIUL

(Traducere de G. Coșbuc)

Din Plevna se strecoară și ies de după sanțuri
Vitejii Turci, ca umbre, desculți și purtând lanțuri,
Tot ies, flămânzi și schilavi, șireag după șireag,
Se târâie, sârmanii, d'abiă numai se trag.

Sunt mii de oameni; galbeni și supti, ei par fantome,
Se clatină pe drumuri și leșină de foame,
De nori văzduhul fierbe și vântul urlă 'n văi,
Ca lașii când cer milă pe câmpul de bătăi.

Tăcuți pășesc, ca moartea, prin viscol și zăpadă,
Tot unul câte unul se rumpe din grămadă
Și cade mort; iar corbii și vulturii din sbor
Vestesc pe cel ce cade prin crocneteale lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cât drum e dela Plevna spre Dunăre, prin sate
Zac tristele cadavre pe drumuri semădate,
Un sarbăd șir, să cugeți că morții fac alaiu;
Și mulți din ei îngheață pe care și pe cai.

Ei strigă, mai cer milă din ultime respiruri.
S'aștern apoi cucernici pe câmp, și dintre șiruri
Ies șoapte, toți au ochii spre Mecca răsărit
Și mor zâmbind — e Allah acel care a voit!

Spre Dunărea! Cât este de lungă 'ndepărtarea!
Dintr'nșii câți au înger să biruie cărarea
S' opresc în faptul nopții acolo, unde 'n ger
Nicolopolis sticlește subt haina lui de fier.

Și 'ntreg văzduhul fierbe de răcnet și-agonie,
Ei plâng și gem și urlă și cad de slabi o mie,

Vai, dați-mi o bucată de pâine ! Mai curând,
Nu mă lăsați de schilav să pier aici flămând !“

Căzuți pe jos sărmanii, cer pâine, cer mâncare,
Și nu-i ! Nu poți s'o cumperi, că nu-i ! Și tot mai tare
Se 'ntinde cruntul răcnet mai greu și mai mișel,
Amar tăind în inimi ca pələșul de-oțel.

Și zece mii de oameni rămân pierii pradă.
Cu piepturile goale lipite de zăpadă
Ei zac în vânt ; chiar Rușii de frig și foame mor ;
Nu-i pâine ! Numai ghiață și noapte 'n jurul lor !

Nu-i pâine ! Și dincolo de Dunăre stă țara
Doritei liniști, caldă ca însăși primăvara,
Dar râul o desparte de cei cari-o doresc
Prin stânci de sloiuri 'nalte, ce mai 'nalte cresc.

Nu-i pâine ! Bieții oameni ! Pe galbena lor față
Sudoarea prinde brumă și lacrimile 'nghiață
Și sângele din rană se 'ncheagă tot de ger,
Și plin de nori e cerul, ah ! nu mai este cer !

În urmă faptul zilei dă zori, și 'n zi sosește
Dorita pâine ; grabnic la toți ea se 'mpărțește
Prin șiruri ; înghețată și toată fier și sloiu,
Atâta eră partea martirilor eroi !

Carmen Sylva.

PE DRUMUL PLEVNEI

Iar pe drumul care duce
dela Dunăre spre munte
Trec Românii zi și noapte
cătrec Plevna,—merg și vin.
Vesele batalioane
cu maiorii lor în frunte,
Șir de cară cu provizii,
schilaviți în haine crunte,
Scârțit și chiu și tropot
pe-acel drum de oameni plin.

Intr'acest pestrîț amestec,
scoborând pe dealuri iată
Pe-un răzor s'oprînsse n'cale
o bătrână și gemeă,
Cu desagii goi pe umeri,
semn de-o cale 'ndelungată.
Iar din văi, urcând alene,
se vedeă venînd o ceată
De drumeți din țara noastră
și s'opriră lângă ea.

— „Bună calea“, zise unul.

— „Inima vă fie bună,
Oameni buni ! Dar unde mergeți?“

— „De ne-ajută Dumnezeu,
Noi, la Plevna, maică dragă“.

— „Tot la Plevna ! Cum ne-adună !
Eu deacolo viu. Băiatul

mi-e 'n războiu acū de-o lună,
Și m'am dus să-mi văd băiatul
că-i la Plevna, și-i al meu“.

Repede 'mprejur se strânse
ca prin farmec toată ceata,
Că să'ntrebe cum e Plevna?
cum stau Turcii 'nchiși în ea?
Ce mai zice Carol-Vodă,
când o fi războiul gata?
Și'mbătată de potopul
întrebărilor ea, biata,
Iși ștergea cu palma ochii
și plângând le tot spuneă.

Dar în urmă ei de grija
noptii, ca să nu-i apuce:
— „Să rămâi în pace, maică,
să te vadă Domnul sfânt!“
Și grăbiți se ridicară
toți de jos, făcându-și cruce.
Ea cu ochii plini de plânset
privia gloata cum se duce,
Și-un pustiu simți 'mprejur-i
și'ntuneric pe pământ.

Stete-așa, mereu privindu-i,
și deodată 'n fuga mare
Ea porni la deal, cu strigăt
să s'oprească ceata 'n loc.
Când ajunse-abiă trăgându-și
pușintica răsuflare:
— „Dragi creștini, voi unde mergeți?
aveți milă și 'ndurare.
Eu mă 'ntorc cu voi acolo
la băiatul meu, în foc!“

— „Dar ai fost! La Plevna maică,
toate-acum îți sunt știute,

Ți-ai văzut și tu băiatul,
ce mai vrei să vezi acum?
Să te'ntorci, în sat acasă:
ia-ți toiagul tău și du-te.
Noi suntem cu toții tineri
zor avem și mergem iute,
Tu ești slabă și puțină
și e mult de mers pe drumi“.

Ea-și întinse-atunci cu gemet
mâinile, strigând cu jale:
— „Nu mă bateți cu nevrerea,
că vă bate Dumnezeu!
Voiu fugi cu voi alături,
și de voiu muri pe cale,
Tot atât! M'oiu ști aproape
de băiat! În sat, acasă
E pustiu, că n'am pe nimeni —
Orice-o fi, mă duc și eu!“.

G. Coșbuc

CALUL ARABULUI

Arabul căzuse în aspră robie:
Mușchioasele-i brațe legate eră...
El n'o să-și mai vadă nici cort, nici soție,
Nici larga pustie
Ce 'n veci treieră!

Și Turcii-l vor duce cu dânșii 'n cetate
Și sclav ca să fie va fi destinat,
Și până ce 'n pieptu-i un suflet va bate
De-un dor ce abate
Va fi dominat!

Iar calul său falnic, ușoară nălucă,
Ce 'n fugă se 'ntrece cu pasărea 'n sbor
Și ce, la săgeată, 'nainte apucă,—
In dar o să-l ducă
Sultanului lor!

L'această gândire, de lacrimi pâraie
Revarsă-a lor undă pe negru-i obraz!..
Toți dorm;... numai luna plutește bălaie,
Scăldată 'n văpaie,
Pe-un nor de atlas!

Lumina l-ajută și calu-și zărește,
Dar trist, la o parte, ședeă priponit,
Cu ochiul său negru părea că-i vorbește,
Părea că-l jelește
In dor adâncit!

Arabu! atuncia, pătruns de simțire,
Pe brânci se târaște s'ajungă la el:
Mișcat de-o înaltă și dulce gândire
Spre-a lui mântuire
Lucrează cu zel!

Cu dinții apucă priponul cel tare,
Il mușcă, il roade și-l rupe, 'nșfârșit;
Deschisă îi este pustia cea mare
Cu albă cărare,
Cu sân împietrit!

Dar calul atuncia, de brânele-i late
Cu gura-l ridică mișcat de-al său dor,
Prin noapte, cu dânsul, fantastic străbate.
Nimic nu-l abate
Din falnicu-i sbor!

Și 'n tropotul mare, trei zile gonește
Când, iată că în zare albește un cort,—
Arabul e 'n vieață și calul sosește,
Dar vai, când s'oprește
S'abate jos mort!

Al. Macedoski.

EL-ZORAB

La Pașa vine un Arab
Cu ochii stinși, cu graiul slab:
— „Sunt, Pașa, *neam de Beduin*,
Și dela Bab-el-Mandeb vin,
Să vând pe *El-Zorab*.

„Arabii toți răsar din cort,
Să-mi vadă roibul, când *îl port*
Și-l joc în frâu și-l las în *trap*:
Mi-i drag ca ochii mei din cap
Și nu l-aș da nici mort;—

„Dar trei copii de foame-mi mor:
Uscat e cerul gurii lor;
Și, de amar îndelungat,
Nevestei mele i-a secăt
Al laptelui izvor.

„Ai mei pierduți sunt, Pașa, toți,
O mântuie-i, de vrei, că poți!
Dă-mi bani pe cal, că sunt sărac!
Dă-mi bani, dacă-l găsești pe plac,
Dă-mi numai cât *socoți!*“

El poartă calul, dând ocol,
In trap grăbit, în pas domol,
Și ochii Pașei mari s'aprind,
Cărunta-i barbă netezind,

Stă mut, de suflet gol :

— „O mie de *techini* primești ?“

— „O, Pașă, cât de darnic ești !

Mai mult decât în visul meu,

Să-ți răsplătească Dumnezeu,

Așa cum îmi plătești !“

Arabul iă, cu ochii plini

De zâmbet, mia de *techini* —

Deacum, deacum ei sunt scăpați !

Deacum vor fi și ei bogați,

N'or cere la străini !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu vor trăi sub cort în fum,

Nu-i vor cerși copiii'n drum,

Nevasta lui se va 'ntremă,

Și vor avea și ei ce da

Săracilor deacum !

El strânge banii mai cu foc

Și plecă beat de mult noroc

Și-alergă dus de-un singur gând...

Deodată, însă, tremurând,

Se 'ntoarce, stă pe loc.

Se uită lung la bani și, *pal*,

Se clatină, ca dus de-un val

Apoi la cal privește drept...

Cu pașii rari, cu fruntea 'n piept,

S'apropie de cal ;

Cuprinde gâtul lui, plângând,
Și 'n aspra-i coamă, îngropând,
Obrajii palizi : „Puiu de leu!“
Suspină trist ; „odorul meu,
Tu știi că eu te vând !

„Copii mei nu s'or jucă
Mai mult cu frunze 'n coama ta,
Nu te-or petrece la izvor ;
Deacuma smochini, din mâna lor,
Ei n'or aveà cui da!

„Ei nu vor mai ieși cu drag
Să 'ntindă mânilor din prag,
Să-i iau cu mine 'n șea pe rând !
Ei nu vor mai ieși râzând

In calea mea șirag...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Copiii mei, cum să-i îmbun ?
Nevestei mele ce să-i spun,
Când va 'ntrebà de El-Zorab ?
Va râde 'ntregul neam arab
De bietul *Ben-Ardun* !

„Raira, tu, nevasta mea,
Pe El-Zorab nu-l vei vedea
Mai mult urmându-te la pas,
Nici în genunchi, la al tău glas,
El nu va mai cădeà !

„Pe-Ardun al tău, pe Ben-Ardun,
N'ai să-l mai vezi în zbor nebun
Pe urma unui șoim ușor.
Ca să-ți împuște șoimu'n zbor ;
Nu-i vei pofți „drum bun !“

„Nu vei zâmbi, când saltă 'n vânt
Ardun al tău în *alb* veșmânt :
Și, ca să simți sosirea lui,
Mai mult deacum tu n'o să pui
Urechea la pământ...

„O, calul meu ! Tu fala mea,
Deacum eu *nu te-oi mai vedeà*
Cum ții tu nările 'n pământ
Și coada ta fuior în vânt,
In zbor de rânduneà !

„Cum 'mesteci spuma albă 'n frâu,
Cum joci al coamei galben râu,
Cum iei pământul în *galop*
Și cum te-așterni ca un potop
De trăsnete 'n pustiu !

BCU Cluj / Central University Library Cluj
„Știa pustiul de noi doi
Și zarea se 'ngrozeà de noi —
Și tu deacum al cui vei fi ?
Și cine te va mai scuti
De-arșițe și de ploii ?

„Nu vor grăi cu tine blând,
Te-or înjură cu toți pe rând
Și te vor bate, — odorul meu,
Și te-or purtă și mult și greu ;
Lăsă-te-vor flămând !

„Și te vor duce la războiu,
Să mori tu, cel crescut de noi !... —
Ia-ți bani, Pașă ! Sunt sărac,
Dar fără cal eu ce să fac ?
Dă-mi calul înapoi !“

Se 'ncruntă Paşa: — „Eşti nebun ?
Voeşti pe lencieri să-i pun,
Să te dea cânilor ? Aşa !
E calul meu, şi n'aşteptă
De două ori să-ţi spun !“

— „Al tău ? Acel care-l crescù
Iubindu-l, cine-i ? eu ori tu ?
De *dreapta* cui ascultă el,
Din leu turbat, făcându-l miel ?
Al tău ? O, Paşă, nu !

„Al meu e ! Pentru calul meu
Mă prind de piept cù Dumnezeu!...
Ai inimă ! Tu poţi să ai
Mai nobili şi mai mândri cai,
Dar eu, stăpâne, eu ?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Intreagă mila ta o cer !
Alah e drept, şi Alah din cer
Va judecă ce-i între noi,
Că mă răpeşti şi mă despoi,
M'arunci pe drum să pier.

„Şi lumea te va blestemă
Că-i blestem făptuirea ta...
Voiu merge, Paşă, să cerşesc,
Dar mila voastră n'o primesc, —
Ce bine-mi poţi tu da ?“

Dă Paşa semn : „Să-l desbrăcaţi
Şi binele în vergi i-l daţi !“
Sar eunucii, vin, îl prind.
Se 'ntoarce-Arabul, răsărind
Cu ochii îngheţaţi ;

El scoate grabnic un pumnal, —
Și-un val de sânge, roșu val
De sânge cald a izvorât
Din nobil încomatul gât,
— Și cade mortul cal.

Stă Pașa *beat, cu cchi topiți,*
Se trag *spahii* 'ncremeniți,
Și-Arabul, 'ngenunchi plecat,
Sărută sângele 'nchegat
Pe ochii 'nțepeniți.

Se 'ntoarce-apoi, cu ochi *păgâni,*
Și-aruncă *fierul* crunt din mâni;
— „Te-or răzbună copiii mei! —
Și-acum *mă taie, dacă vrei,*
Și-aruncă-mă la câni!“

BCU Cluj / Central University Library Cluj G. Coșbuc.

MORTUL DELA PUTNA

Iar la Putna 'n mănăstire,
Noaptea, din tăcut mormânt,
Iese în plină strălucire
Ștefan cel viteaz și sfânt.
Lespedeza, ce-au pus-o popii
Peste groapă, 'ncet se dă
Indărăt și 'n fundul gropii
Ștefan plin de pace stă.
Dar se 'nalță 'ncet eroul
Deșteptat din lungu-i somn,
Luminat e'ntreg cavoul
Și semeț viteazul Domn.

Albu-i coif străluce 'n lună,
Iar pe zale-i joacă zări

De lumini ce se 'mpreună
Ca 'ntr'un bazm cu arătări.
Lunga suliță și-o poartă
Răsucind-o 'n mândru chip —
Eu credeam, că-i umbră moartă:
Ce se mișcă pe nisip,
Dar e viu ! Acum ridică
Ochii săi, par'c' ar lăsa
Peste-o oaste inimică
Toată vrăjmășia sa.
Apoi stă plecat și ascultă ;
Poate-aude spre Hotin
Vuiet și-alergare multă
De Poloni și Turci ce vin ;
Poate-aude oști tătare
Și năvală peste Prut,
Ori sosind din depărtare
Peste munte i-a trecut
Regele Mateiu ! Voi cete
De cazaci și de Săcui,
Dumnezeu acum vă dete
Gata iar pe mâna lui !

Sună zornăit de zale,
Strigăt mare de răsboiu,
Ard Moldova noastră'n cale
Câți dușmani și vechi și noi.
Ștefan tremură 'n mânie.
Iese din tăcutul schit —
Luna 'n ceruri, argintie,
Cu nori negri s'a 'nvelit.
Și cumplit din bucium sună
Ștefan Vodă ; ca un nor
les oșteni și iuși s'adună
Roată lângă Domnul lor.

Ia' o oastea lui voinică,
Toți cei buni și tari ai săi !
Ștefan spada și-o ridică
Și pornește 'n sârg spre văi.
Luna tot mai mult s'ascunde,
Tot mai negri nori plutesc
Și din văi grozav răspunde
Buciumul moldovenesc.
Se tot duce, duce 'n noapte
Sgomotul în joc spre Prut,
Mai lăsând în urmă șoapte
Din furtuna ce-a trecut.

E pustiu la mânăstire,
Gol mormântul cel deschis !
Toate-au fost o nălucire,
Toate rezezi ca'ntr'un vis.
Nu știi bine 'n care parte
Ștefane, te-ai dus cu oști,
Știu că tu te-ai dus departe
Și dușmanii ți-i cunoști !
Bate-i, Ștefane, părinte,
Spulberă-i depe pământ :
Chiar și mort învață-i minte,
Cine ești și ai tăl ce sânt.

G. Coșbuc

LUPTA DELA ROVINE

La un semn, un țarm de altul, legând vas de vas, se leagă,
Și în sunet de fanfare trece oastea lui întreagă,
Ieniceri, copii de suflet ai lui Alah, și Spahii
Vin de'ntunecă pământul la Rovine în câmpii;
Răspândindu-se în roiuri, întind corturile mari—

Insă'n zarea depărtată sună codrul de stejari.
Iată vine-un sol de pace c'o năframă'n vârf de băț;
Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț:

— „Ce vrei tu ?“

— „Noi? Bună pace! Și de n'o fi cu bănat,
Domnul nosru-ar vrea să vadă pe măritul împărat.“

La un semn deschisă-i calea, și s'apropie de cort
Un bătrân atât de simplu după vorbă, după port:

— „Tu ești Mircea ?“

— „Da 'mpărate !“

— „Ai venit să mi te 'nchini,
Să nu schimb a ta coroană infr'o ramură de spini ?“

— „Orice gând ai, Impărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic bine-ai venit!
Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierți.
Dar acū, vei vrea ca oaste și războiu ca să ne cerți,
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acum a y'tă cale,
Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei-Tale,—
De-o fi una, de-o fi alta ; ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i războiu !“

— „Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gândești că pot,

Ca întreg Aliotmanul să se'mpiedice de-un ciot ?

O! tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s'au pus !

Toată floarea cea vestită a întregului Apus,

Tot ce stă în umbra Crucii, împărați și regi s'a'jună

Să dea piept cu uraganul, ridicat de Semilună ;

S'a'mbrăcat în zale lucii cavalerii dela Malta,

Papa cu a lui trei coroane, puse una peste alta,

Fulgerele adunat-au contra fulgerului care

În turbarea-i furtunoasă a cuprins pământ și mare.

N'au avut decât cu ochiul ori cu mâna semn a face,

Și apusul își împinse toate neamurile încoace ;

Pentru a crucii biruință se mișcară râuri-râuri,

Ori din codri răscolite, ori stârnite din pustiuri,

Sguduind din pacea-adâncă ale lumii începuturi,
Innegrind tot orizonul cu-a lor zeci de mii de scuturi;
Se mișcau îngrozitoare ca păduri de lănci și săbii,
Tremură înspăimântată marea de-ale lor corăbii!
La Nicopoli văzut-ai câte tabere s'au strâns,
Ca să stee înainte-mi ca și zidul nelvins.
Când văzui a lor mulțime câtă frunză, câtă iarbă,
Cu o ură ne'mpăcată mi-am șoptit atunci în barbă,
Am jura că peste dânșii să trec falnic fără păs,
Dinristolul dela Roma să dau calului ovăz!...
Și de crunta-mi vijelie tu te aperi c'un toiag?
Și purtat de birulnță să mă'mpiedec de-un moșneag?"
— „De-un moșneag, da, împărate! Căci moșneagul ce privești,
Nu e om de rând, este domnul Țării Românești.
Eu nu ți-aș dori vr'odată să ajungi să ne cunoști,
Nici ca Dunărea să'nnece spumegând a tale oști.
După vremuri, mulți veniră, începând cu acel oașpe
Ce din vechi se pomenește, cu Dariu a lui Istaspe.
Mulți durară după vremuri peste Dunăre vr'un pod,
De-au trecut ca spaima lumii și mulțime de norod;
Impărați, pe care lumea nu putea să-i mai încapă,
Au venit și'n țara noastră de-au cerut pământ și apă.
Și nu voiu ca să mă laud, nici că voiu să te'nspăimânt:
Cum veniră, se făcură toți o apă ș'un pământ.
Te fălești că înainte-ți răsturnat-ai val-vârtej
Oștile leite 'n zale de'mpărați și de viteji?
Tu te lauzi că Apusul înainte ți s'a pus?
Ce-i mână pe ei în luptă, ce-a voit acel Apus?
Laurii voiau să-ți smulgă depe fruntea ta de fier,
A credinții biruință câtă orice cavalier.
Eu? Imi apăr sărăcia și nevoile și neamul!
Și deaceia tot ce mișcă 'n țara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este:
Dușmănit vei fi de toate făr'aprinde chiar de veste.
N'avem oști, dară iubirea de moșie e un zid

Care nu se'nfiorează de-a ta faimă, Baiazid !
Și abiă plecă bătrânul, ce mai freamăt, ce mai sbuclum ;
Iar, la poala lui cea verde mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra 'ntunecoasă.
Călăreții umplu câmpul și roiesc după un semn
Și în caii lor sălbatici bat cu scările de lemn ;
Pe copite iau în fugă fața negrului pământ,
Lânci scânteie lungi în soare, arcuri se întind în vânt ;
Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindeni,
Orizontu 'ntunecându-l, vin săgeți de pretutindenți.
Văjâind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie,
Urlă câmpul și de tropot și de strigăt de bătaie.
În zadar strigă'mpăratul, ca și leul în turbare,
Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare ;
În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
Căci cuprinsă-i de pëire și în față și în coaste,
Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie,
Cad Arabii ca și pâlcuri risipite pe câmpie ;
În genunchi cădeau pedestri, colo caii se răstoarnă,
Cad săgețile în valuri, care șueră, se toarnă,
Și lovind în față 'n spate, ca și crivățul și gerul,
Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul.
Mircea însuși mână'n luptă vijelia îngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare.
Durduind suiau călării, ca un zid înalt de suliți,
Printre cetele păgâne trec rupându-și large uliți ;
Risipite se 'mprăștiie a dușmanilor șireaguri
Și, gonind biruitoare, tot veniau a țării steaguri,
Ca potop ce prăpădește, ca o mare turburată.
Peste-un ceas păgânătatea e ca pleava vânturată.
Aceă grindin'otelită înspre Dunăre o mână,
Iar în urma lor se 'ntinde falnic armia română.

M. Eminescu.

PAȘA HASSAN

Pe Vodă-l zărește călare trecând
Prin șiruri, cu fulgeru 'n mână.
In lături s'asvârle mulțimea păgână,
Căci Vodă o 'mparte, cărare făcând,
Și 'n urmă-i se 'ndeasă, cu vuiet curgând,
Oștirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frânele 'n sbucium și saltă;
Turcimea 'nvrăjbită se rupe de-olaltă
Și cade 'nmocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan izbit depe cal
Se 'nchină prin baltă.

Hassan de sub poala pădurii acum
Lui Mihnea-i trimite-o poruncă:
In spatele-oștirii muntene s'aruncă
Urlând Ianicerii, prin flinte și fum,—
Dar pașa rămâne alături de drum,
Departa pe luncă.

Mihaiu îi zărește și-alege vr'o doi,
Se 'ntoarce și pleacă spre gîlată,
Ca volbura toamnei se 'nvârte el roată
Și intră'n urdie ca lupu 'ntre oi,
Și'o frânge degrabă și-o bate 'napoi
Și-o vântură toată.

Hassan de mirare e negru-pămînt;
Nu știe de-i vis, ori aieve-i.
El vede cum zboară flăcăii Sucevei,
El vede Ghiaurul că-i suflet de vînt

Și 'n față-i puterile Turcilor sânt
Tăriile plevei.

Dar, iată-l ! E Vodă, Ghiaurul Mihai!
Aleargă năvală nebună.
Imprăștiie singur pe câți li adună,
Cutreieră câmpul, tăind depe cai —
El vine spre pașă: e groază și vai,
Că vine furtună.

„Stai, pașă, o vorbă deaproape să-ți spun,
Că nu te-am găsit nicăirea—“
Dar pașa-și pierduse și capul și firea!
Cu frâul pe coamă el fuge nebun,
Că 'n ghiară de fiară și 'n gură de tun
Mai dulce-i pierirea.

Sălbaticul Vodă e 'n zale și 'n fier
Și zalele-i zuruie crunte.
Gigantică poart'o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stânga-i ajunge la cer.
Și Vodă-i un munte.

„Stăi, pașă! Să piară azi unul din noi—“
Dar pașa mai tare zorește;
Cu scările 'n coapse fugaru-și lovește
Și gâtul i-l bate cu pumnii-amândoi;
Cu ochii de sânge, cu barba vâlvoiu
El sboară șoimește.

Turbanul îi cade și-l lasă căzut:
Iși rupe cu mâna vestmântul
Că 'n largile-i haine se 'mpiedică vântul,
Și lui i se pare că 'n loc e ținut;
Aleargă de groaza pieririi bătut,
Mănâncă pământul.

Și-i dârdaie dinții și-i galben-pierit!
Dar Alah din ceruri e mare!
Și-Alah fi scurteuză grozava-i cărare,
Căci pașa-i de taberi aproape sosit!
Spahii din corturi se 'ndeasă grăbit,
Să-i deee scăpare.

Și 'n ceasul acela Hassan a jurat
Să zacă de spaimă o lună,
Văzut-au și Beii că fuga e bnnă
Și bietului pașă dreptate i-au dat,
Căci Vodă ghiaurul în toți a băgat
O groază nebună.

G. Coșbuc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
MIRCEA CEL MARE ȘI SOLII

Intr'o sală 'ntinsă, printre căpitani,
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani:

Astfel, printre trestii tinere, 'nverzite,
Un stejar întinde brațe veștejite;

Astfel, după dealuri verzi și numai flori,
Stă bătrânul munte albit de ninsori.

Curtea este plină, țara în mișcare:
Soli trimiși de Poartă vin la Adunare.

Toți stau jos, mic, mare, tânăr și bătrân—
Eră nobil omul când eră Român.

Solii dau firmanul, Mircea îl citește,
Apoi cu mărire astfel le vorbește:

— „Padişahul vostru, nu mă îndoiesc,
Va să facă țara un pământ turcesc;

Pacea ce-mi propune este o sclavie,
Până când Românul, să se bată ştie;

La aceste vorbe sala-a răsunat,
Dar un sol îndată vorba a luat:

— „Tu, ce, într'această naţie creştină,
Străluceşti ca ziua într'a sa lumină;

Tu, o doamne, cărui patru țări se 'nchin',
Alah să te ție, dar ești un hain!“

În murmură surdă vorbele-i se 'nneacă:
Cavalerii tragu-și spadele din teacă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mircea se 'ndreptează iute către ei:
— „Respectați solia, căpităni mei!“

Apol către solii Porții el vorbește:
— „Voi, prin care Șahul astăzi mă cinstește,

Mircea se închină de ani obosit,
Însă al său suflet nu e 'mbătrânit.

Ochii săi, sub gene albe și stufoase,
Cu greu mai îndreaptă săgeți veninoase!

Dar cu toate-acestea fieru-i va lovi,
Și-albele lui gene încă n'or clipi.

Calea ce se bate pentru a lui țară!
Sufletu-i e focul soarelui de vară.

Mergeți la Sultanul, care v'a trimis,
Și orice drum de pace, spuneți că-i închis!“

Apoi către curte domnul se îndreaptă:
— „Fericirea Țării dela noi s'așteaptă.

De deșarte vise să nu ne'nșelăm:
Moarte și sclăvie la străini aflăm.

Viitor de aur țara noastră are,
Și prevăd prin secolii a ei înălțare;

Însă mai 'nainte trebuie să știm,
Pentru ea cu toții, martiri să murim!

Căci fără aceasta lanțul ne va strânge
Și nu vom ști încă nici chiar a ne plânge!“

D. Bolintineanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
PRIMELE OBUZURI

Sub cer senin, albastru, lin Dunărea la vale
Coboară maestoasă, lățind undele sale

Pe câmpi cu iarbă coaptă, prin rediuri de stejar,
Pe insule ce 'n apă încet scăzând dispar.

Și 'n cursu-i oglindește de-a-stânga Calafatul,
De-a-dreapta sa Vidinul, în veci ne 'nstrăinatul:—

Cetate 'ncă fecioară sub pază de păgâni,
Ce pare că așteaptă năvală de Români.

Lin Dunărea se scurge spre marea fără valuri;
Dar, iată, se 'ncrețește, căci a zărit pe maluri

De-o parte-un leu, de alta un tigru sângerat
Ce se pândesc cu ochiul aprins și tulburat.

Deodată Carol Domnul, urcat pe-o baterie,
Vidinului din față s'arată cu mândrie.

Și face-un semn. Tunarii dau foc... Un sol de fier
Din tun pornește, sboară, se 'nalță întâiu pe cer

Și cade-apoi în sânul cetății ce tresare,
Vestindu-i România și-a ei neatârnare!

Vidinul se trezește din învechitu-i somn,
El vreă să nimicească și Țara ș'al ei Domn.

Incarc' un tun gigantic, spre Carol ținta drege:
Dar prima-i detunare îl proclamează Rege!

Iar Domnul, zâmbind vesel, în ochii tuturor,
Salută cu-a lui spadă obuzul trecător

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Și zice: „Mult îmi place această armonie!
Strigați, copii: trăiască iubita Românie!“

Un ura! clocotește pe râul deșteptat,
Și el cu drag încinge un nou, viteaz Regat.

V. Alexandri.

CĂPITANUL ROMANO

Se dase trei asalturi redutei neînvînse,
Tustrele îndrăznețe și crunte, dar respinse,
Și câmpu 'ntreg de sânge acoperit eră,
Și cuib grozav de moarte reduta fulgeră.
În șanțuri trupuri multe grămada,
Și altele străpunse, pe dâmburi acățate,
Formau un crud spectacol ce lumii arată
Cum știe pedestrașul în foc a se luptă.

Romano căpitanul de trei ori cu ai săi,
De trei ori ajunsese la șanțuri cel dintâiu,
Ș'acum, retras de-o parte, strângea coloana-i ruptă,
Cu ea să se arunce de-a patra oară 'n luptă.
Deodată.., cine-ar crede!.. un aspru colonel,
leșind de nu știu unde, pășește drept la el
Și-i zice :

— „Căpitane, nu-mi place-a ta purtare
„Stai tot în urmă!“

— „Cine?“ răcnesc în tulburare
Ostașii lui Romano arși, rumeni pe obraz ;
„El, căpitanul nostru !... din toți cel mai viteaz !“
— „Copii, tăcere !...“ strigă Romano la mulțime ;
Apoi spre colonelul, c'un aer de mărime
Se 'ntoarce, îl măsoară c'un ochiu plin de dispreț .
Și-i zice :

— „Colonele, de ești și îndrăzneț,
„Pecăt' nedrept și aspru, te îndemin să vii cu mine,
„Să vezi de știu la moarte să merg cum se cuvine...
„Copii !... Zor înainte l-al patrulea asalt !“
— „Ura !...“ răspund ostașii... iar el pe calu-i 'nalt,
Pornește înainte, deprins a merge 'n frunte,
Și zboară... dar un glonte, un sol al morții crunte,
li vine drept în cale și i s'oprește în piept.
Atuncea Căpitanul, pe cal stând încă drept,
Răcnește :

— „Colonele, departe ești !... răspunde,
„Cine-i în cap și 'n coadă ?... Eu, unde ?... și tu, unde ?...“
Apoi, sdrobot, el cade și moare, lin zâmbind,
Căci vede în redută voinicii lui sărind.

V. Alexandri.

OȘTIRILE LUI ALAH

I

Noaptea care 'ncheie anul —
Noaptea sfântă,
Când cetindu-și El-Coranul
Trist Mahomedanii cântă
Pe răpușii prin bătaii —
Noaptea asta știe spune
De-o minune
La Țalugăreni prin văi.

III

Iar murmurul crește 'ntr'una
Și-deodată
Urlă 'n zare ca furtuna
Și prin zarea spintecată
De blesteme și de vânt
Ies Spahii în șiruri dese,
Grabnic iese
Oastea 'ntreagă din pământ.

VI

Căci acum, prin lumea lată,
Ies să jure
Toți cari au pierit vr'odată
Pe câmpiile ghiaure,
Și-așteptând un semn ceresc,
Stau gătiți, potop să plece
Și să 'nnece
Tot pământul creștinesc.

V

Ei cu genele-amorțite,
'Naltă mâna
Și din bărbile 'ncalcite
Luți își scutură țărâna
Și pe cai s'asvârli grăbiți,
Învârtesc dușmanii crucii
Săbii lucii
De năvală stând gătiți.

II

Când e 'n jumătate ruptă
Noaptea 'n cale,
Pe uitatul câmp de luptă,
Se pornește-un glas de jale
Și-apoi multe și 'mprejur
Din păduri răsar o mie,
Din câmpie
Plânge-un nesfârșit murmur.

IV

Furnicând din mii de locuri,
Plini de ură,
Cu blesteme și batjocuri
Strigă toți ca dintr'o gură
Sfântul nume-al lui Isus,
Și turbate și 'ndrăznețe
Mii de fețe
Alergând privesc în sus.

VII

Iar acum, fiind o gloată
Numai una,
Osie 'ntr'această roată
Se ridică Semiluna,
Depe steagul care 'n vânt
Geme-o plângere 'ntreruptă
Și se luptă;
Iar ce geme, e cuvânt.

VIII

Și-i al lui Alah cuvântul,
Sfânt și mare!
Și tăcută ca mormântul
Și 'mpietrit' acolo în zare
Oastea 'ntreagă stă pe loc.
Codri, dealuri, râu și luncă
Toate-aruncă
Ochii'n sus spre-un semn de foc

IX

Mii de guri atunci în vaier
Umplu cerul :
Crucea e, o cruce 'n aer !
Turcii toți, svârlindu-și fierul,
luți se 'ntorc ca 'ntorși de vânt ;
Noaptea râde luminată
Și deodată
Intră totul în pământ.

G. Coșbuc

VISUL LUI TUDOR

— „Tudor, Tudor, Tudorel,
Dragul mamei voinicel !
Decând mama ți-ai lăsat
Și Olteni ți-ai adunat,
Pe ciocoi să prinzi în ghiară,
Și s' alungi Grecii din țară, —
Mult la față te-ai schimbat
Și mi te-ai întunecat.
Spune, maică, ce te doare ?
Că m'oiu face vrăjitoare,
De alean să te descânt,
Să calci vesel pe pământ“ .
— „Aleii, maică, aleii, dragă !,
Curând visul mi-l desleagă.
Că știi, maică, ce-am visat ?
Buzduganu-mi, sfărâmat ;
Sabia-mi cea bună, nouă,
Am visat-o ruptă'n două ;
Pușca mea cea ghintuită,
Am visat-o ruginită ;
Maică, pistoalele mele
Le-am visat far' de oșele ;
Apoi înc' am mai văzut

Șarpele galben. prefăcut,
Ce purtă coarne de țap
Și creastă roșie'n cap.
El aveà ochiu vânzător,
Aveà graiu lingușitor.
Și mă tot rugă mereu
Să mă duc la cuibul său".
— „Ba, ferească Dumnezeu!
Să nu te duci, fătul meu!
C'acel șarpe veninos
E vreun dușman ticălos,
Vreun hoț volintiraș,
Și la inimă vrăjmaș!"
— „Maică, măiculița mea,
Cum să scap de cursa rea,
Căci un glas prevestitor
Imi tot spune c'am să mor".
— „De-ai să mori, drăguțul meu,
Facă ce-a vreă Dumnezeu!
Dar să știi tu dela mine,
Că-un Român voinic ca tine,
Pân' ce cade, pân' ce moare,
Calcă șerpii în picioare;
Căci du'n șarpe 'nveninat
I se iartă un păcat".

V. Alexandri.

MUMA LUI MIHAI

Lângă Olt, la Mănăstire
Vine un ostaş din plaiu
Şi întrebă cu grăbire :
— „Unde-e muma lui Mihai?“
Teodora se închină :
Roagă pentru fiul său.
— „Maică schimnică, suspină,
Nu mai este fiul tău !
Ce nu au putut răpune
Patru-zeci de lupte mari,
Au repus, vai ! îţi voi spune
Două săbii de tâlhari !
— Sub a morţii grea lovire
El, căzând, s'a apărat !
— Prins în lance, cu mărire,
Scumpa viaţă el şi-a dat.

— „Adevăr tu spui... el este,
Fiul meu cel-prea iubit...
Dar poţi tu a-mi face veste
Pe Români de i-au unit?“
— „N'a putut el să-i unească
Singuri nefiind uniţi ;
Toţi voesc ca să domnească,
Şi-aşteaptând toţi sunt robiţi“ !
— „Ştirea ta e tristă foarte,
Nu că fiu-meu a murit ;
Dar că chiar prin a lui moarte
Pe Români n'a desrobit.“
Astfel zice Doamna mare
Şi 'n chilie s'a închis,
Pânăce de întristare
Ochii n' lacrimi i s'a închis.

D. Bolintineanu

MOARTEA LUI MIHAI VITEAZUL

Pe câmpia Turdei, pe un verde plaiu,
Tabără oştirea marelui Mihaiu,
Acolo, în cortu-i Domnul se gândeşte :
Fericirea ţării inima-i răpeşte.
Are-o presimţire ce l-a turburat ;
Şi pe mâna-i mândră capul a plecat.
In deşert speranţa inima-i răsaftă,
Lacrămile udă gânditoarea-i faţă.
Înaintea celor ce îl ocolia,
Cu o mantă d'aur el se ascundeă.
Către căpitanii ce îl înconjoară :
— Dragii mei ! iertaţi-mi astă lăcrămioară !

E o slăbiciune de care roșesc
Toți câți au un suflet tare, bărbătesc ;
Însă sunt minute, când natura cere
Dela cel mai tare partea-i de durere...
Astăzi pociu să număr mai la nouă ani
De când noi ne batem cu atâți dușmani.
Este adevărul... am făcut, în lume,
Neamului acesta cel mai mare nume :
Însă, ce-i mărirea, fără de folos !
Ceiace 'n noapte este focul mincinos !
Singura mărire nu-i destulătoare :
Nu voiu foc de stele, ci voiu foc de soare.
Câte mii de inimi moartea n'a 'nghețat ?
Și în câte case dorul n'a intrat ?
Țara este 'n lacrimi și se pustiește ;
Floarea tinerimei câmpul învălește !
Și în raza slavii unde strălucim,
Văd, pe nesimțite noi ne mistuim,
Astăzi lupta noastră orice luptă curmă ;
Ea va fi lovirea cea mai depe urmă...
Astăzi este timpul ca să isprăvim.
Sau Români ne pierdem, sau Români trăim !
Afel le vorbește... dar doi soli sosiră
Doi trimiși ai Bastei... capii toți ieșiră.
— „Basta vă trimete? spuneți ce dorește!
Basta, iară Basta !... nu mai isprăvește!“
— „Ce dorește?“ zice unul din călăi,
Basta poruncește la vasalii săi!“
— „Să pornești îndată banda ta în țară“.
Îi răspunse celalt cu o vorb' amară.
— „Mergeți,“ zise Domnul, „l-al vostru stăpân!
Spuneți-i că nu e încă un Român
Care să deă arma pân'a nu se bate!
De-i bărbat, aice vie a combate)“
— „Este timp!...“ șoptește un ucigător.

Celalt trage iute paloșul ușor,
Și c'o lovltură repede și tare,
Îl implântă 'n sânul eroului mare.
Căpitanli iute sar și-l înconjor.
Dar Mihaiu le zice: „Fraților, eu mor...
Spuneți Doamnei mele să nu se mâhnească,
Și 'n iubirea țării fiii mei să-i crească:
Când vor fi în vârstă să le spuie ea
Că nu voi răsbună pentru moartea mea;
Numai pentru țară și neatârnare
Sânul lor să simtă sfânta răsbunare!
Iară voi, tovarăși, mie îmi jurați
Niciodată mâna cu străin să dați!”

La aceste vorbe cade într'al său sânge;
Toat'a lui oștire cu durere-l plânge,
Apele pe cale stau și se opresc;
Păsările 'n aer triste ciripesc.
Moartea cu-a ei mână fața lui atinge:
Inima-i înghiață, vorba i se stinge:
Iar vieța-i mândră sboară către nori,
Cu mirosul dulce-al unei stinse flori.

D. Bolintineanu

ROCA DI MANERBA

les din Roca di Manerba
Țipete 'nfiorătoare,
Plânsul ultim care-l plânge
Un întreg popor ce moare
Adunat într'un castel.

Și li-e sete și n'au apă
Și li-e foame și n'au pâne
Și ca ieri a fost și astăzi
Și ca astăzi va fi mâne —
Va pieri și bietul tânăr,
Și poporu 'ntreg cu el!

A pierit viteazul rege
Câte oști putu să strângă,
A pus munți și ape 'n calea
Francilor să nu-l înfrângă,
Singur el a ridicat
Bolovani, în rând cu-oștenii,
Și-a 'năițat cetăți în pripă.
Dar furtuna de departe,
Vuietând sosi 'ntr'o clipă
Și-a trecut și munți și ape
Dărămând ce-a 'ntâmpinat.

De doi ani e mort viteazul
Rege-al țării longobarde,
Și de-atunci întreaga țară
Fumegă 'n ruini și arde,
Risipiți fugarli pier.

De doi ani acum o mână
De oșteni—vai, cei din umă
Dintr'un neam așa de mare—
Adăpost sub stânci își scurmă
Ce speranță au ei, bieții,
Mila pietrelor de-o cer ?

Brațul stâng din Sirmione
Pân' la Salo se întinde
Peste Garda 'n șir de nave,
Iar cu brațul drept cuprinde
Roca oastea depe mal.
Nicăiri nu e scăpare
Nici pe șesuri, nici pe ape.
Dac' ar fi vulturi în aer
Ar putea spre nori să scapă
Dar așa, li-e scris de soartă
Un sfârșit așa fatal.

Amărăți, ei stau pe stâncă
Și așteaptă zi cu ploaie,
Ba din apa ei, sărmanii,
Buzele să și 'nmoaie,—
Altă ap' aici ei n'au.
Și li-e frig și dorm pe stâncă
Și li-e foame și n'au pâne
Și ca eri a fost și astăzi
Și ca astăzi va fi mâne
Și vor sta 'ntre cer și apă
Veșnic poate precum stau.

les din Roca di Manerba
Țipete 'nfiorătoare,
Plânsul ultim care-l plânge
Un întreg popor ce moare
Adunat într'un castel.
Iar când noaptea trece pe Garda,
Sus pe stâncă solitară
Vezi oșteni în albe coifuri,
Stând gătiți de sus să sară
După Domnul lor în lacul
Ingrozit de ei și el.

G. Coșbuc

ALTARUL MĂNĂȘTIRII PUTNA

Domnul Ștefan, viteaz mare, ce-a dat groaza prin păgâni,
Locaș sfânt Creștinătății astăzi vrea să facă dar,
Și pe malurile Putnei, cu vitejii săi Români,
Însuși merge să aleagă locul sfântului altar.

Mare obștie-l urmează și pe culme se lățește
Precum aburii pe baltă când lumina asfințește,

Capitani, ostași cu zale și cu platoșe de fier,
Pe-ai lor cai sirepi stau mândri ca la semnul de războiu.
Al Moldovei steag de fală fâlfâie falnic în cer;
Buciumul vuește 'n munte, sună valea de cimpoi.

Iată că lâng'o movilă Domnul Ștefan s'a oprit!
Totul tace... ochii țintă, stă poporul neclintit.

Trei ostași cu arce 'n mână pe movil' acu se urcă,
Doi ca zimbri, ageri, mândri, 'nalți ca bradul dela munte.
Pe-ai lor umeri poartă glugă, la brâu păloș și pe frunte
Cu-a lor lungi și negre plete se coboar'o neagră țurcă.

Ei ades', cu-a lor săgeată răpezită sus, în nor,
Printre-a fulgerelor focuri au oprit vulturu 'n sbor.

Multe liare din cei codri, mulți dușmani tineri, semeți,
Drept în inimi, drept în frunte, au simțit a lor săgeți;
Căci ei sunt arcașii vrednici al lui Ștefan Domn cel mare
Ce-și gătește-acum săgeata s'o izbească 'n depărtare.

— „Copii, trageți... eu vreau astăzi să mă 'ntrec în arc cu voi“.—
Astfel zice Domnul Ștefan!... iar voinicii amândoi
Se plec, arcele-și încoardă, trag... săgețile lor sboară,
Spintecă repede vântul, ce dă foc și văjâiește,
Se tot duc, se duc ca gândul, și de-abia ochiul zărește
Pe câmp departe, departe, locul unde se coboară.

Ura 'n ceruri se ridică! Urlă dealul, clocotește!

— „Să trăiți, copii!“ le zice Ștefan, ce-acum se gătește.

Zbârnăie coarda din arcu-i, fu'geră săgeata 'n vânt,
Piere, trece mai departe și 'ntr'un paltin vechiu s'a frânt.

— „Acolo fi-va altarul!“ zice falnicul monarc,
Ce se 'nchină și se pleacă pe răsboinicul său arc.

— „Să trăiască Domnul Ștefan!“ Mii de glasuri îi urează
Și poporul, jos pe vale, umilit ingenuchează!

V. Alexandri

POHOD NA SIBIR

Sub cer de plumb întunecos,
Pe câmp plin de zăpadă,
Se trăgănează 'ncet pe jos
O jalnică grămadă
De oameni triști și înghețați,
Cu lanțuri ferecați.

Sărmanii! de șase luni acum
Ei merg fără 'ncetare
Pe-un lung pustiu ce n'are drum
Și nici capăt nu are.
Din când în când un ostenit
Mort cade părăsit.

E lung cel șir de osândiți!
Pe vânăta lor față
Neconținut sunt palmuiți
De-un crivăț plin de ghiață,
Și pe-al lor trup de sânge ud
Des cade biciul crud.

În urma lor și pe 'mprejur
Cazaci, Bașkiri sălbatici,
Cu sulii lungi, cu ochi de ciur,
Alerg pe cai sburdatici;
Și 'n zarea neagră stă urlând,
Urlând lupul flămând.

Dar unde merge-acest popor
Ce nu mai are 'n lume
Nici o nădejde în viitor,
Nici patrie, nici nume?
Se duce, șters dintre cei vii,
Să moară prin pustii.

Palid convoiu pierdut, uitat,
Coloană funerară,
Ea poartă 'n frunte un stigmat :
Amorul sfânt de țară.
O sfânt, sublim, ceresc amor,
Câți pentru tine mor !

Ah ! câți martiri pentru'un cuvânt
Ș'un dor de libertate,
Mers-au cu zile la mormânt
Prin răsunări turbate
Câți au format grozavul șir,
Pohodul na Sibir !

Acum coloana s'a oprit.
Sub crivățul de noapte,
Din sânu-i rece amorțit
Ies dureroase șoapte.
Toți se înșir' acum în rând
Gemând și tremurând.

Un comandant, aprig călău,
I-adună ca pe-o turmă,
Și 'nseamnă chiar pe biciul său
Câți au căzut în urmă,
Apoi în vânt c' un aspru glas
Dă ordin de popas.

Convoiu 'ntreg nedeslipit
Ingenunchind se lasă

Pe câmpul alb și troenit,
Sub negura geroasă
Și stă grămadă la un loc,
Făr' adăpost, nici foc.

Cu pieptul de omăt lipiți,
Sărmanii! dorm îndată,
Visând pe câmpii înfloriți,
De țara depărtată.
Și pieptul lor plin de amar
Se bate tot mai rar

Unul prin vis vede plângând
O mamă 'mbătrânită :
Altul se 'ngână desmierdând
Soția lui iubită...
Și toți pe sub genele lor
Au lacrimi de dor.

Ei dorm adânc ! ș-al nopții vânt
Cu șuer viscolește;
Ei dorm adânc pi pe pământ
Mereu troianul crește;
Și crește, și sub el treptat
Convoiu 'ntreg dispare,
Și 'n zori tot câmpu-i învelit
C'un giulgiu nemărginit...

Au fost!... Acum ei unde sânt ?
Un cârd de vulturi sboară
Pe sus c'un repede avânt,
Și iute se coboară;
Iar dintre brazi vine urlând,
Urlând lupul flămând.

V. Alexandri.

SĂRINDAR

I

Iar Mateiu în baltă stete
Până 'n zori, în stuf ascuns,
Frigul nopții l-a pătruns
Și prin suflet spaimă-i dete
Că perirea l-a ajuns.

II

„Dumnezeule-al Puterii,
Vezi-mă 'n ce stare sânt!
Fă, să scap de-acest mormânt,
Depărtându-mi lancierii —
Și mă leg cu jurământ

III

Că, scurgând această baltă,
Chiar pe locul unde zac,
Mănăstire am să fac,
Mândră, veselă și 'naltă,
Și cu aur am s'o 'mbrac!“

IV

Turcii însă-l căutară
Și-altă zi, și ne'nsetat;
Iar Mateiu în stuf a stat
Și-altă noapte, mai amară,
Mort de foame și 'nsetat.

V

„Dat-ai prin Hristos, Părinte,
Cele nouă fericiri!
Scapă-mă de prigoniri
Și-ți voi ridica, Prea Sfinte,
Tot pe-atâtea mănăstiri!“

VI

Ruga nu i-a fost primită
Nici acum, și-a stat Mateiu,
Ocolit de Agarei,
Înc'o noapte așa cumplită,
Și plângea, gândind la ei:

VII

„Vai, Părinte-al îndurării,
Depărtează' acest pahar;
Și, scăpând dintru amar,
Mănăstiri voi face țării
Câte slujbe 'n sărindar“.

VIII

Și-apoi fu, că tot plecară
Nehemații venetici;
Iar Mateiu a strâns voinici
Și-a gonit pe Turci din țară,
Și-a 'ngropat pe mulți aici.

IX

Iar pe locul, unde 'n baltă,
El ascuns trei nopți a stat
Sfânt locaș a ridicat
Pe-o colină' acum înaltă,
După cum s'a și jurat.

X

Și-apucat-a să clădească
Alte nouă, rând pe rând,
Și i-a dat Dumnezeu gând
Într'o zi să le sfințească,
Toate-acelaș hram având.

XI

Iar în urmă ridicat-a
Un altar după altar.
Domnului cel sfânt ca dar —
Cel din urmă dându-l gata,
I-a pus nume „Sărindar“.

G. Coșbuc.

K A H E R

Pe-o piatră mucezită, lâng'o mosquee bogată,
Acoperit cu sdrențe un cerșetor zăcă,
Și veșteda lui față de ani eră brăzdată,
Ș'a lui vedere, scursă de mult acum eră.

Pe drum, pelângă dânsul, cu pasuri regulate
Toți bine credincioșii încet tăcuți treceau,
Cu mânil pe piepturi și frunțile plecate
Spre templul rugăciunii pios se îndreptau.

Și pasurile line loviau a sa ureche,
Dar nime spre bătrânul privirea nu plecă,
Și nici da o pomană în mâna lui cea veche.
Și vocea lui cu jale acest-fel cuvântă :

„O, frate, care intri în templul de credință,
Nu trece, lângă mine, cu suflet ne'ndurat!
Privește alba-mi frunte plecată de căință,
Privește, cum izvorul vederii mi-a secăt.

„O! pune o pomană în astă veche mână,
Ce veștedă, sbârcită spre tine s'a întins,
Căci ea odinioară a fost a ta stăpână,
Ș'a 'ntregii lume frâuri într'nsa a cuprins.

„Calif am fost odată, ș'al meu grozav renume
Pe-aripe biruinții sbură îndepărtat,
Puternica mea voce cutremură o lume,
Regi și 'mpărați la tronu-mi supuși s'au închinat.

„Aveam o mândră față și ochi plini de scânteii,
Vedeai de bogăție palatul meu gerând,
Copii aveam ca îngeri și multe dulci femei;
Slăvit, ca și profetul. eram pe-acest pământ.

„Dar vai ! împins de-ua demon eu crud, fără de lege,
Al bunului meu frate eu tronul i-am răpit
Și ghiare înspre dânsul întins-am sacrilege,
Și 'ntr'al lui Allah templu pumnalu-mi l-a lovit.

„Deatunci ani făr' de număr trecut-au peste mine,
Și fiecă minută un secol a ținut ;
Sdrobit și orb sunt astăzi și moartea nu mai vine
Să 'ngroape amintirea grozavului trecut.

„O frate ! înspre mine privirile senine
Le pleacă și nu trece cu ochiu ne'ndurător :
Azi june ești și mândru, dar mâni poți fi ca mine,
Căci nime nu cunoaște ascunsul viitor !“

Astfel gemea bătrânul, dar toți cu 'nfiorare,
Soptind : Kaheer ! Kaheer ! fugiau cu grabnic pas,
Ș'intrau în templul sacru să spele 'n închinare
Aspectul cel sinistru ce 'n minte le-a rămas.

Iacob Negruzzi.

CÂNELE SOLDATULUI

Rănit în razboaie, soldatul căzuse,
Și 'n puține zile chinuit muri,
Departă d'o mamă, care îl crescuse
Și care-l iubi !

Sărman, fără rude, pe țărături străine,
N'avea nici prieteni, nici un ajutor ;
Nu era ființă care să suspine
Pentr'un trecător !

Singurul tovarăș de nenorocire,
Singura-i avere, un câne iubit,

Ședeă lângă dânsul, și 'n mare mâhnire
Păreă adâncit.

Acum tot e gata pentru îngropare,
Acum ridic trupul pe mâni de soldați,
Onori hotărâte aceloră care
Mor pentru 'mpărați.

În fruntea paradei, cănele pornește
Din ochii lui pică lacrimi pe pământ,
Da un iubit frate îl însoțește
Până la mormânt.

Aci se oprește, aci se așează,
Nimic nu îl face a se depărta:
Așteaptă să-l strige, crede c'o să-l vază
Când s'o deșteptă!

Câteodată cearcă piatra s'o ridice,
Câteodată latră dup'un călător;
Cuprins de durere: Vîno, par' c'ar zice.
Să-mi dai ajutor.

Apoi, când străinul de milă voește
A-l trage d'o parte și hrană a-i da,
El își pleacă capul, în pământ privește,
Și nimic nu va!

De două ori noaptea, cu umbrele sale
Emisferul nostru l'a învăluit,
Și sărmanul căne din locul de jale,
A fost nelipsit!

Dar în dimineața acea viitoare,
Pecând se deșteaptă omul muncitor,
Zăceă lângă groapă mort de întristare,
Cănele Azor!

Gr. Alexandrescu

GOLIA TICĂLOSUL

La Cahul, pe câmpie, din marginea poenii
Se 'ntinseră 'n coloane de luptă Moldovenii,
Și-aveau cu ei pe Vodă, iubitul domn al lor,
Iar Golia, el plecat-a din faptul dimineții
Prin vale să-și reverse din lături călăreții
Ca vânturi iuți ce scurmă și 'mpart cumplitul nor.

Iar când veni și vremea să urle 'n zare tunul,
Mișcatu-s'au Românii cu miile, ca unul:
O lamur'a Moldovei prin sutele de ani!
Dar Golia ticălosul alt gând aveà cu soții.
Și 'n suliți ridicându-și căciulile cu toții,
Lăsând câmpia noastră, trecură la dușmani.

O clipă stete Vodă cu inima trăsniță.
Intors apoi, strigat-a spre oastea 'nnărmurită,
Pe Golia arătându-l cu pumnii, cu-amândoi:
„Oșteni ai țării mele! priviți-l cum se duce,
El vinde sfânta țară și vinde sfânta cruce,
Mă vinde, ticălosul, pe mine și pe voi!”

Cumplit se 'ntoarse Vodă cu 'ntreaga sa mânie
Spre partea de-unde Golia veneà cu dușmănie
Spre frații săi, în fruntea grozavilor Spahii.
„Să dați fără de milă că-i inimă de fiară!
Să piar'acum pământul: Moldova-ne să piară,
Dar Golia 'ntâiu de toate să piar'acum, copii!”

Și nu vedeau Românii nici moartea cum le iese
În drum, și nici potopul de Turci ce-i încinsese,
Vedeau numai pe Golia, pe scosul lor din minți.
Și neputând mai iute să-l stingă depe lume
Rostiau cu glasul urii becisnicul său nume
Prin gemete scrișnite strividu-i-l în dinți:

„O, Golia, tu! Pândit-ai așa de amară vreme!
Dar toate ale țării și plângeri și blesteme
Ajungă-te deapururi, și n'ai mai fi trăit!
Dar iată-le, pornite din suliți și din gură —
Smintiții tăi la Cahul câinește-aici căzură,
Căzuși și tu, mișele, tu cel ce i-ai smintit!

„Călcau Spahii 'n goană pe barba ta bătrână,
Iar pumnii 'n loc de aur strângeau în ei țărână
Și 'n gură-ți s'adunase și sânge și pământ.
Să 'nnece 'n tine, Golio, mai repede suflarea!
Așa sfârșit să aibă în veci de veci trădarea!
Iar lupii fie-i preoți și gura lor mormânt!

„Adânc în noaptea nopții și 'n iadul cel din urmă
În care-al iernii viscol suflarea nu și-o curmă
Nici când, stau prinși în gheață ai lumilor mișei:
Grozavă li-e durerea, și veșnică li-e truda —
De-a stânga țipă Cain, de-adreapta urlă Iuda
Iar tu, tu, goale Golio, te vaieți între ei!”

G. Coșbuc

TOMA ALIMOȘ

Depart, frate, departe,
Depart și nici prea foarte
Sus, pe șesul Nistrului,
Pe pământul Turcului;
Colo 'n zarea celor culmi,
La groapa cu cinci ulmi,
Ce răsar dintr'o tulpina
Ca cinci frați dela o mună,
Ședeă Toma Alimoș,

Boier din țara de jos ;
Ședeà Toma cel vestit
Lângă murgu-i priponit,
Cu țarușul de argint
Bătut în negru pământ.
Și pe iarbă cum ședeà
Mândră masă-și întindeà
Și tot beà și veselîà
Și din gură-așà ziceà :
„Inchinare-aș și n'am cui !
Inchinare-aș murgului,
Dar mi-e murgul cam nebun
Și de fugă numai bun.
Inchinare-aș armelor,
Armelor surorilor,
Dar și ele-s lemne seci
Lemne seci, oțele reci !
Inchină-voiu ulmilor,
Urieșii culmilor,
Că sunt gata să-mi răspunze
Cu freamăt voios de frunze,
Și 'n văzduh s'or clătînà
Și mie s'or închinà !“
Iată mări, cum grăià
Că 'n departe auzià
Un nechez ce nechezià
Și se tot apropià.
Toma 'ncet mi se sculà,
Peste câmpuri se uità
Și zarià un hoțoman
Pe-un cal negru Dobrogean,
Un cal sprinten voinicesc...
Plătîà cât un cal domnesc.
Hoțomanul 'nalt, pletos
Cum e un stejar frunzos,

Erà Mane cel spătos
Cu cojoc mare, mișos,
Cu cojoc întors pe des,
Și cu ghioaca nestrujită,
Numai din topor cioplită.
El la Toma 'ncet veniă
Și din gură așa-i grăiă :
— „Ale! Toma Alimoș,
Boier din țara de jos,
Ce ne calci moșiile
Și ne strici fânețele?“
Boier Toma Alimoș
Ii da ploșca cu vin roș :
— „Să trăiești, Mane fârtate !
Dă-ți mânia după spate,
Ca să bem în giumătate.“
Mane cu stânga luă,
Cu dreapta se înarmă,
Paloșul din sân scoteă
Ș'asa bine-l învărtiă
Ș' asa bine mi-l chitiă
Că pe Toma mi-l tăiă
Pela furca pieptului,
La încinsul brâului,
Deasupra buricului,
Unde-i greu voinicului.
Toma crunt se oteriă..
Manea 'n scări se 'nșepeniă
Dos la fugă și puneă.
— „Alele! fecior de lele !
Căci răpiși zilele mele !
De te-aș prinde 'n mâna mea,
Zile tu n'ai mai aveă !“
Și cum sta de cuvântă
Mațele și le-adună,

În coșuri și le băgă,
Pe deasupra se 'ncingeă
Și la murgu-i se duceă
Și cu murgu-așă graiă :
— „Alelei ! Murguleț mic,
Alei ! dragul meu voinic !
De-ai puteă la bătrânețe
Cum puteai la tinerețe !“
Murgul ochii-și aprindeă,
Necheziă și răspundeă :
— „Iată coama, sai pe mine,
Și deacum te ține bine,
Să-ți arăt la bătrânețe
Ce-am plătit la tinerețe !“
Toma iute 'ncălecă,
După Mane se luă
Și mereu, mereu strigă :
BCU Cluj „Alelei ! murguleț mic“rary Cluj
Alei ! murgul meu voinic,
Așterne-te drumului
Ca și iarba câmpului
La suflarea vântului !“
Murgul mic se așterniă,
Mane 'n lături se zăriă
Toma turbă și răcniă :
— „Tăiatu m'ai tâlhărește,
Fugitu-mi-ai mișelește.
De te-aș prinde 'n mâna mea
Zile tu n'ai mai aveă.
Stăi pe loc să ne 'ntâlnim
Două vorbe să grăim,
Două vorbe oțelite
Cu paloșile grăite !“
Mane 'n lături tot fugiă
Iară Toma-l ajungeă.

Și-așa bine mi-l chitiã
Cã din fugã mi-l tãia
Jumãtate-a trupului
Cu trei coaste-a negrului !
Mane 'n douã, jos cãdeã,
Toma murgului ziceã :
— „Alelei ! murguleț mic,
Alei ! dragul meu voinic !
Ochi-mi se pãinjinesc,
Norii sus se invãrtesc.
Te grãbește-aleargã, fugi
Și ca gãrdul sã mã duci
Colo 'n zarea celor culmi,
La gropana cu cinci ulmi,
Cã eu murgule-oiu muri
Pe tine n'oiu mai sãri !
Iar când sufletul mi-oiu da,
Când nu te-oiu mai desmierdã,
Din copitã sã-ți faci sapã,
Lângã ulmi sã-mi faci o groapã
Și cu dinții sã m'apuci,
In tainițã sã m'arunci.
Ulmii cã s'or clãtinã.
Frunza cã s'a scuturã,
Trupul cã mi-a astupã!“
(Poporalã, colecția V. Alexandri)

MIORIȚA

Pe-un picior de plaiu,
Pe-o gură de raiu,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei.
Unu-i Moldovean,
Unu-i Ungurean
Și unu-i Vrâncean;
Iar cel Ungurean
Și cu cel Vrâncean;
Măre, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l'apus de soare,
Ca să mi-l omoare
Pe cel Moldovan,
Că-i mai ortoman
Ș'are oi mai multe,
Măndre și cornute,
Și cai învățați
Și câni mai bărbați!...
Dar cea Mioriță
Cu lâna plăviță,
De trei zile zile 'ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place,
— „Mioriță lae,
Lae, bucălae,
De trei zile 'ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță Mioră ?“

— Drăguțele bace!
Dă-ți oile 'ncoace
La negru Zăvoiu,
Că-i iarba de noi
Și umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Iți chiamă ș'un câne
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l'apus de soare,
Vreau să mi te-omoare
Baciul Ungurean
Și cu cel Vrâncean!“
— „Oiță Bârsană,
De ești năsdraună
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor
Să-i spui lui Vrâncean
Și lui Ungurean,
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi,
În dosul stâniei
Să mi aud câni.
Astea să le spui;
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!“

Vântul când abate
Prin ele-a răsbate
Ș' oile s'or strânge,
Pe mine m'or plânge
Cu lacrimi de sânge!
Iar tu deomor
Să nu le spui lor.
Să le spui curat,
Că m'am însurat
Cu o mândră Crăeasă,
A lumii mireasă :
Că la nunta mea
A căzut o stea ;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa ;
Brazi și pălținași,
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Păsări, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii!
Iar dacă-i zări
Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână
Cu brâul de lână,
Din ochi lăcrimând.
Pe câmpi alergând
Și la toți zicând :

„Cine-a cunoscut,
Cine mi-a văzut,
Mândru ciobănel
Tras printr'un inel?
Fețișoara lui,
Spuma laptelui ;
Mustecioara lui,
Spicul grâului ;
Perișorul lui,
Pana corbului ;
Ochișorii lui,
Mura câmpului!...“
Tu, mioara mea,
Să te'nduri de ea
Și-i spune curat,
Că m'am însurat
C'o fată de craiu
Pe-o gură de raiu.
Iar la cea măicuță
Să nu-i spui, drăguță,
Că la nunta mea
A căzut o stea ;
C'am avut nuntași
Brazi și pălținași ;
Preoți, munții mari,
Păsări, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii“.

(Poporală, colecția V. Alexandri)

MAICA BĂTRÂNĂ

Primblă, mi se primblă
Pe cel mal de gărlă,
Cea maică bătrână
Cu brâul de lână,
De lână seină,
De păr de cămilă ;
Din drug îndrugând,
Din furcă torcând,
Din gură întrebând :
— „Dunăre, Dunăre,
Drum făr' de pulbere
Și făr' de hăugaș,
Trup mult drăgălaș,
De-ai fi vorbitoare
Și 'ndatoritoare
Eu te-aș ruga
Și te-aș întrebă
De-un drahiu al meu,
Ce l-am pierdut eu,
Tu nu l-ai văzut ?
De valuri bătut,
De maluri izbit,
De coscaiu scobit.
De l-ai fi văzut
L-ai fi cunoscut :
Un flăcău înalt
'Nalt și sprâncenat ;
Fețișoara lui,
Spuma laptelui,
Coala de hârtie
Dela prăvălie ;
Chiculița lui
Spicul orzului,

Când e revărsat
La vreme plouat,
Crește în foaie lat ;
Mustăcioara lui,
Spicul grâului,
Când se pânguește
Lumea-l îndrăgește ;
Sprâncenele lui,
Pana corbului,
Pană neboită,
Nesulemeniță ;
Ochișorii lui,
Mura câmpului,
Coaptă la răzoare
Ferită de soare,
Coaptă la pământ
Feriță de vânt“.
Dunărea privea
Și așa grăia :
— „Măicuță bătrână,
Cu brâul de lână,
De lână seină
De păr de cămila,
Și de l-am văzut
Nu l-am cunoscut.
Dar tusă te duci
Incolo s'apuci.
La sora mea ceață
Ce acum se 'naltă.
Că e mai mare
Mai înneacătoare
Și 'ntunecătoare ;
Poate l-a văzut

Și l-a cunoscut“.
Cea maică bătrână
Cu brâul de lână,
În genunchi cădea
Și la ceriu privia
Și mi se ruga :
„De s'ar îndura,
Eu m'aș bucura,
Domnul să mă facă
O neagră cerboaică,
Din aripi să sbor,
Colo să scobor !“
Domnul auzia
Cerboaică-o făcea,
Dunărea trecea
Și se ducea
De întâlnia
Cea ceață
Negureață.
— „De-ai fi vorbitoare
Și 'ndatoritoare,
Eu te-aș întreba :
N'ai văzut cumva
Un drahiu de-al meu,
Mândru 'nait fiacău,
Munții ocolind
Din gură cântând ?
De nu l-ai văzut
De valuri bătut,
De maluri izbit
De coscăi scobit,
Că tu ești mai mare
Și 'ntunecătoare“.
Cea ceață
Negureață,

Din gură îi grăia
Și așa îi zicea :
— „Măicuță bătrână,
Cu brâul de lână,
De lână seină,
De păr de cămilă,
Ba eu l-am văzut
Și l-am cunoscut ;
În fundul mării,
În marginea țării,
La umbra de peri,
De peri și de meri,
De păgâni gonit,
De gloanțe rănit,
La pământ trântit“.
Ea mereu mergea
Până ajungea
În vârfuri pe peri,
De peri și de meri,
Colo se punea
Și în jos privia,
Pe el mi-l zăria
Și mi-l cunoștea,
Și ea începea
De mi-i cioncăia.
Dar el ce-mi făcea ?
Arcu mi-l luă
Și îl încorda :
Atunci ea grăia :
— „Nu mă săgetă
Că sunt maica ta ;
Nu te cloncăesc,
Ci eu te jălesc“.
Dar el ce-mi făcea ?
Din gură grăia :

— „De ești maica mea
Du-te tu în grabă
Leacuri de îmi adă,
La rănilor mari
Niște ierburi tari,
La rănilor mici
Niște ierburi dulci,
Ca să mă vindeci“.
Și ea se ducea

Ierburi aducea,
Ierburi dulci lăsa,
Ierburi tari luă,
În grabă să-i treacă,
Acasă să-l ducă;
Dar nu-l vindică
Ci îl omoră,
Și ea se scârbiă
Lângă el muria.

(Poporată, colecția G. Dem. Teodorescu)

BLESTEMUL MAICII

I.

Printre vii, printre sevă,
Blestemă maica pe-un fiu,
Lăcrimă și-l blestemă
Și din gură cuvântă:
„Fiu, la oaste de vei merge,
Cioarele picioarelor,
Ceucile ciolanilor
Pe toate dealurile!“

Fiu de mă-sa blestemat
Tare s'a mai supărat;
La grajd, iute-a alergat,
Pe murgul l-a cersalat
Și-apoi mi l-a 'nchingat,
Cu lacrimi mi l-a spălat,
Cu năframa l-a svântat
Și pe dânsu-a 'ncălecat
Ziua bună și-a luat:
Dela frați, dela surori,

Dela grădina cu flori;
Dela prieteni și vecini,
Dela lunca cu sulcini.
Și la oaste când plecă
Din gură-așa cuvântă:
„Busuioc verde pe masă,
Rămâi maică sănătoasă,
Dacă n'ai fost bucuroasă
Să mă vezi plimbând prin casă!
Busuioc verde, tufos,
Rămâi, taică sănătos,
Dacă n'ai fost bucuros,
Ca să aibi de-un fiu folos!“

II.

Frunză verde lemn uscat,
Multă oaste s'adunat
Într'un cornișor de sat
Și deacolo a plecat,

Și s'a dus oastea, s'a dus,
Prăpădindu-se 'n apus
Și s'a dus oastea departe
In neagra străinătate.

Departe 'n țara străină
Când stau feciorii la cină,
Atunci când de corbii trecea
Și din gură cloncăia.
Feciorul ce-l supărat
Și de maică blestemat
Tare bine-i auzia
Și prea bine-i cunoștea
Că la dânsul ei sosită,
Deci din gură le zicea:
„Cioarelor și corbilor,
Corbilor și ceucilor,
Ce stați sus de vă 'nvârțiți
Și din gură cloncăiți
Și la mine nu veniți!
Coborâți nu 'ngăduiți,
Coborâți de mă ciupiți!
Că-i blestem dela părinți.

Coborâți de mă mâncați
Și semnele îmi luați,
Semnele ınelele
La măicuța din cel sat,
Că de dânsa-s blestemat
Când la oaste am plecat,
Ca să fiu a voastră hrană
Dintr'o zi depe la cină“.—
Frunză verde mintă creața,
Intr'o zi de dimineța
Mătură măică-sa 'n casă
Cu lacrimi fierbinți pe față.
Și când eră la sfârșit,
Iată corbii c'au sosit
Și pe sus se 'nvârția
Și la dânsa tot privia
Dupăce mi-o cunoștea
Semnele le slobozia.
Maic' aminte și-aducea
Și din gură așa zicea:
„Cine-și blesteamă copilul
Să mi-lprimească pământul!“...

Populară, colecția S. Fl. Marian.

PLUGUL BLESTAMAT

Vecină cu moșia bogată și domnească
Se 'ntinde o câmpie mănoasă, răzășească,
Pe care o pândește avanul Domnitor
Cu poftă năsațioasă, cu ochiu adunător.
El vrea ca să-și cârpească hlamida aurită
Cu zdreanța sărăcimii de veacuri moștenită.
Dar nu vrea răzășimea să'i vând, al său ogor,
Căci e legat prin sânge pământul de popor,

„Nu vrea?“ ... răcnește Vodă... „Prostimea întetită
Ridică azi din țărână ființa-i umilită
Și îndrăznește-a-și pune voința 'n fața mea?
Să afle dar ce-i vrerea, atunci când domnul vrea!“¹⁾

A doua zi o ceată de mulți neferi călare,
Incurajând pe Vodă, pășesc peste hotare,
Și ca să trag o brazdă aduc un mare plug.
Uneltă de hrăpire, cu șase boi în jug...
Câmpia năvălită lucește verde 'n soare.
Dar un fior pătrunde în orice fir și floare,
Și via ciocârlie cântarea și-a curmat,
Și zarea se 'nvelește cu 'n nor întunecat.
Din capătul câmpiei începe plugul rece
Să tragă brazda neagră pe locul unde trece,
Și pajiștea atinsă greu geme ne'ncetat
De-a fi înjumătățită prin fierul blestemat.
Văzdunul se răsună de strigăte și ură.
Și plugul lasă 'n urmă-i, în verdea bătătură,
O rană lungă, largă, din care amărât
Se 'naltă 'n cer blestemul pământului hrăpit.

Și tot înaintează plugarii... când deodată
O falnică Româncă în cale se arată,
Frumoasă, tristă, 'naltă, pe frunte cu stejar,
Și c'un pruncuț la sânu-i, pășind măreț și rar.
Ea vine și în față cu boii se oprește.
Din ochi aruncă fulger, apoi așa grăește:
— „Vrei să nu prazi tu, Vodă, avutul strămoșesc?
A! dacă nu ai teamă de trăsnetul ceresc,
Na! zi să treacă plugul pe-al meu copil din fașă,
Ca să-ți rămâie 'n lume pomină ucigașă“.
Ea zice și depune odoru-i lângă boi.

1). Vodă Mihail Sturza.

Minune!... Cei din frunte, plăvanii amândoi,
Cu ochi plini de blândete pe dânsul capul pleacă.
Îl miroase; el râde, și ei nu vor să treacă.

— „În lături!“ strigă Vodă, și glasul-i răgușit
Se pare de păcatu-i în piept înăbușit;
Iar falnica Româncă pe sânul-i alb cruțește
A sale brațe albe, obrazu-și desvelește
Ș'adaogă 'n glas tare: „Mai bine mort de mic,
Decât s'ajungă 'n lume prin tine un calic.
Dă! trage brazda, fiară, și 'ngroapă la olaltă,
Alătura cu pruncul, mândria ta înaltă!“

Năprasnic atunci Vodă c'un biciu cumplit de foc
Lovește 'n boi să-i mâie, dar boii stau pe loc
Ș'acoperă copilul cu-o caldă înfășare
Prin aburii ce iese din deasa lor suflare
Și ciocârlia 'ncepe cântările a-și urmă
Și mama în uimirel 'ncepe a-lăcrimă. Cluj

— „Muiere!“ strigă Vodă turbat, schimbat în fiară,
„Pieri deci și tu pe brazdă, și țincul fraged piară!“
Nebun el se repede, dar n'a făcut doi pași
Și iată că tufarii se mișcă a vrășmași,
Și iată că s'aude un glas de răsbunare,
Și iată că se vede o gloată 'n fuga mare,
Venind cum vine smeul pe aripă de vânt,
Cu o falcă sus în ceruri și alta pe pământ.
Răzeșii sânt, răzeșii!... Fugiți, piereti cu toți.

Păcatul vă ajuage, neferi și Domn, voi hoți!
Răzeșii în urgie s'apropie de voi
Ca să vă puie în juguri să dați plugu 'napoi

.....
Dispar în clipă hoții, și zarea se deschide,
Și gloata strigă: „Oarba!“... și copilașul râde.

V. Alexandri

MIHU COPILUL

La dealul Barbat,
Pe drumul săpat
Merge hăulind,
Merge chiuind
Mihu copilaș,
Mândru Păunaș
Păunaș de frunte,
Copilaș de munte.
Merge el cântând,
Din cobuz sunând,
Codrii desmierdând
Din cobuz de os
Ce sună frumos.
Merge cel voinic
Pe-un murgușor mic
Prin miezul nopții,
Prin codrul Herții.
Mult e frunza deasă,
Noaptea 'ntunecoasă,
Și calea pietroasă!
Dar când se urcă
Și murgul călcă,
Piatra scăpără,
Noaptea lumină,
Noaptea ca ziua.
Merge, mări, merge,
Și-urma li se șterge,
Printre frunzi căzute,
Pe cărări pierdute.
Merge tot mereu
Voinicelul meu,
Din frunze pocnind,
Codrii vechi trezind

Și mereu grăind:
— „Hai, mugurele, hai,
Pe coastă de plaiu;
Ce lași tu drumul
Și apuci colnicul?
Ori zaua te-apasă,
Ori șeaua te 'ndeasă,
Ori frăul cu fluturi
Ori scumpele rafturi,
Ori armele mele
Ce lucesc ca stele,
De duci așa greu
Trupușorul meu?“
— „Zaua nu mă'ndeasă
Șeaua nu m'apasă,
Frăul nu mă strânge,
Chinga nu mă frânge,
Dar ce mă apasă
Și 'n drum nu mă lasă,
Că s' ațin pe-aici
Patruzeci și cinci,
Cinzeci fără cinci
De haiduci Levinți,
Duși dela părinți
Decând erau mici,
La codru'n potici.
Ș'acum se gălesc,
De benchetuesc
La valea adâncă,
La muchie de stâncă
La des pântiniș,
Mărunt aluniș,
La masă de piatră

În patru crăpată,
Cu sârmă legată,
Cu slove săpată,
Cu slove de carte
Cu aur suflate.
Iar la masă șeade
Gata să te prade
Ianuș Ungurean,
Vechiul hoțoman,
Cu barba zbârlită,
De rele 'nvechită
Până'n brâu lungită,
Cu brâu învelită.
El are, măi frate,
Săbii lungi și late
Durdă ghintuită,
Inimă-oțelită.
Și mai are încă,
Pe 'mprejur de stâncă,
Voinicei Levinți
Cu armele 'n dinți.
Feciori buni de mână,
Căliți, tari de vână;
Flăcăi groși în ceafă
Voinici făr' de leafă!
Cu chivere 'nalte
Cu cozile late
Lăsate pe spate.
Ei te-or auzi
Și s'or repezi,
Și amar de tine
Și amar de mine!"
— „Hai murgule, hai
Pe coastă de plaiu
Lasă colnicul

Și-apucă drumul
Că ești cu Mihul!
Lasă 'n urmă-ți teama
Că te iau pe seama
Istor brațe groase,
Groase și vânoase,
Istuiua piept lat,
Lat și'nfășurat,
Istui păloșel
Cu buza de-oțel.
Ungurul fălos
Nu-i primejdios,
Gura lui e mare
Dar nu mușcă tare.
Câți sunt ei? cincizeci,
Șasezeci, optzeci,
O sută ș'o mie?
Iasă 'n cale-mi, vie
Dacă vrea să știe
Cine e Mihul,
Mihu Copilul!"
Murgul ca gândul
Lasă colnicul
Ș'apucă drumul.
„Hai Murgule, hai,
Pe coastă de plaiu
La poiana grasă,
Dumbrava frumoasă
Cu iarbă 'nverzită,
Cu flori înflorită!"

II.

Iată 'n codru, iată,
Că Ianuș deodată
Cum benchetuește

Și se veselește,
Stă, încremenește,
Pe gânduri pornește
Că, din când în când,
Aude sunând,
Codrii răsbătând,
Un mândru cântic,
Cântic de voinic
Ș'un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună duios.
Și iată și iată
Că lanuș deodată
Tresare și sare
Și zice'n glas mare:
— „Voi vitejilor,
Haraminilor!
Ia stați ș'ascultați
Ș'armele s'apucați,
Că eu cam auz
Un glas de cobuz
Printre frunze sunând,
Codrii desmierdând.
Deci voi vă grăbiți,
Curând vă porniți
Să-i ieșiți în cale
Pe deal și pe vale,
La pod, la hârtop,
La lunca de plop,
La poteca strâmtă,
La cărarea frântă,
La fântâna plină
Cu apă puțină.
De-o fi vr'un viteaz

Cu flori pe obraz
Să nu mi-l stricați,
Ci să mi-l legați;
Iar vreun fermecat
De muieri stricat,
O palmă să-i dați,
Drumul să-i lăsați!“
Ungurii pornesc
Și calea-i opresc.
Iar cât îi zărește
Mihu le grăește:
„Voi voinicilor,
Haraminilor,
Cine v'a mânat
Capul v'a mâncat!
Și nici că sfârșește
La hartă pornește
Și se învârtește
Toți îi risipește.
Apoi iar purcede
Prin cel codru verde.
Murgul se urcă,
Și când el călcă,
Piatra scăpără.
Noaptea lumină
Noapteă ca ziua.
Ianuș, cum îl vede,
Din loc se repede:
„Voi vitejilor,
Haraminilor!
Dați cu lăncile,
Dați cu flintele.
Lăsați flintele
Lăsați lăncile
Voi voinicilor,

Haraminilor!
Că eu Mihu sânt,
Și vreau să vă cânt
Un mândru cântic
Cântic de voinic,
Cum n'ați auzit
Cât veac ați trăit“

III.

Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
Incepe peloc
A zice cu foc,
Incepe ușor
A zice cu dor
Un cântec duios
Atât de frumos,
Munții că râsun,
Șoimii se adun
Codrii se trezesc,
Frunzele șoptesc,
Stelele clipesc
Și'n cale se-opresc!
Iar Ungurii mult
Cu drag îl ascult,
Și lanuș îndată
Ca nealțădată
Glasu-și înblânzește,
Mihului grăește,
La masă-l poștește.
— „Vin' tu, Mihule,
Vin', voinicule,
Să benchetuim
Și să veselim.
Ș'apoi amândoi

Ne-om luptă noi doi.“
Ei cu toți s'adun
La masă se pun
Și benchetuesc
Și se veselesc
Ploscile ciocnesc,
Vesel chiuesc.
Dar când au sfârșit
De benchetuit
Masă de-ospătat,
Vinul de gustat,
Ianuș Ungurean,
Mihul Moldovean
De-o parte se duc,
La luptă s'apuc.
Cruntă e lupta lor,
Că e pe omoraj
Cine c'a pică
Nu s'a mai sculă!
Iar Ungurii toți
Lui lanuș nepoți
Stau de mi-i privesc
Cum mi se 'nvârtesc
Cum mi se smuncesc
Cum mi se trântesc
Ca doi zmei, ca lei,
Ca lei paralei.
Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
In loc se oprește,
Pe lanuș sucește,
Sus îl opintește
Jos încă-l izbește
Și'n genunchi îl pune
Și capu-i răpune.

Iar Ungurii toți
Lui lanuș nepoți
Stau încremeniți
De moarte 'ngroziiți.
Mihu mi-i trezește
Ș'astfel le grăește :
— „Voi, copiilor,
Haraminilor !
Care s'a află
De va ridică
Buzduganul meu
Cât este de greu,
Durdulița mea
Cât este de grea
Și zalele mele
Cât îmi sunt de grele,
Acela să vie
Cu mine'n frăție
Ca să vitejească
Numele să-i crească !“
Ungurii se'ntrec,
La pământ se plec,
Și'n zadar se 'ncerc !
Nici unul nu poate,
Să ridice'n spate
Armele culcate
Cu-aur îmbrăcate,

Cu fer ferecate.
„Voi, mișeilor,
Haraminilor !
Codrul mi-l lăsați,
Jugul, apucați
Că nu sunteți voi,
Nu sunteți ca noi
Oameni de mândrie
Buni de vitejie,
Ci oameni de gloată
Buni de sapa lată.“
Și cum zice'ndată
Mihul cel voinic
Cu degetul mic
Armele-și ridică,
Pleacă pe potică,
Cu murgul voios
Prin codrul frunzos
Și 'n urmă-i vuește
Codru-i clocotește
De-un mândru cântic,
Cântic de voinic,
De-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună frumos!
(Poporală, col. V. Alexandri.)

MARCU ȘI TURCU

Colo'n jos pe Nnistru 'n jos,
Peste plaiul cel frumos,
Unde Nistru se cotește,
La masă de solzi de pește,

Beau voinicii călărește
Și bea Marcu
Săracu
Și cu Turcu
Păgănu,

Turcul bea și nu prea bea
Și bea bere de cea rea;
El bea cu viclenie
Să n'ajungă la beție;
Dară Marcu
Săracu
El bea vin
De cel mai bun,
Tot copul
Și galbenul,
Și felea și talerul,
Picătura și zlotul.

Multe copuri el sfârșia,
Negura ochi-i prindea,
Și deodată ameția,
Pe masă capul puneă
Și în grabă adormia;
Iară Turcu,
Păgănu,

Om fricos la vitejie,
Dar meșter în viclenie,
Iute paloșul trăgeă,
Intr'un picior se 'nvârția
Capul Marcului să-l iă.
Dară sluga Marcului,
Credincios stăpânului,
Cuvântă păgănului:
— „Turcule,
Boierule!

la dă-mi vreme pușintel,

Ca să m'apropiu de el,
Să mă plec și să-l sărut
Căci nu l-oiu vedea mai mult,
L-am slujit de mititel
Și simbria mi-i la el".
Dânsul nu l-a sărutat,
Ci cu dinții l-a mușcat,
Marcu de s'a deșteptat.

— „Ale, slugă, fătul meu,
Ce mă muști tu-așa rău.
Doar' nu te-ai făcut dulău ?
De micuț eu te-am avut
Și tu asta n'ai făcut !“

— „Scoală, Marcule, stăpâne,
Că-i amar și vai de tine,
Uite Turcul
Păgânul,

BCă el paloșul trăgea, University Library Cluj
Intr'un picior s'nvârția
Marcule, capul să-ți ia“.

Atunci Marcu
Voinicu

Așa mult nu se gândia
Paloșu de-argint scotea,
Intr'un picior se 'nvârția
Și da una de cea grea :
Capul Turcului săria
Și deadura se ducea
In albia Nistrului,
Lângă piatra Corbului.

(Poporală, colecția M. Pompiliu).

GROZEA

Galben, ca făclia de galbenă ceară
Ce-aproape-i ardeă,
Pe-o scândură veche, aruncat afară,
De somnul cel veșnic Grozea-acum zăceă ;
Iar după el nimeni, nimeni nu plângea!

Poporu 'mprejuru-i, trist, cu 'nfiorare
La el se uită;
Unii-și făceau cruce, alții de mirare,
Cu mâna la gură, capu-și clătină
Și'ncet, lângă dânsul, își șoptiau așa :

„El să fie Grozea, cel vestit în țară
Și 'n sânge încruntat ?
El să fie Grozea, cel ce ca o fiară
Fără nici o grijă de negrul păcat,
A stins zile multe și legea-a eălcăt ?“

Un moșneag atuncea, cu o barbă lungă,
La Grozea mergând,
Scoase doi bani netezi din vechea sa pungă,
Lângă mort li puse, mâna sărutând,
Mai făcù o cruce și zise plângând :

— „Oameni buni, an iarnă, bordeiul mi-arsese
Și, p'un ger cumplit,
Nevasta-mi cu pruncii pe câmp rămăsese,
Și nici-o putere!... eram prăpădit!

Nu așteptam alta, din mila cerească,
Decât a muri;
Când creștinul ăsta, — Domnul l-odihnească! —
Pe-un cal alb, ca iarna, în deal se ivi
Ș' aproape de mine calul își opri.

„Nu plânge“, îmi zise, „n'ai grijă, Române,
Fă piept bărbătesc!

Na, să-ți cumperi haine și casă și pâne.“

Și d'atunci copiii-mi, ce-l tot pomenesc,

Oameni buni d'atunci în tihnă trăesc.

Și sărutând mortul, bătrânul moșneag

Oftă și se duse cu-al său vechiu toiag,

Iar poporu 'n zgomot strigă plin de jale:

„Dumnezeu să-i ierte păcatele sale!“

V. Alexandri

M A R C U

Cărpiniș, pădure deasă,

Mărculeț s'a dus de-acasă

Și Turcu a d'oblicit Nime'să înu-mi-l cunoască;

Și la el de-adrept a vint

Și rău l-a batjocurit;

Cetatea prădatu-i-a,

Măicuța călcatu-i-a

Cu copita calului

Tocma 'n capul pieptului.

Foaie verde lemn sucit

Și păgânul încânit,

Cu-atât nu s'a 'ndestulit,

Mai rău l-a batjocorit:

Nevasta robitu-i-a,

Departe pornif-o-a.

Marcu biet o auzit

De potopul cel cumplit

Ce casa i-a pustii.

El acas' s'a repezit

Ș'acasă cum a sosit,

Țipat-a haină mărcească

Ș'a luat călugărească,

Nime'să înu-mi-l cunoască;

Și pe murg a 'ncălecat

Și 'n grabă c'a plecat

Chiar colo la Țarigrad.

Și s'a pus Mărcuț în silă

Să ceară mereu la milă,

Precum cer călugării

Pe seama mănăstirii.

Astăzi ici, mâne colea,

Vreme bună, vreme rea.

La Țarigrad ajungea

Și la Turc că se ducea;

Sub fereastră se puneă

Și din gură cuvântă:

— „Hai de dă, Turcule, dă,

Hai de dă și milă-ți fă

De sufletul Marcului,

Marcului bogatului ;
Hai de dă Turcule, dă,
Hai de dă și milă-ți fă,
Nu din avere turcească,
Ci din avere mărcească.
Dă, Turcule, sărindare,
Să-i facem slujba cea mare,
Că murgul mi s'a venit,
Pentru că l-am prohodit !
Turcu 'n ușă că ieșea
Și din grai așa grăea:

— „Alelei, măi părințe,
D'auzi cuvintele mele ;
Murgulețul tare-mi place,
Spune-mi mie, câți bani face ?
Marcu bine-mi auzea
Dar surduț mi se făcea
Și iar Turcului zice : a

— „Hai de dă, Turcule, dă,
Hai de dă și milă-ți fă,
De sufletul Marcului,
Marcului bogatului ;
Hai de dă și milă-ți fă,
Nu din avere turcească,
Ci din avere mărcească !“

Turcul mi s'apropia
Și Marcului că-i grăia :
— „Părințele, părințele,
D'auzi cuvintele mele,
Că nu grăesc cuvinte rele ;
Morți cu morți și vii cu vii,
Noi murguțul vom tocmi,

Și până ne-om învoi
Amândoi că vom cinsti,
Vinișor vom gustări,
Vinișor
„D'al roșior ;
Vinișor de nouă ai
Cum e mai bun pentru traiu
Nouă ani și nouă luni
Cum e bun pentru bătrâni !“

Turcu-afară că ieșia
Și 'n pivniță se ducea,
Iar Mărculeț rămânea
Și prin casă se plimbă
Și jur împrejur câtă,
Și câtă și prea câtă.
Căci deodată ce vedeă ?...
Vedeă mândră soțioară
Cu jelită fetișoară ;
Sinișoru-i suspină
Ochișorii-i lăcrămă.
Marcu biet se 'nduioșea,
Inima i se sfârșia,
Dar îndat' se stăpâniă
Și durerii nu se da,
Ci din graiu așa grăia :
— „Alelei, tu nevestică,
Nevestică mândrulică,
Cum creștinii ai urât
Și păgân ai îndrăgit ?
— „Eu creștini n'am urât
Și păgân n'am îndrăgit,
Că-s nevasta Marcului
Marcului viteazului.
Eu creștinii n'au urât

Și păgân n'am îndrăgit
Dară Turcii m'au robît!
Marcu iar se 'ndoișeă,
Dar de nou se stăpâniă.
Turcu 'n casă că tună
Și vin roșu aduceă,

O ploschiță
De-o, vedriță.

Plosca pe masă puneă,
Pe divan se așeză
Și murguțul îl tocniă.
Turcul beă și se'mbătă
Și din gură cuvântă;
— „Părințele, părințele,
D'auzi cuvintele mele,
Că nu grăesc vorbe rele;
Iar aruncă te la joc,
Dar la joc coleă cu foc,
S'o aduci tot la soroc,
Că decând pe lume sânt,
N'am văz't călugăr jucând!“
Mărculeț se ridică
Și din graiu âșă grăiă
— „Alelei, măi Turcule,
Turcule hainule,
Eu joc ție Țoiu jucă,
Dar mi-e că t-ei supără,

Că jocul nostru-i ciudat
Și cu dracu amestecat!...“
Și 'ncepû Marcu-a jucă
Și câte-o haină-a Țapă,
Pân' se zări sabiă.
Turcul rău încremenîă
Și'n fire dacă-și veniă,
El de Marcu se rugă:
— „Alelei, măi Marcule,
Marcule vicleanule,
Iar aruncă ochii tăi
Tot de-a lungul celei văi
Și privește-a mea cetate,
Că-i plină de bogătate,
Ție toată Ț'o voi da,
Zilele de-mi vei lăsa!“
Mărculeț nu mai glumiă,
Ci Turcului că-i grăiă:
— „Cetatea-i pe mâna mea.
Ție Ț'oiu face ce-oiu vreă,
Ce făcut-ai maică-mea?“
Și vorba nu mai lungiă,
Și la Turc se repeziă
Și capul i-l reteziă
Apoi nevasta-și luă
Și 'napoi cu ea plecă.

Pop., colecția Iarnik-Bârseanu.

D O L C A

Pe câmpul Tinekiei,
Pe zările câmpiei
Răsărit-au florile
Odată cu zorile?

N'au răsărit florile
Și-au dus Costea oile
De-a așezat stânele
Pe toate movilele.
Azi e Luni și mâini e Marți
Pleacă Costea la Galați,

Să ia sare
La mioare ;
Și bolovani
La cârlani,
Și țărățe
La oițe,
Și glugi mari
La cei zărari,
Și opinci
La cei voinici.

BCU Cluj / Centrul de Cercetare și Dezvoltare Cluj

Iară Costea cum mergea
Cu Fulga se întâlnea,
Fulga cel cu barba neagră
Și cu mintea neîntreagă,
Necăjit și obosit
De trei zile flămânzit.
— „Ale! Fulgo, dragul meu,
Să faci cum ți-oiu zice eu :
Mergi la stâna mea cu bine
Să-ți iei un dar dela mine,
Trei mioare de fripare
Și 'ncă una de căldare,
Ca să-ți fie de prânzare.“
Fulga cel cu barba neagră
Dar cu mintea neîntreagă,
Sus la stână se ducea
Și oile cât le vedeă,
Cârduri, cârduri le rupeă,
Cu botăul le mână

In codru la Pandină.
Iar Costea când se 'ntorcea
Mare pagubă-și vedeă
Că lui, mări, nu-i veniă
Nici laptele la mulsoare,
Nici cașul la 'nchegătoare !
Nici urda la 'nvelitoare !
Costea mult nu se 'ngăimă,
El dulăi toți chemă,
Un caș dulce desveliă.
Optzeci de fălii tăiă,
Patruzeci la pui de câni,
Patruzeci la câni bătrâni.
Toți în grabă le mănacă,
Dar seama nici că și-o da.
Când la urma tuturor |
Ean că veniă 'ncetișor
Schipătând, schelălăind,
Laturile cam fiind,
Dolca, haita cea bătrână
Ce știă rândul la stână.
Ea veniă, nu prea veniă,
— „Dolca fa“, Costea-i ziceă,
Unde mi-e averea mea ?“
Dolca 'ncet schelălăiă
La pământ se întindeă.
„Dolca fa, tu ești bătrână,
Tu știî rândul dela stână.
Eu pe tine te-am 'ngrijit,
Tot cu lapte te-am hrănit.
Dolcă fa, cum de-ai lăsat,
Furii stâna de-au prădat ?“
Gemeă Dolca, se culcă,
Laba ruptă-și arătă :
„Dolca mea, Dolcuța fa !

Furii laba ți-au rănit
Când la dânsii ai sărit.
Dacă-mi ești tu pricepută
Și nu te-arăți prefăcută,
Înainte să apuci
Și la furi drept să mă duci
Pe urmele oilor
Prin pajiștea florilor.“
Dolca vesel se sculă
Câmpul de-alung apucă,
Botul prin iarbă vârand,
Urmele tot mirosind.
Urmai-i ici, urmai colea,
Dolca nici c'o prăpădiă.
Ziua 'ntreagă ea mergea
Și 'ndeseară ajungea
În codru la Pandină
Ce de foc se luminea.
Când în codru se 'ndesea
Bietul Costea ce zăria ?
Fulga masă că-și gătia,
Miei de piele-i jupuiă.
Care prin frîgări frigea,
Care prin căldări fierbea !
— „Masă bună, veselie !“
Strigă Costea cu mânie.
Și Dolca se repeziă,
Iar Fulga cum o zăria
Crunt de spaimă tresăria.
„Alelei, Fulgo, barbă neagră
Dar cu mintea nefntreagă,
Când la drum te-am întălnit
Eu, mări, ți-am dăruit
Trei mioare de frigare
Și 'ncă una de căldare

Ca să-ți fie de prânzare,
Și tu 'n loc de mulțumită
Ca o fiară flămânzită
Toată stâna mi-ai răpit
Și pe Dolca mi-ai rănit!
Stăi măi Fulgo, barbă neagră,
Să te fac cu mintea 'ntreagă."
Și cum sta și-l judecă
Inima i-o despică,
Și Dolcăi o aruncă;
Iară Dolca n'o mănacă, —
Inima de vânzător
E venin otrvitor!

(Populară, colecția V. Alexandri)

BCU Cluj / STEGARUL University Library Cluj

Drept în coastă îl izbise
Dar cu steagul lângă el
Zăcea în câmpul de măcel:
Inima își oțelise,
Și pe jumătate dus,
Printre ploaia îngrozitoare
De ghiulele omorătoare,
Steagul 'l ridică în sus!

Moartea fulgeră din dealuri,
Moartea fulgeră din văi,
Pe colnici, poteci și căi,
Curgea sângele în valuri!

Dela răsărit l'apus,
Numai fum numai urgie;
El muriă de o moarte vie,
Steagul țării ținând sus!

Piept la piept luptau Curcanii
Pe al Griviței costiș!...
Tunurile 'n curmeziș
Mi-ți luaseră dușmanii!
„Hura! Grivița s'a dus!..“
Și 'ntr'a simțurilor lipse
Steapu-alături și-l înfipse,
Ca, — murind, — să stea tot sus!

A. Macedonski

ȘTEFĂNIȚĂ VODĂ

Cu grabnicele sărituri
A sprintenei lăcuste
Apare-un cal la cotituri.
Nechezul înspumatei guri
Speria tăcerea din păduri
Și pacea văii 'nguste.

În gura văii, lângă pod,
Boierii stau cu frică:
Ei par o gloată de norod,
Pe cai pitici și plini de glod:—
În scări temutul voevod
Cu hohot se ridică.

Strângea de frâu și trenură;
În calul, ud de cale, library Cluj
Pământu 'n loc îl frământă
Și spuma alb'o mărită
Cu sânge roș ce picură
Din strânsele zăbale.

— „Când vrei să-i aii, nu-i aduni!
Boeri, nu vi-e rușine?
Vă văd așa de-atâtea luni...
N-aveți acasă cai mai buni?
Oricum, boieri? Sunteți nebuni?
Vă bateți joc de mine!“

— „E grea ocară, ce ne-o faci!“
Spătarul îi răspunde;
„Dar Țara-i suptă de haraciu,
De Greci nebuni și de Cazaci;
Săracă țara, noi săraci,
Și cai voinici, de unde?“

— „N'ai bani de-un cal? Ia calul meu!“

Boerii 'n tremurare

Dau slujbe 'n gând lui Dumnezeu;

Spătarul suflă des și greu,

Se pipăe la cap mereu,

Să vadă de-l mai are.

— „Măria-Ta, vorbim și noi!“

— „Ei las'o încurcată!

Vă văd așa de rupți și goi!

De latră câinii după voi!

Sunteți boieri ori marțafoi?

Spătare hai, odată!“

Și Vodă sare jos din șea,

De frâu fugaru-și ține;

Spătaru 'ngălbenit priviă,

Vedeă ce e, și nu vedeă,

Spătarul asta n'o credeă —

Spătaru 'n urmă vine.

— „Așa jupâne, ești cinștit!

Și-al tău să fie darul.

Dar frâul nu! Mi l-am oprit“

Și Vodă frâul l-a smâncit

Și-apoi cu frâul a lovit,

Ponciș în ochi, fugarul.

Cu ochii 'nchiși și fulgerat

De spaima loviturii,

Se 'nalță roibu 'nvîforat,

S'asvârle 'n lături și turbat

Ia câmpu 'n goană, îndreptat

Spre râpele pădurii.

Se duce-orbiș, fără stăpân,
Cu .vuiet, ca furtuna.
Boierii 'ncremeniți rămân—
Iar coama calului păgân
Cu barba bietului bătrân
S'amestecă, sunt una.

— „Boieri! mai ziceți-mi apoi,
Că Vodă nu v'ajută!
Sunteți săraci, flămânzi și goi;
Dar fiecărui dintre voi
Eu am să-i dau un cal de soiu,
Că 'n grajd mai am o sută!“

G. Coșbuc.

POVESTEA CĂPRARULUI

Când ne-au respins dela movilă,
Căzurăm mulți pe-acele lunci.
Și 'ntreg un regiment atunci,
De ce-a văzut a plâns de milă.

În șiruri strânse și 'mproșcând
Necentenit cu foc mulțimea,
Se da 'ndărăt dorobănșimea,
Loc Turcilor pe șes făcând.
Curgea și mult și iute focul,
Iar între-ai noștri și vrăjmași
Erau cel mult optzeci de pași —
Dar noi lăsăm ca'n palmă locul.

Și, iată 'n urma tuturor
Un biet căprar, având un frate
Ucis, s'opri să-l iee 'n spate,

Și-apoi spre șir porni cu zor.
Dar lunecând pe iarba udă,
Fiind și slab, căzû 'n curând,
Iar noi strigam să intre 'n rând ;
El a rămas nevrând s'audă.

La ochi cu pușca, l-am văzut,
Ingenunchiat acolo 'n cale
Trăgând spre-Arapii ce din vale
Veniau mereu. O, n'am crezut
Că omul în mânie poate
S'asvârle-așă de mult omor,
Că plumbii 'n desnădejdea lor
Curg râu ! Dar azi le cred pe toate.

Iar noi ne 'ndepărtam mereu,
Și i-am strigat de-a multa oară
Că e nebun, că stă să moară,
Și că-i păcat de Dumnezeu.
Nevrând să-l lase pe câmpie,
Și să-l aducă neputând,
El sta cu mortul, dus de-un gând :
Străjer răsbunător să-i fie !

Dar Turcii vin, tot vin, un roi,
Și tot mai larg li-e 'n urmă pasul—
Acum nici nu ne-aude glasul,
Acum el e pierdut de noi.
Treizeci de pași mai au Nizamii
Au cinsprezece, zece-acum—
Și-aștepți pe-ai tăi, plângând pe drum,
Tu suflet pustiit al mării !

Dar iată-l cade ! L-a lovit
Pe semne-un plumb din multa ploaie ;

Pe spate-acum murind se 'ndoaie,
Dar l-am văzut cum s'a 'nvârtit
Spre frate-său, căzând deodată
Cu fața 'n jos, părând c'ar vra
Să-l apere pe mort așa —
Și-atunci coloana 'naintată

A Turcilor sosind puhoiu,
I-a și cuprins, urmându-și goana.
Și i-a 'nnecat apoi coloana
Și nu i-am mai văzut apoi.
Infiorat și-acum îmi bate
Cu jale inima când scriu :
Strivit de Turci, să mori de viu,
Veghind la capul unui frate!

Când ne-am retras pe-acele lunci
Respinsi de Turci dela movilă,
Un regiment întreg de milă
A plâns de ce-a văzut atunci!

G. Coșbuc

ȘTEFAN CEL MARE

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă
Și largă, ce foaște de oameni ca un roi.
La capătu-i din dreapta se prelungește-o strungă
Prin care ostășimea curge ca un șivoiu.
Ea intră în poiană și se așează 'n rânduri,
Privind la o colibă de ramuri de stejar,
În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri,
Stă pe genunchi, se 'nchină, în față c'un altar.

Deodată o lumină fantastic izbucnește
Din zece 'nalți mesteacani cu fruntea 'nflăcărată.

Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid maiestasă la oaste se arată!
Un lung fior pătrunde mulțimea 'n admirare,
Toți zic; „E Ștefan! Ștefan!“

Dar! Ștefan e cel Mare!

Iată-l cărunt, dar încă bărbat între bărbați.
Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!
El întrunește 'n sine o triplă maiestate:
Acea care-o dau anii la conștiinți curate,
Acea care-o răsfrânge a tronului splendoare,
Ș'acea întipărită de țara învingătoare.
Timpul i-a pus coroana de-argiut; țara, de aur
Și gloria măreață i-a pus cununii de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Neperitoare sarcini de fapte strălucite.

Dar, ani și fapte, Ștefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moșiei, ca sfântă primăvară,
In sânu-i înflorește și îl întinerește
Pentru salvarea țării, când țara pătimizește.
Erou plin de lumină, el e menit în lume
Pe secolul ce-l vede să sape al său nume,
Să răspândească raze pe secolii viitori,
Precum un soare splendid ce sparge deșii nori.
Ființă de-o natură gigantică, divină,
El e de-acei la care istoria se 'nchină,
De-acei care prin lume, sub pașii lor, cât merg,
Las urme uriașe ce'n veci nu se mai șterg,
A căror legendă departe mult se 'ntinde
Și 'nchipuirea lumii fantastic o aprinde.
Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris; Tu vei fi mare!
In mijlocul poienei el se înaintează,
Se urcă pe-o movilă și astfel cuvântează:
— „Români din toată țara! Boieri, vechi căpitani,
Și voi, feciori de oaste!... Sunt patruzeci de ani,
Moldova, la dreptate, pe soarta el stăpână,

Mi-a pus pe cap coroana și buzduganu 'n mână.
Prin cel Atotputernic ce apele încheagă
Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
Și buzduganul teafăr, deși pe mulți dușmani
I-a doborât, lovindu-i, în patruzeci de ani!
Dușmani din fundul lumii, păgâni, dușmani vecini
Și, cine-ar putea crede!... chiar dușmani frați creștini?
Trufași cu toți, sălbatici, lacomi, vicleni și orbi,
Care împrejurul țării, precum un cârd de corbi,
Stau gata s'o sfâșie... dar n'a vrut Dumnezeu,
N'a vrut Moldova, țara vitează, n'am vrut eu!
Pe Radu, Aron Petre și Țepeluș hainul
I-am frânt!... Maniac Tătarul și Matiaș Corvinul
I-am frânt!... chiar pe sultanu Mehmet-Fatih I-am frânt!
Și-alți mulți cari pierit-au ca pulberea în vânt.
Voi fi cunoașteți bine, vitejii mei oșteni,
Voi pardoși dela Lipneț, vultani din Răsboieni,
Zimbrii feroși din codrii Racovii, aprigi smei
Din Soci, din Catlabuga, din Baia, dela Schei!
Apărători ai Crucii, voi fi cunoașteți bine,
Căci pentru-a lor risipă ați războit cu mine
Prin șesuri, munți și codrii, pe iarnă, toamnă, vară,
Făcând din pieptul vostru un zid, hotar de țară,
Roșind cu-al vostru sânge fierbinte de viață,
Siretul, Prutul, Nistrul și Dunărea măreață;
Stând veșnic în picioare, în veci neodihniți,
De arma, sora voastră, în veci nedeslipiți,
Fără copii, soție, o, dragii mei vultani!
Și 'n luptă, tot în luptă, de patruzeci de ani!
Ș'acum când armăsarii Osmanului mărit
Aruncă largi nechezuri din mândrul răsărit,
Când Mohamed pe ceruri și-a asvârlit hamgerul
Ce, ca o semilună, cutreeră tot cerul;
Când noi oprim cu pieptul furtuna păgânească
Ferind de-a sale valuri amvona creștinească;

Acum când toți creștinii, regi, domnitori, popoare
Ar fi, ca frați de cruce, să 'mpartă același soare...
Priviți!... Pe cerul negru se 'ntinde un roș de sânge,
Din depărtare suflă un vânt ce geme, plânge
Și spune că în zare ard sate și orașe,
Că fiare fără nume ucid copii în fașe,
Că țara e'n nevoie, că mor Români sub chinuri,
Că fete se duc roabe, că pruncii mor în sânuri!...

„Și cine oare face această făr'delege ?
Un domn vecin, prieten, un domn creștin un rege !
Albert, Craiul Lehie !

Albert, de cap ușor,
Făcut-a un vis mare de rege 'nvlngător ;
Dar n'are el, sărmanul, așa de largă mână,
Să poată 'n ea cuprinde o patrie română !
Nici a ajuns Moldova de răsul mișeliei,
Ca s'o răpească 'n ghiară-i un vultur de-al Lehie !

„Cât va fi 'n cer o cruce ș'un Ștefan pe pământ,
Nime nu va deschide Moldovii un mormânt,
Cât vor călca dușmanii în țara de Români,
Ei robi vor fi în țară, dar veșnic nu stăpâni !
Decât Moldova 'n lanțuri mai bine ștearsă fie !
Decât o viață moartă, mai bine-o moarte vie !

„Români din toată țara, boieri, vechi căpitani,
Voi toți ai mei tovarăși de patruzeci de ani !
Când Albert ne menește robie, rele soarte,
Răspundeți, ce se cade lui Albert ?...“

— „Moarte, moarte!“

Strigă poiana : „Moarte!“ pădurea clocotește,
Ș'un soare roș în ceruri deodată se ivește.

— „Fie!“ le zice Ștefan, „fie cum credeți voi...“

„La arme ! și pe moarte ! căci Domnul e cu noi!“

V. Alexandri

MUNTELE RĂTEZAT

Muntele și-acum ascunde
Între nouri fruntea lui;
Trăsnet când prin stânci pătrunde,
Dintre stânci și-acum răspunde
Vulturul 'ngrijat de pui.

Fiarele și-acum își cată
Sus prin codri adăpost,
Turme când pe culmi s'arată —
Însă vârful-i niciodată
N'o să fie cum a fost!

Că pe culmi atunci, pe creste,
Uriși trăiau cumpliși,
Cu copii și cu neveste.

Noi știm numai din poveste, Cluj
Că sunt toți de mult pieriți.

Ici pe-un munte câte unul,
Altu colo 'n pisc eră;
Când vorbiă, urlă ca tunul;
Când fugiă, pe culmi nebunul,
Subt el locul tremură.

Noi le știm, Români, toate,
Că trăiam și-atunci pe-aici.
N'aveam grija lor, nepoate;
Le păreau prin vale poate
Niște biete de furnici.

Și trecură vremi, trecură,
Urișii pușintei
Tot mai repede scăzură —
Cei din urmă cari văzură —
Sfântul cer, li știm pe trei.

Un flăcău și două fete ;
Nimeni altu 'n lung și 'n lat.
Ele-umblau nemângăiete
Și 'ntre ele o ceartă dete,
Cui să-i fie el bărbat ?

Prețul fu ca'n vremi trecute,
O cetate 'n munți la nori ;
Care-o va clădi mai iute.
Deci clădiră pe 'ntrecute
Mânioasele surori.

Dar în dimineața 'n care
Cea mai tânără-și aveà
Gata turnul ei cel mare,
Cealaltă 'n supărare
Depe-alt munte cum privià,

Fier de plug luând în mână
Asvârli spre turn cu el,
Și-a izbit așa păgână
Zidul cel de-o săptămână,
Rătezându-l așa fel

Că și culme și cetate
Cu flăcău și fată 'n sbor
Toate fost-au spulberate,
Și prin văi întunecate
S'a 'nălțat mormanul lor.

Ea, cea singură 'n viață,
Hohotind porni acù
Și-a pierit pe culmi prin ceață.
Dintr' această dimineață
N'o știm ce se mai făcù.

Noi, Românii știm aceste,
Că pe-aici ne-avgrăm rost

Când trăiau Capcâni pe creste :
Multe știm, că multă este
Vremea decând știm ce-a fost.

Vezi pe un deal acolo satul?
• Dealu 'ntreg e un mormânt :
Piscul ras din Rătezatul.
Moarta fată și 'ngropatul
Uriaș acolo sânt!

G. Coșbuc

DUBMRAVA ROȘIE

I.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Albert face știre lui Ștefan cel Mare:
— „Să depui puterea și-armele barbare!“
Pentru-aceste zise, Domnul îi scriă
Aceste vorbe dalbe : — „Vino de le iă!“
Iar la-ai săi le zise : „In această lume
Cât cerescul soare va purtă un nume,
Nimeni nu va spune cât am viețuit,
C'a călcat străinul ăst pământ iubit,
Și-a găsit în țară cugete 'njosite!
Inimi degradate, brațe putrezite!
Nu călcați mulțimea celor ce sosesc.
Și ascund în umbră soarele ceresc,
Inima la deruri e mai călduroasă,
Steaua 'n noapte luce, e mai luminoasă,
Zice ; cere calu-i... brava lui armie,
Spre câmpia luptei pasă cu mândrie.

II.

Ce-ai făcut vitejii plini de bărbăție,
O trufașe rege ? Eri, u tcu mândrie,

Le 'mpărțeari al țării, lăudat pământ:
Astăzi n'au nici locul unui strâmt mormânt!
Plângi trufașe rege! căci a ta mândrie
A lovit cu moarte splendida Lehie!

III.

Mii de pluguri ară. La fiecă plug,
Zece câte zece robii Leși se 'njug.
Astfel ară câmpul; iar prin arături,
Toț cu dânșii Ștefan seamănă păduri.

IV.

Doi trimiși de unguri la Ștefan sosesc:
— „Doamne! toți creștinii azi te fericesc
Dar, ilustre Ștefan! toți se roagă ție.
Pentru robii noștri prinși în bătălie...“
Astfel zic trimișii! Dar Ștefan cel Mare
Iată cum răspunde plin de tulburare:
— „La vecinii noștri, prăzi noi nu cătăm;
Inșă când re calcă, știm să ne-apărăm.
Nu-i în datul nostru cruda tiranie;
Dar un aspru exemplu am voit să fie.
Din această faptă naște-vor dumbrave
Ce-or vorbi prin veacuri de-armele Moldave...
Noi scrim istoria, nu pe cărți ce pier,
Ci pe frunți de popoli cu paloș de fier!“

D. Bolintineanu

PINTEA ȘI FÂRTAȚII

Pe din jos de codrul verde,
Focul flăcărând se vede,
Și s'arată după semne,
Cum că arde-un car de lemne,

Din departe se vedeà
Pintea cum la foc ședeà
Și cu soții lui vorbià,
Și cu ei se sfătuià.
Ei erau vr'o treisprezece.
Și la foc frigeà'-un berbece, —
Nu-l frigeau precum se frige,
Ci-l întorc tot în cârlige; —
Când erà mai gata fript,
Pintea cugetà la birt,
Și de-un dor se jeliuà,
Și fraților le grăià :
— „Fraților, fărtașilor!
Mai că mor, așa mi-e dor!
Mergeți doi la Baia-mică,
De aduceți pâne și sare,
Să ne facem cină bună,
Să petrecem împreună !“
Și fărtașii răspundeà :
— „Zău! că bine ne-ar cădeà,—
Dar la Baia nu ne-om duce,
Că viața-i încă dulce,
Și de-a fi ca să și mergem,
Cei mai țepeni ne alegem,
Inșă noi nu vom plecà,
Până nu ne-i arătà,
De ce-a fi și moartea ta?“
— „Fraților, fărtașilor!“
Pinte-atuncea le strigà,
„Moartea mea că, zău, va sta,
Din trei fire de grâu sânt,
Dintr'un plumb mic de argint
Tare 'n armă îndesat
Și la pieptu-mi așintat!“
Când frații îl auziră,

Armele și le chitiră
Și pe cai că se suiră,
Către Baia se porniră !

II.

Când la Baia s'arătară,
Poarta 'nchisă o aflară,
Și cu bărzi dădură 'n poartă,
De se sparse 'n șapte toată !
Și în Baia ei intrară,
Pela birturi se băgară,
După vin și palincuță,
Că lui Pinteai mult dulcuță,
După pâne, după sare,
Ca să ducă de mâncare.

Dar ei beă și-și petreceă,
Iute seara le treceă,

Și când ei nu se îngrijeă, Library Cluj

Zău, — pandurii 'nțelegeă,
Că Pinteanii sunt la birt,
După ei au și pornit,
Și 'năuntru că intrară,
Și de arme-i despuiară,
Și ca nodul îi legară.

— „Fraților, pandurilor i
Dați-ne azi nouă pace,
Că nimica n'om mai face,
Ne lăsați acum frățește,
Pinteai-atuncea vă păzește,
De ne duceți la închisoare,
Pinteai-atuncea vă omoară!“

Și panduri le grăia:
— „Deaci nu veți scăpă,
Până știre nu ni-ți da,
Moartea Pinteii 'n ce va sta ?!“

— „Fraților, pandurilor i
În trei fire de grâu sânt,
Intr'un plumb mic de argint,
Tare 'n armă îndesat,
Și la pieptu-i așintat!“

Dar pandurii nu-i lăsară,
Să mai iasă odat' afară.
Pun 'n arme grâu de-l sânt,
Și plumbuțe de argint,
Și-o mulțime se 'nsoțiră,
Către Pinte se porniră.

III.

Pinte lângă foc rămase,
Dară somnul îl luase,
Și un vis rău a visat,
Singur de s'a minunat.

Par'că sabia cea nouă,
I se rupse tocma 'n două,
Și de vis s'a spăimântat,
Cât fu 'ndată deșteptat!

— „Fraților, fărtaților!
Dar' reîntors-au soții iară?
Eu mă tem ca să nu piară!“

Ceilalți atunci grăiră:

— „Cine știe, ce-o pățiră,
Iaca miezul nopții vine,
Și din ei nu 'ntoarnă nime!“

Pinte calu-și'nchingă,
Și pe loc încălecă.

— Fraților, fărtaților!
Ducu-mă să văd de ei,
Că ei is voinicii mei!“
Și când calul și-l porni,
Pân' la Baia nu s'opri.

Prin cetate când intră,
Fluieră, — și ascultă,
Doar de soți el va mai da,
Că fărtații cunoșteă,
Pintea, când le flueră!

Dară soții nu s'arată,
Ci o ceată neașteptată,
De panduri din Baia-mare,
Că eră 'n priveghiare,
Doară Pintea va veni;
Pe-ai săi de-a întâlni?!
Când pe Pintea îl văzură,
Toți în cale 'i stătură:

— „Dă-te Pinte-acù legat,
Că de nu vei fi 'pușcat,
Cu trei fire de grâu sănt,
Cu plumbuțe de argint!“

— „Ba, zău, eu că nu m'oiu da,
Să și știu că n'oi scăpa,

Ci mai bine oiu muri,
Că mă doare-a auzi,
Că fărtații mei v'au spus,
La ce moarte sunt supus!
De v'au spus ca ei să scape,
Peste țări și peste ape,
Doamne! atuncea-i poți iertă,
Și pe mine-a mă muștră!
De v'au spus ca să mă vândă,
Și pandurii să mă prindă,
Doamne! atuncea tu să-i bați,
Că nu-s soți adevărați!
— Fraților pandurilor,
Spuneți voi și domnilor,
Că legat eu nu m'am dat,
Mai curând că m'am luptat,

Ca să știu că de prunc mic,
Pân'la moarte-am fost voinic!“
Și când arma și-o goleşte,
Pe panduri îi tăvăleşte,
Și când scoate sabia nouă,
'l se rupe tocma 'n două,
Și când scoate sabia vechie,
I se rupe la urechie.
Și trei fire de grâu sânt
Îl aruncă la pământ!
Pieptul lui bucăți se frânge,
Cât și calul lui îl plânge,
Și rinchează, asvârleşte,
Căci pe domnu-său jelește.
Pintea a gătat cu toate,
Că răsufă-acu pe moarte,
Și când sufletu-și dădea,
Mai pe urmă-asa grăia:
— „O sută cinzeci ai mei,
De voinici ca niște lei!
Vă păziți prin codrul verde,
Că 'n Baia, vieța-ți pierde,
Și țineți toți laolaltă,
Și nu vă dați niciodată.“

(*populară, colecția Marienescu*).

PENEȘ CURCANUL

Plecat-am nouă din Vaslui
Și cu sergentul zece
Și nu-i eră zău nimărui
În piept inima rece.
Voioși ca șoimul cel ușor
Ce sboară depe munte,
Aveam chiar pene la picior,
Ș'aveam și pene 'n frunte.

Toți Dorobanți, toți Căciulari,
Români de vișă veche,
Purtând opinci, sumari, ișari
Și cușma pe-o ureche.
Ne dase nume de curcani
Un hătru bun de glumă,
Noi am schimbat lângă Balcani
Porecla în renume!

Din câmp, de-acasă, dela plug
Plecat-am astă-vară
Ca să scăpăm de Turci, de jug
Sărmana scumpă țară.
Așa ne spuse 'n graiul său
Sergentul Mătrăgună,
Iar noi ne-am dus cu Dumnezeu,
Ne-am dus cu voie bună.

BCU Cluj • Central University Library Cluj
Oricine 'n cale ne 'ntâlnia
Cântând în gura mare,
Stătea pe loc, s'adimenia,
Cuprins de admirare;
Apoi în treacă ne 'ntrebă
De mergem la vr'o nuntă;
Noi răspundeam în hohot: „ba,
Sburăm la luptă cruntă!”

— „Cu zile mergeți, dragii mei,
Și să veniți cu zile!”
Ziceau atunci bătrâni, femei
Și preoți și copile;
Dar cel sergent făr' de mustăți
Răcniă: „Să n'aveți teamă,
Românul are șapte vieți
În pieptu-i de aramă!”

Ah! cui i-ar fi trecut prin gând
Ș'ar fi crezut vr'odată
Că mulți lipsi-vor în curând
Din mândra noastră ceată!
Priviți! din nouă câți eram
Și cu sergentul zece,
Rămas-am singur eu... și am
În piept inima rece!

Crud e când intră prin stejari
Năprasnica secure
De abate toți copacii mari
Din falnica pădure!
Dar vai de-a lumii neagră stea,
Când moartea nemiloasă
Ca 'n codru viu pătrunde 'n ea
Și când securea-i coasă!

Copii! aduceți un ulcior
De apă de sub stâncă
Să sting pojarul meu de dor
Și jalea mea adâncă.
Ah! ochi-mi sânt plini de scânteii
Și mult cumplit mă doare
Când mă gândesc la frații mei
Cu toți pieriți în floare.

Cobuz cioban din Calafat
Sună voios din fluier,
Iar noi jucam hora din sat
Răzând de-a boanbei șuier.
Deodat' o schijă de obuz
Trăsnind—mâncă-o-ar focul—
Retează capul lui Cobuz
Ș'astfel ne curmă jocul.

Trei zile 'n urmă am rășbit!

Prin Dunărea umflată
Și nu departe-am tăbărit
De Plevna blestemată.

În fața noastră se 'nălța
A Griviței ređută,
Balaur crunt ce-amenința
Cu ghiara-i nevăzută,

Dar și noi încă o pândiam

Cum se pânđește-o fiară
Și tot chitiam și ne gândiam
Cum să ne cadă 'n ghiară ?

Din zori în zori și Turci și noi
Svârliam 'n aer plumbii:

Cum svârli grăunți de păpuși
Ca să hrănești porumbii.

Și tunuri sute bubuiau...

Se clătină pământul!

Și mii de bombe vâjjeau

Trecând în sbor ca vântul.

Ședeă ascuns Turcu 'n ocol

Ca ursu 'n vizuină.

Pecând trăgeam noi tot în gol,

El tot în carne vie..

Ținteș eră dibaci tunar,

Căci toate-a lui ghiulele

Loviau turcescul furnicar,

Ducând moartea cu ele.

Dar într'o zi veni din fort

Un glonte, numai unul,

Și bietul Ținteș căzù mort,

Imbrățișindu-și tunul.

Pe-o noapte noarbă Bran și Vlad
Erau în sentinele.
Fierbea văzduhul ca un iad
De boambe, de șrapnele.
In zori găsit-am pe-amândoi
Tăiați de iatagane,
Alătura c'un movilo
De leșuri musulmane.

Sărmanii : bine s'au luptat
Cu lifta cea păgână,
Și chiar murind ei n'au lăsat
Să cad 'arma din mână!
Dar ce folos! ceata scădeă!
Ș'acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea

Și cu sergentul sease!... Library Cluj

Veni și ziua de asalt,
Cea zi de sânge udă!
Părea tot omul mai înalt
Față cu moartea crudă.
Sergentul nostru, puiu de zmeu
Ne zise-aste cuvinte:
„Cât n'om fi morți, voi cinci și eu,
Copii, tot înainte!“

Făcând trei cruci, noi am răpuns:
„Amin! și Doamne-ajută!“
Apoi la fugă am împuns
Spre-a Turcilor redută.
Ale! Doamne, cum sburau
Vonicii toți cu mine!
Cum ei la șanțuri alergau
Cu scări și cu fașine!

Iată-ne-ajunși!... încă un pas.
Ura ! 'nainte, ura !
Dar mulți rămân fără de glas,
Le'nchide moartea gura !
Reduta 'n noi repede-un foc
Cât nu-l încape gândul.
Un șir întreg s'abate 'n loc,
Dar altul îi ia rândul.

Burcel în șanț moare zdrobind
O tidvă păgânească. ...
Șoimu'n redan cade răcnind :
„Moldova să trăiască !“
Doi frați Călini, ciunțiți de vii,
Se svârcolesc în sânge ;
Nici unul însă, dragi copii,
Nici unul nu se plânge.

Atunci viteazul Căpitan,
Cu-o largă brazdă 'n frunte
Strigă voios : „Cine-i curcan
„Să fie șoim de munte !“
Cu steagu'n mâini, el sprintenel
Apuc'o scară 'naltă :
Eu cu sergentul după ei
Sărim dela olaltă.

Prin foc, prin spăngi, prin glonți, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.
Allah ! Allah ! Turcii răcnesc.
Sărind pe noi o sută.
Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.

Ura! măreț se'nalță 'n vânt
Stindardul României!
Noi însă zacem la pământ;
Căzuți prada urgiei!
Sergentul moare șuerând
Pe Turci în risipire,
Iar Căpitanul admirând
Stindardu 'n fâlfaire!

Și eu când ochii am închis,
Când mi-am luat osânda:
„Ah! pot să mor de-acum am zis,
„A noastră e izbânda!“
Apoi când iarăș ni'am trezit
Din noaptea cea amară,
Colea pe răni eu am găsit

BCU Virtutea Militară City Library Cluj

Ah! dar'ar Domnul să-mi îndrept
Această mână ruptă,
Să-mi vindec rănile din piept,
Iar să m'ntorc la luptă,
Căci nu-i mai scump nimica azi
Pe lumea pământească
Decât un nume de viteaz
Și moartea vitejească!

V. Alexandrî.

CUSCRI

Bătaia cea rară 'n ceasornic
Acum a 'ncetat.
Hatmanul se uită mirat
La marele vornic —
„E vânt și pe ape-a 'nnoptat!“

Dar ce-au fost aceste cuvinte,
 Și-așă din senin ?
Bând focul spumosului vin
Vorbiau de logodnă 'nainte,
Dorindu-și norocul din plin.

Și-acum ei deodată tăcură
 Cu ochii 'n pământ.
Vorbî par'că glas din mormânt—
Ce vorbe-avû vornicu 'n gură,
Cu noapte, cu ape, cu vânt!

Nici unul nu 'ncearcă să rupă
 Tăcerea. Le mor
Mărgelele vinului lor
In plina și uitata-le cupă,
Și-un gând li-e pe inimi zăvor.

E noapte, și vântul e rece
 Și norii-s a ploi.
Mai steter'o vreme, și-apoi
Hatmanul se scoală să plece.
Așă-s de obosiți amândoi

Dar vornicul n'are-alinare,
 Scutelnici chemând :
„Să'ncalece zece 'n curând!“
Cu zece, el însuși călare,
Dă pinteni și-aleargă tăcând,

Copitele sună prin noapte,
 Și-i vânt și e nor.
„Mai iute, voinici că eu mor !“
Mirați ei se 'ntreabă cu șoapte
De fapta stăpânului lor.

Nu-i umblet, e goană nebună,
Sălbatec un hop,
Cum fug cei ajunși de potop
Deodată un tropot răsună
Din stânga, de cai, în galop.

Răspântia căi le-aduce
Un stol cunoscut :
Hatmanul ! E par'că făcut !
Prin noapte el unde se duce,
De-ai săi slujitori petrecut ?

S' opriră din goană pe-o clipă
Bătrânii boieri
Dar nu ! Au fost numai păreri.
Tăcuți ei s' alătură 'n pripă
Dând goanei sporite puteri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ei n'aveau nimic ca să-și spuie
Și nu s'au mirat.
Acum ei vedeau răsfirat
Ce-amar li-e ursit să-i răpue
E vânt și pe ape-a 'nnoptat;

„Mai iute, mai iute ! Prin ape
De adreptul de tot.
Luați-mi și Dunărea în 'nnot
Și cine-i cu zile, să scape“.
Și-aleargă voinicii cât pot.

Când soarele-un drum dimineții
Prin nori i-a făcut,
El numai pe doi i-a văzut,
Pe doi, că pe cale drumeții
Pe rând de-oboseal' au căzut.

Mirat el vedeà dupe-un munte
Ca două-arătări
Alături boerii călări
Și-a bărbilor Dunări cărunte
Săltându-le vântu' n suflări.

Depart-e-i petrece pe cale,
li vede c'abat
La dreapta spre marele sat
Și'n satul acela din vale
La casa cea mare-au intrat.

La vornic e plânset în casă
Și fum făclii.
Alături, sărmanii copii,
Dorm fără de suflet, pe-o masă,
Frumoși și cuminte ca iiii. sity Library Cluj

Pescarii pe apă-i văzură
Pe-amurgul fatal,
Și întoarsă pe-o dungă de-un val
Sbătându-se luntrea, căzură
Și-acolo pieriră la mal.

„Tu-ți plânge-acum, vornice, fata!
Hatmane, pe-al tău,
Bocește-ți frumosul fiăcău;
Dați chiote! Totul e gata,
Și'n umbră pândește, Ceas-rău!“

G. Coșbuc

IN SPITAL

— „Nu 'nțelege vorba, Sire„
Zise-acelaș general,
„Camarazi, să nu vă mire
Că 'ntr' acest spital

„Nu 'nțeleg nici doi cuvântul
Cel vorbim, căci li-e străin.
Sunt vitejii din pământul
Cel de râuri plin.

„Pe-unde trec ei veseli vara
Peste munții suri și goi ;
Ei de-acolo sunt, din țara
Turmelor de oi..

„Scoborând din munți de-adreptul
Par în lupte-oșteni bătrâni,
Ați văzut, cum pun ei pieptul —
Sire, sunt Români!“

Astfel zise generalul
Către tânăru 'mpărat,
La Veneția 'n spitalul
Cel improvizat.

„In supremele momente
Când căzură peste noi
Alte patru regimente
In amurg cu ploii,

„Adunați, Români' n vale
Zid în urmă ne-au rămas,
Stăvilind dușmanii 'n cale
Până ne-am retras.

„Câți de moarte-atunci scăpară
Zilnic în spitale curg ;
Toți ca leii se luptară,
Tinere Habsburg,

Și-au murit pentru 'npăratul
Sute de viteji de-ai mei —
Dar acest de-aci, din patul
Șapte sute trei,

„Care zace-așa 'n neștire
Și-i lipsește brațul stâng,
Il salut ! Dă-mi voie, Sire,
Mâna să i-o strâng

„Noaptea scobori cu ceață,
Luptelor sfârșit punând, University Library Cluj
Până 'n trista dimnează ;
Și rănit zăcând

„Printre morți ce-umpleau hotarul
Lângă steagul ce-l aveă,
Strâns în dreapta sa, stegarul
Singur se sbăteă.

„Măine 'n zori o să-l găsească,
Măine-al vostru steag, Români,
Măine stema 'mpărătească
La dușmani în mâini !

„Ah ! și nimeni viu pe-aproape
Dintre-ai săi, ca 'ntr' ajutor
El chemându-l, să-și îngroape
Sfântul steag al lor!

„Și el n'are, n'are-o mână,
Că 'n bucăți l-ar destrămă
Și cu mânilor 'n țărână
Groapă i-ar săpă !

„I-ar săpă-o 'n stânci cu dinții,
Și-ar muri apoi răsând !
Iată, Doamne-al biruinții,
Tu i-ai dat un gând:

„Steagul său, delângă cruce
Până 'n poala dedesubt,
Dând cu dinții să-l apuce,
Rând pe rând l-a rupt!

„Și lăsând prăjina goală,
Ocoli păduri și stânci,
Doborât de răni și boală
Și târât pe brânci

„Printre străji și printre cete,
Ziua stând ascuns prin văi,
Pân 'a patra zi, când dete
De fărtați de-ai săi.

„N'avea graiu, de răni umplutul
Suflet, vai! n'avea de fel —
Dar un steag pierdut crezutul,
Brâu în sân la el!“

Cald bătea 'n ferestre — amurgul
Nimic n'a mai zis nimic,
Și plecat spre pat Habsburgul
Cătr' acest voinic,

Blând l-a sărutat pe frunte;
Spre Români întors apoi:
— „Vara pășunând pe munte
Turmele de oi,

„Și-adunați pelângă masă
Iarna la ospăț și nunți,
Spuneți tuturor de-acasă,
Celor de prin munți,

„Și le 'nseninați viața
Cu cuvânt înălțător,
Că pe un soț de-al vostru, 'n fața
Voastr' a tuturor,

„Sărutându-l împăratul
L-a numit copil al său
Și c'am stat plângând pe patul
„Bietului flăcău!...“

G. Coșbuc.

NUNTA ZAMFIREI

E lung pământul, ba e lat,
Dar ca Săgeată de bogat
Nici astăzi domn pe lume nu-i,
Ș'avea o fată, — fata lui —
Icoană'ntr'un altar s'o pui
La închinat.

Și dac'a fost pețită des,
E lucru tare cu 'nțeleș,
Dar dintr'al prinților șirag
Câți au trecut al casei prag,
De bunăsar:ă cel mai drag
A fost ales.

El, cel mai drag! El a venit
Dintr'un afund de răsărit,
Un prinț frumos și tinerel

Și fata s'a 'ndrăgit de el,
Că doară tocmai Viorel
I-a fost menit.

Și s'a pornit apoi cuvânt!
Și păru margini de pământ
Ce strimte-au fost în largul lor,
Când a pornit să-și deie zor
Acest cuvânt mai călător
Decât un vânt!

Că ieri cuvântul din vecini
S'a dus ca astăzi prin străini,
Lăsând pe toți, din cât afund
O mie de crăimi ascund,
Toți craii multului rotund,
De veste plini.

Ș'atunci din tron s'a ridicat
Un împărat după 'mpărat
Și regii 'n purpur s'au încins,
Și doamnele grăbit au prins
Să se gătească din adins
Ca niciodat'.

Iar când a fost de s'a 'mplinit
Ajunul zilei de nuntit,
Din munți și văi, de peste mări,
Din larg cuprins de multe zări,
Nuntași din nouăzeci de țări
S'au răscolit.

De cum a dat în fapt de zori,
Veniau cu fete și feciori
Trăsnind rădvanele de craiu
Pe netede poteci de plaiu;
La tot rădvanul patru cai,
Ba patru sori

Din lundul lumii, mai de sus,
Și din zorit, și din apus,
Din cât loc poți gândind să bați,
Venit-au roiuri de 'mpărați
Cum astăzi nu-s.

Sosit eră bătrânul Gru
Cu Sanda și Rusanda lui,
Și Ținteș, cel cu trainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Și Bardeș cel cu adăpost
Prin munți săhni.

Și alții, Doamne! Drag alint
De trupuri prinse'n mărgărint!
Ce fete dragi! Dar ce comori
De rochii lungi țesute'n flori!
Iar hainele depe feciori
Sclipeau de-argint.

Voinicii cai spumau în salt,
Și 'n creasta coifului înalt
Prin vu'turi vântul viu vuiă,
Vr'un prinț mai tânăr când trecea
Cu'n braț în șold și pe plăsea
Cu celălalt.

Iar mai spre-ameazi, din depărtări
Văzutu-s'a crescând în zări

Rădvan cu mire, cu nănași,
Cu socrii mari și cu nuntași,
Iar nouăzeci de feciorași
 Venia-i călări.

Și, ca la mândre nunți de craiu,
leșit-a 'n cale-ales alaiu
De sfetnici mulți și mult popor
Cu muzici multe'n fruntea lor;
Și drumul tot eră covor
 De flori de Maiu.

Iar când ălaiul s'a oprit
Și Paltin craiu a stărostit,
A prins să sune sunet viu
De treasc și trâmbiți și de chiu—
Dar ce scriu eu? Ori cum să scriu
 E ne 'mplinit!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ș'atunci depeste larg pridvor,
Din dalb iatac de foișor,
leși Zamfira'n mers isteț,
Frumoasă ca un gând răsleț,
Cu trupul 'nalt, cu părul creț,
 Cu pas ușor.

Un trandafir. în văi părea;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâu de-argint, dar toată în tot
Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
 Cu mintea mea.

Și ea, mergând spre Viorel,
De mână când a prins-o el,
Roșind s'a zăpăcit de drag, —

Vătavul a dat semn din steag
Ș'atunci porniră toți șirag
Încetinel.

Și'n vremea cât s'au cununat
A prins poporul adunat
Să joace în drum după tilinci;
Feciori, la zece fete, cinci,
Cu sdrângăneii la opinci
C'an port de sat.

Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor;
Se prind de mâini și se desprind,
Ș'adună cerc și iar se 'ntind,
Și bat pământul tropotind
În tact ușor.

Iar la ospăt! Un râu de vin!
Mai un hotar tot a fost plin
De mese, și tot oaspeți rari,
Tot crai și tot crăese mari
Alătura cu ghinărari
De neam străin.

A fost atâta chiu și cânt'
Cum nu s'a pomenit cuvânt,
Și soarele mirat sta 'n loc
Că l-a ajuns ș'acest noroc,
Să vadă el atâta joc
Pe-acest pământ!

De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate și intrulpi,
Cu ochi șireți ca cei de vulpi,
Cu rochii scurte până în pulpi,
Cu păr buclat.

Și principii falnici și 'ndrăzaeți,
De-al căror buzdugan isteț
Pierit-au zmei din iaduri scoși!
De-ai fi văzut jucând voioși
Și Feți-voinici, și Feți-frumoși,
Și Logofeți.

Ba Peneș-împărat văzând
Pe Barbă-cot, piticul, stând
Pe-un gard dea-lături privitor,
L-a pus la joc! Și 'ntre popor
Săria piticu 'ntr'un picior
De nu-și da rînd!

Sunt grei bătrânii de pornit,
Dar de-i pornești, sunt grei de-oprit!
Și s'au pornit bărboșii regi
Cu sfetnicii 'nvechiți în legi
Și patrnzeci de zile 'ntregi
Au tot nunit.

Și vesel Mugur-împărat
Ca cel dintâi s'a ridicat.
Și, cu paharul plin în mâini,
Precum e felul din bătrâni
La orice chef între Români,
El a'nchinat.

Ș'a zis: „Cât mac e prin livezi,
Atâția ani la miri urez!!
Ș'un prinț la anul! blând și mic,
Să crească mare și voinic, —
Iar noi să mai jucăm un pic
Și la botez!“

G. Coșbuc.

INELUL ȘI NĂFRAMA.

I.

Fost-au, fost un Crăișor
Tinerel, mândru fecior
Cum e bradul codrilor
Sus, pe vârful munților.
De soție și-a luat
O copilă din cel sat,
Copiliță Româncuță,
Toți vecinilor drăguță:
Cu chip dulce luminos,
Cu trup gingaș mlădios,
Cum e floarea câmpului
În lumina soarelui.
Iată lui că i-a sosit

BC Cartea mare de la pornitrsity Library Cluj

La tabără de ieșit.
El în suflet s'a mânănit
Și din gură a grăit:
— „Draga mea, sufletul meu,
Ține tu inelul meu,
Pune-l în degetul tău.
Când inelu-a ruginî
Să ști, dragă, c'oi muri.
— „De mă lași plângând acasă
Na-ți năframa de mătasă
Pe margini cu aur trasă.
Aurul când s'a topi
Să știi, frate, c'oi muri!“

II.

El pe cal a'ncălecat
Și pe drum au apucat.

Mers-au el pân' la un loc
Și-au aprins un mare foc,
În mijlocul codrului,
La fântâna corbului.
Mâna'n sân el și-o băgă
La năframă se uită.....
Inima-i se despică!

— „Dragii mei, ostașii mei,
Puișori viteji de zmei!
Stați peloc de ospătați
Și la umbră vă culcați.
Eu sunt gata de plecat,
Acasă că mi-am uitat
Paloșul cel rotilat
Pe-o masă verde aruncat.“

Indărăt-el a pornit,
C'un voinic s'a întâinit
C'un voinic cu calul mic:

BCU Cluj Central University Library Cluj

— „Noroc bun, tânăr voinic
Ce veste, deunde vii ?“

— „Dacă vrei, Doamne, s'o știi,
De altul poate-ar fi bine
Dar e rău ș'amar de tine!
Tatăl tău că s'a sculat,
Țara'ntreagă ne-a călcat,
Pân' ce mândră țî-a aflat
Și pe dâns' a aruncat
Într'un râu adânc și lat!“

— „Na, voinice, calul meu
Să mi-l duci la tatăl meu.
De-a 'ntrebă unde sunt eu,
Tu să-i spui că eu m'am dus
Pe malul apei, în sus.
Și că 'n apă m'am svârlit
La copila ce-am iubit.“

III.

Tatăl său țara-a sculat,
 Râu 'ntreg de l-a secat
 Și copii și-au aflat:
 Amândoi îmbrățișați,
 Pe nisip galben culcați ;
 Amândoi senini la față
 De păreau cu sunt în vieață.
 Atunci Craiul s'a căit,
 În mătase i-a 'nvelit,
 Și 'n biserică i-au dus
 Și 'n două racle i-au pus,
 Racle mândre 'mpărătești,
 Purtând semne latinești.
 Și pe dânsul l-a zidit
 În altar, la răsărit,
 Pe ea 'n tindă l'asfintit !
 Iar din el, frate, a ieșit
 Un brad verde, cătinat,
 Pe biserică plecat.
 Și din ea o vișoară
 Inflorită, mlădioară
 Ce din zori și până 'n seară
 Pe biserică s'a întins
 Și cu bradul s'au cuprins !

 Tună, Doamne, și trăsnește
 Tună 'n cine despărțește
 Dulcea dragoste 'nfocată
 De-un fecior și de-o fată.

(Poporală, colecția V. Alexandri)

UCIGAȘUL FĂRĂ VOIE

O temniță adâncă îmi e locuința :
Prin dese, prin negre zăbrele de fier,
O rază pierdută îmi spune ființa
Cerescului soare, seninul cer.

Și frigul mă 'ngheață ; e umed pământul ;
De ziduri, de lanțuri eu sunt ocolit ;
Aici suferința așteaptă mormântul,
Căci legile lumii așa a voit.

Adus, ca o crudă, sălbatecă fiară,
L'a temniții poartă nădejdea-am lăsat,
Și simt chinuire atât mai amară
Cu cât a mea soartă eu n'am meritat.

O noapte fatală ! o noapte cumplită !
Pe patu-mi de trudă dormiam obosit.
Eră despre ziua : soția-mi iubită
Ședeă lângă mine... un vis, un vis cumplit !

Văzui — în bătrâne păduri depărtate
Părea că mă aflu ; eram călător ;
Dar calea pierdusem ; pe ramuri uscate
Cântă cucuveaua cu glas cobitor.

Copacii în preajmă-mi păreau că viază :
Din toată tulpina un geamăt ieșea :
Flămândă, cumplită, vedeam că-mi urmează
O ceată turbată de lupi, ce urlă.

Și eu fugeam iute, fugiam cu grăbire,
Dar locul sub mine de sânge 'nchegat,
Siliințele-mi zadarnic puneau 'mpotrivire ;
D'o rece sudoare eram inundat.

Suflă un vânt iute, și luna 'ngrozită
In spațuri veșnici treceă alergând,
Cu stinsele-i raze, cu fața-i pălită
Intinse pustiuri abiă lum.nând.

Apoi deodată în nori se ascunse
Și lipsa ei dete cumplitul semnal ;
In spaima nespusă, ce atunci mă pătrunse,
Văzui trecând moartea pe palidu-i cal.

Schelet d'altă lume, cu forme cumplite,
Rânjind, către mine priveă neclintit :
In mână-i uscată, în unghii-ascuțite
Țineă o femeie... din capu-i sdrobot

Mușcă câteodată, mușcă cu turbare,
Și creieri și oase din gură-i cădeă :
Uimit rămăsesem : la orice inișcare
Părea că ea rupe din inima mea.

Dar ceata de fiare o văd., mă sosește...
Fierbintea-i suflare acum o simții...
Mă plec, cat, și mâna-mi grea piatră 'ntâlnește,
Curaj desnădejdea îmi dă, și... izbii...

Un țipăt s'aude... eu sar în picioare,
Din somnu-mi de groază atunci deșteptat,
Soția-mi lipsită dea vieții suflare
Zăceă... capu-i tânăr eră sfărâmat !

D'atunci zile multe și nopți osândite
Pe frunte-mi trecură! eu nici am simțit
A lor osebire ; vedenii cumplite
Și țipătu-acela în veci m'a 'nsoțit.

Răsună el seara, l-auz dimineața,
Precum în minutul prin crimă 'nsemnat;
Și eu trăesc încă! trăesc, căci viața
Amară pedeapsă, în dar mi s'a dat.

Aici aștept vremea și ziua dorită;
Să văd dacă dreptul ceresc împărat.
'Privește la fapta-mi ce este cumplită,
Sau numai la cuget ce este curat.

Gr. Alexandrescu

MORTEA LUI GELU

Răsleț din oștirea bătută,
Fugind pe câmpia tăcută,
Căzu, depe cal, de durere,
Pe marginea apei. Și pierе.
Din rană și-ar smulge săgeata
Și n'are putere.

Pierdut-a și oaste, și țară.
E noape 'n văzduhuri; și rară
E sbaterea apei, când valul
Atinge cu aripa-i malul —
Iar Gelu, prin noapte stând singur,
Vorbește cu calul.

„Vai, murgule, jalea mă curmă!
Mă lupt cu durerea din urmă,
Căci ranele-mi sapă mormântul
Degeaba împrăștii tu vântul
Din coamă, piciorul tău scurmă
Degeaba pământul.

„Mă chemi prin nechezuri păgâne
Și par'că zici: „vino, stăpâne!“
Vezi, picură ranele tale
Și neguri se 'nalță din vale
E noapte. Și ziua de mâne
Ne-ajunge pe cale!

„Trei sulii făcutu-și-au strungă
Prin mine! Mă sbucium pe-o dungă
Și nu-mi mai simt brațul și brâul;
Tu-ți rupi cu picioarele frâul —
Las', murgule, las' să ne-ajungă
Pe-aceia pustiul.

„Deacum tu... cât va cuprinde
Mantaua, deasupra-mi o 'ntinde
Și-apoi cu picioare-mi sapă
Mormântul pe margini de apă,
Și 'n urmă cu dinții mă prinde
Și aruncă-mă 'n groapă.

„Jelească-mă apele Cernii!
Să-mi bubuie crivățul iernii,
Ca'n taberi al cailor tropot.
Iar veșnicul apelor șopot
Să-mi pară ca 'n ceasul vecernii,
O rugă de clopot

„Și, poate sosi-va o vreme
Când munții vor fierbe, vor geme
Cu hohote mamele 'n praguri,
Vor trece bărbații 'n șiraguri,
Când bucium suna-va să cheme
Pe tineri sub steaguri.

„Iar tu de-i trăi, frățioare,
Să-mi vezi luptătorii 'n picioare,

Atunci când sosit va fi ceasul,
Abate-ți pe-aice tu pasul:
Nechează mi, și atunci eu din groapă
Cunoaște-ți-voiu glasul!

„Și-armat voiu ieși eu afară,
Și veseli vom trece noi iară
Prin sulți și foc înainte,
Să fie protivnicii minte
Că-s vii, când e vorba de țară,
Și morții 'n morminte!“

El zice, și mâna și-o strânge
Pe pieptul cel umed de sânge —
Iar calul stă singur de pază
Lui Gelu, și trist el așează
La pieptul stăpânului capul
Și astfel veghează

Ș' auzi! Ca un vânt ce clătește
Pădurea, când ploaia sosește,
Așa din adâncuri de zare
Un vuet prin noapte răsare;
Iar vuietul vine și crește
Mai iute, mai tare:

Și iată-i din umbrele văii
Cu scuturi ies repezi flăcăii,
Ca morții ce-și lasă mormântul;
Ies roibii cu umblet ca vântul,
Răsar de 'tutindeni, de pare
Că-i varsă pământul,

Arcașii lui Arpad! în goană
Ei fug dup' oștirea dușmană.

Și, uzi de alergare, se 'ncurcă
Fugarii prin negura sură,
Cu frâul pe coamă, și-arcașii
Cu spadele 'n gură.

Năvalnic s'apropie pașii,
Și 'n goana lor cântă arcașii,
Și-așa de sălbatic li-e cântul,
Din piele de urs au veșmântul,
Și'n bărbile lor încâlcite
Se 'npiedică vântul.

Iar Gel, auzindu-i prin zare,
De spaimă și groază tresare —
El moare! Și cântă păgânii!
N'au Domn și n'au țară României,
Și-adușii de vânturi în țară
Sunt astăzi stăpânii!

Și 'n mânele cui e scăparea ?
Nu-i piept, să le 'nchidă cărarea ?
Nu-i braț de voinic, să-i abată ?
Și nu e pe lume-o săgeată
Ca 'n inima gloatei lui Arpad
Adânc să străbată ?

Și Gelu le judecă toate:
Se 'nalță, proptindu-se 'n coate.
Și-a calului glesn' o cuprinde,
Cu grabă el arcul și-l prinde,
Și 'nvârte săgeata și-o scoate
Din rană, și-o 'ntinde.

Și vâjje slaba săgeată
Cu gemetul morții deodată —
Arcașii trec repezi în cale,

Și-s vuete și-i chiot prin vale:
Ce cânt de 'npropare lui Gelu
Și-oștirilor sale!

Iar vuietu 'n neguri pătrunde
Și 'n inima nopții s'ascunde
Departa, și 'n valuri de valuri
Ecoul izbindu-se 'n dealuri
De zece ori jalnic, răspunde
Pustiilor maluri.

De zece ori, iarăș de zece.
Și scade, și pierde, și trece,
De data din urmă răsună —
Tăcerea 'mprăștiată s'adună,
Și 'n neguri alunecă rece
O bolnavă lună.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Iar calul, vedenie mută,
Cu coama de vânturi bătută,
Stă 'n noaptea cu neguri de pază
Lui Gelu: și tist el așează
Pe pieptul stăpânului capul
Și astfel veghează.

Iar apa la maluri se frânge,
Și cade pe spate și plânge:
„Cu fierul potcoavei tu-mi sapă
Mormântul pe margini de apă
Și 'n urmă cu dinții mă prinde
Și-aruncă-mă 'n groapă!“

G. Coșbuc

MOARTEA LUI FULGER

În goana roibului un sol
Cu frâu 'n dinți și 'n capul gol
Răsare, crește 'n zări venind,
Și zările deabiă-l cuprind
Și 'n urmă-i corbii croncănid
Aleargă stol.

El duce regelui răspuns
Din tabără. Și ține-ascuns,
Sub straiul picurând de ploi,
Pe cel mai bun dintre eroi —
Atâta semn dela războiu,
Ș' a fost deajuns!

Pe Fulger mort! Pe-un mal străin
L-a fulgerat un braț hain!
De-argint e alb frumozu-i port;
Dar roș de sânge-i albul tort,
Și pieptul gol al celui mort
De lănci e plin.

Sărmanul Craiu! Când l-a văzut
Și când deabiă l-a cunoscut,
Cu vuiet s'a izbit un pas
De spaimă 'n lături ș'a rămas
Cu pumnii strânși, fără de glas
Ca un pierdut.

Să-i moară Fulger? Poți sfărma
Și pe-un voinic, ce cuteza
Să 'nalțe dreapta lui de fier
Să prindă fulgerul din cer?
Cum pier mișeii, dacă pier
Cei buni așa?

Dar mâne va mai fi pământ ?
Mai fi-vor toate câte sânt ?
Când n'zi deacum să mai privești
Pe cel frumos cum însuși ești,
De dragul cui să mai trăești,
Tu, soare sfânt ?

Dar Doamna !... Suflet pustiit !
Cu părul alb și despletit
Prin largi iatacuri alergă,
Cu hohot lung ea blestemă,
Și tot palatul plin eră
De plâns cumplit.

La stat și umblet slabă ce-i !
Topiți sunt ochii viorei
Deatâta vaiet ne'nterupt,
Și graiul stins ș'obrazul supt,
Și tot vestmântul Doamnei rupt
De mâna ei !

„De dorul cui și de-al' cui drag
Să-mi plângă sufletul pribeag,
Intreaga noapte nedormind,
Ca s'aud roibii tropotind,
Să sar din pat, s'alerg în prag,
Să te cuprind ?

„Nu-l dau din brațe nimăru !
Inchideți-mă'n groapa lui —
Mă lași tu, Fulgere, să mor ?
Îți lași părinții 'n plâns și dor ?
O, du-i cu tine, drag odor,
O du-i, o du-i !“

„Ah, mamă, tu ce slabă ești !
N'ai glas de vifor să jelești ;

N'ai mâni de fier ca fier să frângi;
N'ai mări de lacrimi, mări să plângi;
Nu ești de foc, la piept să-l strângi
Să-l încălzești!

„Și tu, cel spre bătăi aprinsi
Acum ești potolit și stins!
N' auzi nici trâmbițele 'n văi,
Nu vezi cum sar grăbiți ai tăi —
Rădeai de moarte prin bătăi,
Dar ea te-a 'nvins!

„Pe piept colac de grâu de-un an,
Și 'n loc de galben buzdugan
Făclii de ceară ți-au făcut,
In dreapta cea fără temut
Și 'n mâna care poartă scut
Ți-au pus un ban.

„Cu făclioara pe-unde treci,
Dai zare negrelor poteci
In noaptea largului pustiu,
Iar banu-i vamă peste râu
Merinde ai colac de grâu
Pe-un drum de veci.

„Și 'ntr'un coșciug de-argint te-au pus
Deplin armat, ca 'n ceruri sus
Să fii întreg ce-ai fost mereu,
Să tremure sub pasu-ți greu
Albastrul cer, la Dumnezeu
Când vei fi dus.

„Mirați și de răsufet goi,
Văzându-ți chipul de răsboiu,

Să stee îngerii; 'nlemnit
Si orb de-al armelor scripit,
S'alerge soarele 'napoi
Spre răsărit!"

Iar când a fost la 'nmormântat,
Toți morții par'că s'au sculat
Să-și plângă pe ortacul lor,
Atât eră de mult popor
Venit să plângă pe un fecior
De împărat!

Și popi, șireag, cădelnițând
Cetiau ectenii de comând,
Și clopote, și plâns și vai,
Ș'oșteni 'n șir și pas de cai,
Și sfetnici și feciori de Craiu
Și nat de rând.

Și mă-se biata! Cum gemea
Și blestemă și se izbea
Să sară 'n groapă: „L-au închis
Pe veci! Mi-a fost și mie scris
Să mă deștept plângând din vis,
Din lumea mea!

„Ce urmă lasă șoimii 'n sbor?
Ce urmă peștii 'n apa lor?
Să fii cât munții de voinic,
Ori cât un pumn' să fii de mic,
Cărarea mea ș'a tuturor
E tot nimic!

„Că tot ce ești și tot ce poți,
Părerere-i tot dacă socoți;
De mori târziu ori mori curând,

De mori sătul ori mori tlămând,
Tot una e! Si rând pe rând
Ne ducem toți.

„Eu vreau ca Fufger să rămân!
Ah, Dumnezeu, nedrept Stăpân,
M'a dușmănit trăind mereu
Și-a pizmuit norocul meu!
E un păgân și Dumnezeu,
E un păgân!

„De ce să cred în el deacum?
În fața lui au toți un drum,
Ori buni ori răi, tot un mormânt.
Nu-i nimeni drac și nimeni sfânt!
Credința-i val, iubirea vânt

Și viața fum!“

BCU Cluj, Central University Library Cluj

Ș'a fost minune ce spuneà!
Grăbit poporul cruci făcèa
De mila ei și de 'ngrozit. —
Ș' atunci un sfetnic a venit
Și 'n fața Doamnei s'a oprit,
Privind la ea.

Un sfânt de-al cărui chip te temi,
Abia te-aude când îl chemi;
Bătrân ca vremea, stâlp rămas,
Născut cu lumea într'un ceas,
El parc'că-i viul parastas
Al altor vremi

Și sprifin pe toiag cătând
Și 'ncet cu mâna ridicând
Sprâncenele, din rostu-i rar

Duios cuvintele răsar :
— „Nepoată dragă! De 'nzadar
Te văd plângând.

„De cum te sbuciumi, tu te stângi
Și inima din noi o frângi, —
Ne doare c'a fost scris așa,
Ne dori mai rău cu jalea ta ;
Deacea, Doamnă, te-am rugă
Să' nu mai plângi.

„Pe cer când soarele-i apus,
De ce să plângi privind în sus ?
Mai bine ochii 'n jos să-i pleci,
Să vezi pământul pe-unde treci!
El nu e mort ! Trăește 'n veci,
E numai dus.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„N'am cap și chip pe toți să-i spui,
Ș'aș spune tot ce știu; dar cui ?
Că de copil eu m-am luptat
In rând cu Volbură 'mpărat,
Și știu pe Crivăț cel turbat
Ca țara lui.

„Ce oameni ! Ce sunt cei deacum !
Și toți s'au dus pe-acelaș drum ;
Ei ș'au plinit chemarea lor,
Și i-am văzut murind ușor :
N'a fost nici unul plângător
Că viața-i fum.

„Zic fum ? O, nu-i adevărat :
Războiu e, de viteji purtat !
Viața-i datorie grea,

Și lașii se 'ngrozesc de ea —
Să aibă tot, cei lași ar vrea
Pe neluptat.

„Dece să 'ntrebi viața ce-i ?
Așă se 'ntreabă cei mișei :
Cei buni, n'au vreme de gândit
La moarte și la tânguit,
Căci plânsu-i de nebuni scornit
Și de femei!

„Trăește-ți, Doamnă, viața ta!
Și-a morții lege n'o cătă!
Sunt Craiu ce schimb'a lumii sorți,
Dar dacă mor, ce grijă porți?
Mai simte 'n urmă cinevă
Că ei sunt morți?

„Dar știu un lucru mai presus
De toate câte ți le-am spus :
Credința 'n zilele deapoi
E singura tărie 'n noi,
Că multe's tari cum credem noi,
Și mâine nu-s !

„S'oricât de amărâți să fim,
Nu-i bine să ne deslipim
De Cel ce viețile le-a dat ! —
O fi viața chin răbdat,
Dar una știu: ea ni s'a dat
Ca s'o trăim!“

Ea n'a mai plâns, pierdut privia
La sftenic lung, dar nu-l vedeă.
Și n'a mai înțeles ce-a zis,
Și nu vedeă cum au închis
Sicriul alb — eră un vis
Și ea-l trăia.

Senini de plânset, ochii ei,
 Vedeă bărbați, vedeă femei,
 Cu spaimă mută 'n jur privai,
 Din mult, nimic nu 'nțelegeă;
 Și se munciă să știe ce-i?
 Și nu puteă.

I-a fulgerat deodată 'n gând
 Să rădă, căci vedeă plângând
 O lume 'ntreagă 'n rugăciuni:
 — „In fața unei gropi s'aduni
 Atâta lume de nebuni!
 Să mori rîzând!“

Și clopotele'n limba lor
 Plîngeau cu glas tânguitor,
 Și adînc, din bubuitul frînt
 Al bulgărilor de pămînt,
 Vorbiă un glas, un cântec sfînt
 Și 'nălțător :

„Nu cercetă aceste legi,
 Că ești nebun cînd le 'nțelegi!
 Din codru rupi o rîmurea,
 Ce-i pasă codrului de ea;
 Ce-i pasă unei lumi întregi
 De moartea mea!“

G. Coșbuc

CICOAREA

Pe pârâu de rouă
Plibă-mi-se, plimbă
tânără mlădiuță
prin rouă desculță,
Zâna florilor,
floarea zorilor,
rouă adunându-și
paharul umplându-și,
și ea mi-se crede
că nimeni n'o vede.

Dar o a văzut
drăguț sfântul soare ;
și cum o-a văzut
mult că i-a plăcut
și 'n grab'a mână
doi luceferi,
peșitorii ei.

În cas' de-au intrat,
ea i-a 'ntâmpinat
și mi-i-a 'ntrebat :
— „Doi luceferi,
ospeșitorii mei,
treceți de-odihniți
și vă veseliți!“

Dar ei răspundeau,
din gură-i ziceau :
— „N'am venit s'odihnim,
să ne veselim,
ci-am venit să peșim

și să logodim ;
vrei pe sfântul soare,
că el e mai mare!“

Ea de-i auzi,
din graiu le grăi :
— „Ba, eu n'oiu voi,
soare soșior,
că-i tot călător,
ziua peste sate,
seara peste munte
și noaptea
pe ape!“

Doi luceferi.
peșitori ei,
se 'ntorcând la soare
i-au spus de urmare.

Soarele s'aprinse
de necaz, și zise:
— „Lăsați-mi-o 'n pace
că mi-o voiu prefăce
în fragedă floare,
floare de cicoare
cu ochi dușă soare.

Când oiu răsări,
ea s'e 'nveseli ;
când oiu asfinți,
ea s'o ofili ;
când oiu scăpăta,
ea s'a adună !“

(Poporală colecția G. Dem, Teodorescu)

FLUIERUL CIOBANULUI

Soarele se ridicase
Mândru și strălucitor,
Câmpul se redeșteptase,
Vântul adia ușor;
Laoparte pe câmpie
Subt un arbore șezând,
Sta plângând cu duiosie
Un cioban frumos și blând.
Lângă el, în bucățele,
Jos pe jarbă așezat,
Printre mândre floricele
Sta un fluer sfărâmat.

— „Dece plângi așa de tare

„Și oftezi cuprins de dor?”

Il întreabă cu mirare

Un drumeț mai simțitor;

„Turma ți-e bolnăvioară,

„Ți-a murit vreun mielușel?

„Ori stă vreunul ca să-ți

moară?...

„Spune-mi dragă ciobănel!”

— „Nu!” c'o voce întristată,

El răspunde 'nduișat

Iar cu mâna sa i-arată

Fluierul cel sfărâmat;

„Turma mea e sănătoasă

„Nici un miel nu mi-a murit,

„Însă vieța mea frumoasă

„De aseară s'a cernit.

„Turcii cari ne apasă,

„Pustiind acest pământ,

„Au intrat la noi în casă.
„Poruncindu-mi să le cânt.
„Le-am răspuns c'a mea cântare
„La păgâni m'am închinat,
„Și atuncea cu turbare,
„Fluierul mi-au sfărâmat!“

Zice și amarnic plânge
Intristatul ciobănel,
Dar drumețu, mâna-i strânge
Și-i vorbește lui astfel:
— „Vin' cu mine la oștire,
„De-ți răsbună, fătul meu,
„Căci prea mulți în nesimțire
„Poartă încă jugul greu!“
Ciobănelul îl așintă
Și pe dată l-a urmat,
Schimbând astfel pe o ființă
Fluierul cel sfărâmat!

Însă, — lucru de mirare, —
Ori pe unde ei treceau, —
Să-i urmeze mic și mare,
Dând năvală se 'ntreceau!
Străbătând câmpii și coaste,
Dealuri, văi și ape vii,
Când ajunseră la oaste,
Erau cinsprezece mii!
Lupta dându-se îndată,
Turcul fuge spăimântat:
Astfel țara fu seăpată
Dintr'un fluier sfărâmat!

A. Macedonsky

EROUL DE LA KÖNIGGRAETZ

Umblam și eu ca tot ciobanul
Cu fluierul pelângă oi,
Când ne ochiră cu arcanul
Pe mine și 'ncă pe vreo doi
Și cătăniți — nu trece anul —
Se face între Nemți războiu.

Departe, peste munți și ape,
Cu oaste mare ne-au pornit,
Și 'n țara „Praisului“, aproape
De *Câne-Creț* m'am pomenit.
Chitiă p'acolo să mă 'ngroape
Al naibii Neamț... Dar, și-ai găsit!

Umblam fugar de-o săptămână
Prin codrii „Praisului“ flămând
Și uite-așa... Stam într'o rână
Subt un stejar, și îngânând
O doină, mă gândiam ia stână,
La munții mei... ce-or fi făcând!

Eră 'n nămiez... Da să m' adoarmă
Foșnetul leneș din frunziș...
Tresar... aud deodat' o larmă
P'aproape, coala 'n stejeriș;
Pun mâna repede pe armă
Și iau pădurea 'n curmeș...

Măi! ce stau ochii să-mi privească!
Un vălmășeag de Nemți luptau
Pe-o pajură împărătească...
Erau câțivă de-o apărau.
Și mulți voiau să le-o răpească.
Ajută-mi, Doamne, să le-o iau!

Ca o dihanie turbată
M'arunc deavalma peste ei !
Izbesc la mir trei inși deodată..
Dau iar, — și mai turtesc vreu trei —
Hei, când să prind de veste, iată,..
Ia-i de-unde nu-s pe Nemții mei !

Eu, haida-hai, cu steagu 'n spate,
Pornesc la drum, cu pașii rari..
Ajung în lagăr pe 'nserate..
Ce să-ți mai spun?... Și mici și mari
Mă duseră cu-alaiu, fârtate,
În cortul plin de ghinărari..,

St. O. Iosif.

PETRE CĂRĂBETE

Ingropat-au pe Ștefan-vodă
în mănăstirea Putna cu multă
jale și plângerea tuturor locui-
torilor țării, cari plâneau toți
ce după un părinte al lor.

Vornicul GRIGORE URECHE
Letopiseși

Când răposă Ștefan-cel-Mare
Al lui trup, cu iubire,
Fu dns și pus, lângă altare,
La Putna 'n mănăstire.
Acolò ai săi-îl lăsară
Trei zile, ca să poată
Venî să-l vadă depe-afară
Boieri și obștea toată.

Pe-un tron de fildeș, după care
Se 'nnoadă un balaur,
El stă, 'ntr'a morții nemișcare,
In cap cu stema de-aur.
Trăsurile-i, deși scăldate
In umbra cea adâncă,
Conțin atâta maestate
Incât îl crezi om încă.

Și ne'ncetat poporul vine
Sub bolțile tăcute,
Să-l vadă și să i se 'nchine
Și mâna să-i sărute.
Pătruși de jalea ce-i adună
Cu dor toți lăcrămează
Și-i zic: „Ștefane, ziua bună!”
Și-apoi Ingenunchiază.

Dar colo, după stâlpul unde
Zidirea se desparte,

Dece acel om se-ascunde,
Și stă de toți departe ?...
El n'a mers la Domn, în țărână
Ca ceilalți să se plece;
El n'a sărutat a lui mână,
Ci șade muț și rece !

E noapte. Lumea și mișcarea
S'au dus din catedrală,
Și Stefan a rămas în marea
Tăcere sepulcrală.
La candelabru, slaba zare
Ce pe pereți se suie
Și dă la tot forme bizare ;
El pare o statuie.

Atunci delângă stâlpi din umbră
Un om înaintează
Și'n taină, sub apsida sumbră
Spre Ștefan se'ndreptează.
Un cuget rău pe-a lui figură
E scris, căci pironeste
Pe drum priviri pline de ură
Și astfel li vorbește :

„Sunt Cara-bei. Ascultă bine !
La Racova 'n bătaie,
Cinci fii ai mei s'au prins de tine
Și-ai pus pe toți să-i taie.
Atunci, în a mea disperare,
Jurai pe Alah sfântul
Să nu mor fără răsbunare,
Și-acum îmi țin cuvântul !...”

Vorbind așa fiara păgână,
In furia-i orbească,

În sus ridică a sa mână
Pe mort să-l pălmuească ;
Și gestu-i, mărit de lumină,
În mișcarea diformă,
Pe zid, până 'n tavan, desină
A sa umbră enormă.

Dar palma-i sacrilege încă
Pe Domn nu-l atinsese,
Când din odihna lui adâncă
I se părù că iese
Și că-i aruncă o privire
Așa de 'ngrozitoare,
Încât căzù fără simțire,
Supt ale lui picioare.

* * *

În urmă Cara-bei se dete
La legea creștinească,
Schimbând în Petre Cărăbete
Numirea sa turcească.
Supt Ștefan-Tânărul, se știe
C'ajunse vornic mare
Și că sdrobi 'ntr'o bătălie
Oștirile tătare.

Ciru Economu

DE DRUMUL BĂLGRADULUI

Pe drumul Bălgradului
Mere murgul Radului,
Din picioare scânteind,
Din gură pară țipând.
Cu frâu galben la picioare,

Cu șeaua 'ntoarsă sub foale.
Măiculița Radului,
Radului viteazușui,
Murgulețu că-l vedei
Și din gură așa grăia :

— „Murgule, cal minunat,
Cu vin roșu adăpat
Cu lapte dulce îngrășat,
Pe Radu mi l-ai lăsat ?
— „Nu te, maică, supără
Tristă veste de-i află...
Pe Radu rău l-am lăsat
La poartă la Țarigrad,
Unde Turcii l-au tăiat !“
Biata maică, vai de ea,
Cosicioara că-și smulgea
Și murgușul blestemă :
— „Murgul, fi blestemat,
Că feciorul mi-ai lăsat
Pe loc tare depărtat ;
L-ai lăsat

Neîngropat,
Cu pământ neînvelit
Fără loc de odihnit !“
Murgu capu'n jos plecă
Și cu jale necheză :
— „Nu te, maică, supără,
Si nu mă mai blestemă,
Că drăguș feciorul tău
Și viteaz stăpânul meu,
Cu pământu-i învelit,
Și-i cu loc de odihnit ;
Turcii cum mi l-au tăiat
Cu copita am lucrat,
Până groapa i-am gătat
Și în ea l-am îngropat !“

(Poporală, colecția Iarnik-Bârseanu)

BCU Cluj / [Central University Library Cluj](#)

MOVILA LUI BURCEL

Infr'o zi de sărbătoare,
Intr'o zi cu mândru soare,
Care lumea 'nveseliă
Și cu aur o 'nveliă,
Iată mări, se iveă
Ca alt soare strălucia
Domnul Ștefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit.
El pe cal încăleacă
Și cu mulți voinici plecă
Dela scara curții lui
La biserică 'n Vaslui.
Clopotele răsunau,

Steagurile-i-se 'nchinau,
Armăsarii spumegau,
Frânele și le mușcau,
Iar poporul tot strigă :
„Să trăești, Măria Ta !“
Când aproape de intrare
Se aude 'ndepărtare ?
Glas de om chiuind tare :
„Hăis, ho, cea, ho, Boureanî
Trage brazda pe tapșan !“
Ștefan Vodă se opriă
Și din gură așa grăiă :
„Auzit-ați, auzit,
Glas de Român necăjit ?
Intr'o clipă să-l găsiți
Și cu el aici să fiți !“
Cinci pațiri se alegeau,
Pe Vasluiu în sus mergeau,
Pân' zăriră pe-o movilă
Un Român arând în silă.
Cei Pațiri descălecau,
Pe Român îl ferecau,
La Vaslui îl aduceau
Și la Domnul mi-l duceau.
— „Măi Române să n'ai teamă
Spune nouă cum te chiamă ?“
— „Teamă n'am că sunt Român
Teamă n'am că mi-ești stăpân,
Tu ești Ștefan, Domn-cel-mare
Care 'n lume seamăn n'are,
Și eu sunt Șoiman Burcel,
Pușor de voinicel !“
— „Să trăești dacă n'ai teamă.
Dă-ne nouă bună seamă,
Cum de te-ai păcătuît

Să te-apuci de plugărit
Tocma 'n zi de sărbătoare,
Tocma' n timp de închinare ?“
— „Doamne, pun mâna la piept
Și mă jur să-ți spun cu drept :
Pân'a n'ajunge plugar,
Aveam falnic armăsar
Și-o ghioagă nestrujită
Cu piroane țintuită,
Care, când o învârtiam,
Proașcă prin dnșmani făceam :
Câte opt pe loc trântiam !
Alelei !... pecând eram
Om întreg, de mă luptam,
Mulți păgâni am mai stricat,
Multe capete-am sfârâmat,
De Tătari și de Liffeni
Și de falnici Ungureni !
Dar, în foc la Răsboeni,
Mi-a căzut ghioaca din mână
De o sabie păgână ;
Și n'a căzut numai ea,
A căzut și mâna mea
Cu păgânu-alătura !...
Deatunci, n'am ce să mă fac
C' am ajuns un biet sărac :
Nici n'am casă 'nici n'am plug,
Nici juncani ca să-i înjug.
Toată vara m'am rugat
De bogății cei din sat
Să-mi dea plugul ca să ar ;
Mi-a fost ruga în zadar.
Atunci, Doamne, mă 'ntorsei,
La Tătari că mă dusei,
Un plug mare că prinsei

Și cu 'n bou îl înjugai
Și de lucru m'apucaî ;
Căci săracul n'are soare,
Nici zile de sărbătoare,
Ci tot zile lucrătoare".
Domnul Ștefan l-ascultă
Și din gură cuvânta :
— „Măi Burcele, fătul meu,
Iată ce hotărâsc eu :
Ia-ți un plug cu șase boi
Și merg bogat dela noi :
Ia-ți movila răzășie
Ca s'o ai de plugărie ;
Dar în vârful-i să te-așezi,
Ca strejar să priveghezi
Și Tătarii de-i vedea
C'au intrat în țara mea,
Tu să strigi cât vei putea :
„Sai, Ștefane, la hotară
C' a intrat sabia 'n țară!
Atunci, eu te-oiu auzi,
Ca un smeu, m' oiu repezi
Și nici urmă-a rămânea
De Tătari în țară mea !“

(Poporală, colecția V. Alexandri)

LUPTA CU TĂTARI

—Fragment din „Dan, căpitan de plâu“—

Cinci sate ard în flăcări pe câmp, și fumul lor
Se 'ntinde ca o apă, plutește ca un nor
Dealunp pe șesul umed, și sboară sus în aer,
Ducând în el un vuiet de larmă și de vaer.

Prin fum se mișcă umbre fuginde, rătăcite :
Copii mărunți și mame și fete despletite.
Și cai scăpați în fugă, și câini și boi în turme
Goniți de tătărimea ce calcă pe-a lor urme.
Ici, colo, se văd cete în luptă încleștate,
Mișcări de brațe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte pătate roș cu sânge
Pe care-o rază vie din soare se reșfrânge.
Apoi, din vreme 'n vreme, o ceată luptătoare
Se 'mprăștie cu grabă, lăsând cadrave 'n soare!
Iar lângă Nistru multă urdie tătărească
Năprasnic se ucide cu ceata românească.

Dan zice : „Măi Ursane! acolo e de noi!
„Acolo râde moartea în crâncenul rășboiu.
„Acolo să dăm proașcă, sub ochiul cel de sus.
„Tu dinspre Faptul zilei și eu dinspre Apus.
„Și cale să deschidem prin aprigul dușman...
„La lucru-acum, fârtate! la lucru, măi Ursan!“
— „Amin și Doamne-ajută!“ Ursan voios răspunde.
Și'n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

Ursan năval s'aruncă în neagra Tătărime,
Croind o pârție largă prin deasa ei mulțime.
Sub mână-i buzduganul, unealtă de pieire,
Ca un balaur face în juru-i o rotire,
Un cerc de moarte' n care amar de cine-i prins!..
Sărmanu 'nchide ochii și soarele-i s'a stins!
Înlături, înainte, în urmă-i totul moare!
Zbor creierii din tidve sub ghioaga sdrobitoare.
Și ' urmă, și 'mprejuru-i, și 'nlături semămate
Zac sute de cadavre și capete sfârmate.
Și astfel ne'mpăcatul Ursan mereu lucrează.
Și spre Apus prin sânge mereu înaintează.

Ca dânsul, Dan bătrânul, erou întinerit,
Tot vine după paloş spre mândrul Răsărit.
El intră şi se'ndeasă în gloata tremurândă
Ca junghiul cel de moarte în inimă plăpândă,
Şi paloşu-i' ce luce ca fulger de urgie
Tot cade 'n dreapta 'n stânga şi taie 'n carne vie...
Fug toţi şi pier din cale-i!... El strigă : — „Stee faţă
„Cui place vitejia, cui s'a urât de vieaţă!“

Dar nimeni nu 'ndrăzneşte la glasu-i să apară,
Căci el se 'naintează precum un stâlp de pară,
Şi cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
li pare că alt soare se 'naltă din Apus.
Şi astfel ambjii oaspeţi ai morţii ne 'mpăcate
Cosesc la vieţi în floare pe straturi sângerate
Ş' ajung ei faţă 'n faţă prin apriga furtună.
Şi armele lor ude cruciş le împreună.
— „Noroc ție, Ursane!“

BCU Cluj / Central University Library Cluj
— „Şi ție tot noroc!“

Dar n'a sfârşit cuvântul Ursan şi cade 'n loc,
Străpuns de o săgeată ce-i intră 'n piept adânc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblânc
Şi greu se prăbuşeşte c'un gemăt depe cal.

Tătarii ca zăvozii pe dânsul dau năval'!
— „In lături, Lifte!“ strigă la ei viteazul Dan,
Punându-se de pază la capul lui Ursan.
Cu frâu 'n mâna stângă, cu pala 'n mâna dreaptă,
Ameninţând cu ochii Tătarii, mi-i aşteaptă,
Precum aşteaptă zimbrul de lupi înconjurat
Să-i svârle cu-a lui coarne pe câmpul spăimântat.
Dar nici gândesc păgânii să deie piept cu el,
Că paloşu-i năprasnic e vultur de oţel.
Retraşi în jur deoparte, nemernici, sperieţi,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeţi,

Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare :
— „Ursane ! pentru tine deacum nu e scăpare !”
Zicând, el cade-aproape, se sprijină 'ntr'o mână,
Și paloșul lui ține în loc ceata păgână.

— „O ! Dane Căpitane ! puterile-ți slăbesc,
Și norii pedeeasupra-ți trecând se învârtesc.
Tu mori ! și Tătărimea s'apropie de tine !”

Dar iată din pustiuri un alb vârtej că vine
Și trece prin urdie ca printr'un lan de grâu,
E un voinic călare pe-un cal ce mare frâu,
Voinic, în brâu cu paloș și pe grumaz cu salbă,
E Fulga ce apare ca o fantasmă albă
Și grabnic pe-al ei tată răpește din grămadă,
Apoi cu el dispare că șoimul cu-a sa pradă.

„Alah !” răcnesc Tătarii cătând cu groază 'n urmă...
Dar ce văd ei deodată, că glasul lor se curmă ?
Ei văd curgând pe dealuri arcașii din Orhei
Ce vin cu-o falcă 'n ceruri, aprinși ca niște zmei
Un lung fior de spaimă pătrunde într'o clipă
Prin deasa Tătărime ce-i gata de risipă.
Și toți pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
Cum pleacă din câmpie un nor întins de corbi.
Amar e de răslețul ce'n urma lor rămâne,
Și cade, mic sau mare, pe mânilę române !
În față cu Românul nu-i milă, nu-i iertare,
Nici chiar în sân de mamă nu poate-avea scăpare.
O știu de mult Tătarii, o știu dela bătrâni
Și fug, nevrând s'asculte de șefi, de-ai lor stăpâni.
Tot omul vede moartea ș'aleargă 'nspăimântat.
Cel viu uită și lasă pe mortul ne'ngropat,
Și fără a 'ntoarce capul se duce-orice păgân,
În urma fiecărui apare un Român !

Iar Hanu-și smulge barba! Iși rupe șalul verde,
Privind urdia 'ntreagă în clipă cum se pierde.
Sub ochii lui în lacrimi, pe câmpul cel de lupte
Apar grămezi de leșiuri, grămezi de arme rupte,
De cai uciși, de cară, de corturi risipite,
Și tunurile oastei de oaste părăsite!

O! pas cumplit al soartei! Tot ce-i eră de fală,
Cai, steaguri, cete mândre, strălucitoare arme,
Clădiri de visuri 'nalte, magie triumfală,
A fost deajuns o clipă ca totul să se dărme!

Ghirai a trecut Nistru înnot pe calul său,
Luând pe Dan rânitul ca pradă și trofeu.
El merge de se 'nchide în cortu-i umilit,
Precum un lup în codru de câini voinici gonit.
Trei zile, trei nopți Hanul nu gustă' n suflet pace.
Intins ca un cadavru jos pe covor, el zace;
Dar când revine, palid, din lunga-i disperare,
În ochii lui trec fulgeri de cruntă răzbunare.
El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrânul.

Deși cuprins de lanțuri, măreț intră Românul!

— „Ghiaur!“ zice Tătarul cu inima haină
„Ce simte firul ierbei când coasa e vecină?“
— „Ea pleacă fruntea 'n pace“, răspunde căpitanul,
„Căci are să renască mai fragedă la anul!“

Ghirai cade pe gânduri lăsându-și capu 'n piept.
Apoi, mai blând urmează: „O! Dan, om înțelept!
„Te știu de mult pe tine, cunosc al tău renume
„Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
„Pe mulți Tătari cuprins-ai de-ai morții reci fiori!
„Acum a venit rândul și ție ca să mori.
„Privește! lângă ușă călăul te pândește

„Cu ștreangul și cu pala ce 'n mână-i zângănește.
„Un semn, și capu-ți zboară la câini și la vulturi,
„Și sufletu-ți se pierde în iadul de ghiauri.
„Dar însă îmi fac milă de anii și de-a ta minte,
„Gândind la bătrânețea ce-apas' al meu părinte.
„Și vreau, în daruri multe, pe tine-a te iertă
„De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!”

Creștinul, Dan, bătrânul cu suflet luminos,
Înalț' a lui statură și zice maiestos:

— „Ceahlăul sub furtună nu scade mușuroiu;
„Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân, nu voi!
„Deci nu-mi convine vieța mișelnic câștigată,
„Nici pata făr' delege în fruntea-mi înfierată.
„Rușinea-i o rugină pe armă de viteaz,
„Un vierme ce mănâncă albeața din obraz.
„Cui place să roșească, roșească... eu nu vreau.
„Nici pata pe-a mea armă, nici pe obrazul meu!
„Alb am trăit un secol pe plaiul strămoșesc,
„Și vreau cu față albă senin să mă sfârșesc.
„Ca dup' o vieță lungă, ferită de rușine,
„Mormântul meu să fie frumos și alb ca mine!
„Așa m'a deprins Ștefan, ușoară țăr'na-i fie!
„La trăiu fără muștrare și fără prihănie.
„Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri,
„Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
„Departea ea de mine!... mai drept e ca să mor!...
„Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,
„Ghirai! mă lasă, lasă, în ora morții grele
„Să mai sărut odată pământul țării mele!”

Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface
Unealta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanț ce-l leagă cu strânse noduri sute,
Și zice grabnic: „Tată, ia calul meu și du-te!”

Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Și 'n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
Și inima lui crește, și ochi-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.
Sărmanu 'ngenuchiază pe iarba ce străluce.
Și pleacă frunța albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pământul ce tresare și care-l recunoaște...
Apoi el se întoarce la Hanul, intră 'n cort,
Suspină, șovăește și, palid, cade mort!

Har Hanul, lung privindu-l, rostește cu durere:
„O! Dan viteaz, ferice, ca tine care pierе,
„Având o vieață verde în timpul tinereții,
„Și albă ca zăpada în iarna bătrâneții!“

V. Alexandri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FRUMOASA IRINA

La Curțile-Nouă, din capăt de țară,
Tremură din vârfuri plopi cu frunza rară...
Nu știu: mândrul soare străluci deodată,
Ori în prag frumoasa Irină se arată ?

În cosiță-și prinde garoafa 'nflorită...
Pleacă la fântână și vine zorită.
Șueră mierlița, strigă cucu 'n leasă:
— „Cucule, azi-noapte m'am visat mireasă...“

Pune jos o leacă albele cosițe,
Scutură de rouă negrele-i cosițe;
Cată peste umăr, inima-i îngheață:
Scarele pe dealuri s'a 'nvălit în ceață...

Galbenă de spaimă vine 'n fuga mare:

— „Mamă! grea furtună amenință 'n zare...

Negri ca păcatul nouri se ridică...

Inimioara toată mi-a 'nghețat de frică!“

— „Draga mami, dragă! Vestea ta nu-i bună!

Nu-s nici nouri negri, nu-i nici grea furtună...

Ci păgânătatea într'acoace vine

Ca să mi te ceară, Irino, pe tine...!“

Crește'n zare goana pulberii stârnite,

Sguduie pământul ropot de copite...

Aleargă prin casă bătrâna și plânge,

Frumoasa Irină mânulițe-și frânge:

— „Deacù, mamă dulce, rămâi sănătoasă...

De te-a 'mpins păcatul să mă faci frumoasă...

Fost-ar fi mai bine să mă 'nghiță iadul

Decât să mă vadă roabă Tarigradul!“

...Spumegând se bate Dunărea de maluri,

Caicul pornește clătinat de valuri,

Soarele preschimbă apele-i în sânge —

Frumoasa Irină se roagă și plânge:

— „Turcule, dă-mi drumul să mă 'ntorc la mama,

Mi-am uitat pe masă salba și naframa;

Mi-am lăsat acolo lada mea 'de zestre,

Și-au rămas orfane florile 'n ferestre...“

Dunărea bătrână curge turburată,

Frumoasa Irină stă îngândurată.

Șoptind se 'ngână valurile 'n spume,

Par'c'ar tot strigă-o cinevă pe nume...

„Nu-i Seraiul vrednic tu să-i fii podoabă!
Nu-i vrednic Sultanul să te facă roabă!...”
Soarele se stinge scăpătat pe dealuri —
Și-a pierit frumoasa Irină sub valuri...

... Iar deatunci bătrânii spun, că 'n locul unde
Și-a găsit copila mântuire 'n unde,
Dunărea mi-aduce apă veșnic lină,
Ca să doarmă 'n pace frumoasa Irină...

St. O. Iosii.

TREI, DOAMNE, ȘI TOȚI TREI

Avea și dânsul trei feciori,
Și i-au plecat toți trei deodată,
La tabără; sârmanul tată!
Ce griji pe dânsul, ce fiori,
Când se gândia că-i greu războiul,
N'ai timp să simți că mori.

Și luni trecut-au după luni —
Și-a fost de veste lumea plină,
Că steagul Turcului se 'nchină;
Și mândrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s'au bătut nebuni.

Scria 'n gazetă, că s'a dat
Poruncă să se 'ntoarcă 'n țară
Toți cei plecați de astăvară —
Și, rînd pe rînd, veniau în sat
Și ieri și astăzi câte unul
Din cei cari-au plecat.

Și-ai lui întârziu! Plângând
De drag că are să-i revadă,
Sta ziua 'n prag, ieșă pe stradă,
Cu ochii zarea măsurând,
Și nu veniau! Și dintr'o vreme
Gemea, bătut du'n gând.

Nădejdea caldă 'n el slăbiă,
Pecât creștea de rece gândul.
El a 'ntrebat pe toți d'arândul,
Dar nimeni știre nu-i știă.
El pleacă 'n urmă la cazarmă
Să afle, ce doriă.

Căprarul vechiu îi iese 'n prag:
— „Ce-mi face Radu?“ El întreabă,
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
— „E mort! El a căzut la Plevnă
In cel dintâiu șirag!“

O, bietul om! De mult simția
Că Radu-i dus dupe-astă lume,
Dar astăzi când știă anume,
El sta năuc și nu credeă
Să-i moară Radu! Acest lucru
El nu-l înțelegeă.

Blăstem pe tine braț dușman!
„Dar Gheorghe-al nostru cum o duce?“
— „Sub glie, taică, și sub cruce,
Lovit în piept d' un iatagan!“
— „Dar bietul Mircea?“ — „Mort și Mircea
Prin văi pela Șmârdan.“

El n'a mai zis nici-un cuvânt;
Cu fruntea 'n piept ca o statuie,
Ca un Christos bătut în cuie,
Țineă privirile 'n pământ,
Părea, că vede dinnainte-i
 Trei morți într'un mormânt.

Cu pasul slab, cu ochii beți
El a plecat, gemând p'afară,
Și 'mpleticindu-se pe scară
Chemă pe nume pe băieți,
Și se proptiă de slab sârmanul
 Cu mâna de pereți.

Nu se simțîa de-i mort ori treaz,
N'avea puteri să se simțiască:
El trebuia să s'odihniască —
Pe-o piatră 'n drum sub un zăplaz
S'a pus, inmormântând în palme-i
 Slăbitul său obraz.

Și-a stat așa, pierdut și dus.
Eră 'n amiază și 'n miez de vară
Și soarele-a scăzut spre seară,
Și-'n urmă soarele-a apus,
Iar bietul om sta tot acolo
 Ca mort, precum s'a pus.

Treceau bărbați, treceau femei,
Și uruiau trăsuri pe stradă,
Soldați treceau făcând paradă, —
Și-atunci deștept privi la ei
Și-și duse pumnii strâns pe tâmple:
 „Trei, Doamne, și toți trei!“

G. Coșbuc.

NOVACEȘTII

La orânda 'mpărătească dela marginea pieții,
Vezi lumină printre loduri până 'n faptul dimineții;
Venetici din lumea toată fac popas acolo sara...
Dairaua se mărită cu cimpoiul și ghitara...

Trei voinici feciori de léle tăbărit-au pe 'nserate;
Dairaua cu cimpoiul și ghitara tac speriate...
Țarigradu' mi s'ascunde îngrozit, — iar Impăratul
Dă poruncă să întărească straja peste tot palatul...

Forfotesc iscoade multe ca să afle; să scornească:
Cine-s prea ciudații oaspeți dela crâșma 'mpărătească?
Pasă-mi-te să-i întrebe nu cutează nici-un crainic...
Găfâind se 'ntoarce 'n goană la palat trimisul tainic;

— „Inălțate Impărate! La Agnița Crâșmăreasa,
Trei străini (descălăcară și deabiă-i încap) casa luj
Ca 'ntr'un fund dogit de clopot tună 'n gura lor cuvântul,
Și peunde calcă dânșii se cutremură pământul!

„După mese s'așezară câteștrei și, largi în spete,
Între umeri fiecare a cuprins câte-un perete.
Nouă buți de vin gollră și 'ncă tot mai cer să beă,
Iar Agnița Crâșmărița n'are vin să le mai deă!

— „Duce-vă-ți peloc de spuneți să le-aducă băutură
Și-i plătesc eu cât o face cu asupra de măsură.
Doar aceia-s chiar Novacii, căpitani vestiți în țară:
Oastea mea fără de număr n'ar putea să-i scoat' afară...”

St. O. Iosif

C A R O L I X

La Saint-Germain de mult s'a dat
Signal, că s'a deschis deacum mormântul,
În sânge Noaptea și-a scăldat veștmântul,
Să-l pue giulgiu pe morți. Și spintecat
De plumbi gemea Parisul, cum în sânge
Un laș rănit se întinde și se strânge
Cu răcnet svârcolind mișelu-i trup.
Când dinții lui cei plini de spumă rup
Din putreda lui rană.

Și 'n vreme ce Parisul, plin
De fum, muriă, nepregălit să moară,
Carol din Touillerii, cântă 'n vioară
Încet și plângător, un cald suspin
Ca ruga unei mame la mormântul
Copiilor. Simfonic sună cântul:
Iar ochii lui zâmbesc de-un cald fior,
Dar tot mai mult își pierde seninul lor
Strângând în ei furtună.

Sarcastic coardele vibrând
Sub mâna cea cu joc 'ndemânatic
Gemeau acum scârbos, urlau sălbatic,
Și-artistul lor urlă și el, râzând;
— „S'aduci pe Enric!“ strigă el și lasă,
Vioara lângă el pe-un colț de masă,
„Pe Enric, mai curând! Nu pot cânta!“
Plimbându-se grăbit, el așteptă.

Și 'n urmă vine Enric.

— „Ce-i asta, Sir! Aud de-un ceas
Trosniri de puști și răcnete nebune;
Eu simt miros de sânge. Rege, spune!

Și eu stau prins, dece?“ Atunci a tras
Perdelele și, deschizând fereastra,
Carol a hohotit; „Mă 'ntrebi, ce-i asta?
Sunt câini ce mor pe drum, sunt hughenotî;
Eu vreau să scap de ei, să piară toți,
Pricepi ce-i asta, Enric?“

Cu pașii largi și tremurând
Ca omul beat de-o clipă bestială,
Carol treceà inviforat prin sală,
Și 'n urmă, piept la piept cu Enric stând:
„Ești hughenot și tu, așa-i?“ — „Eu, rege?
Eu țin să cred așa cum au crezut
Părinții mei: Sunt hughenot născut
Și n'am să mor catolic!“

— „Tu crezi, ce vrei!“ Și-atunci el supt
De furie: „Ce-i câine, vazi să l moară!“
Izbi cu pumnul 'n masă spre vioară,
Și 'n murmur carnea pumnului a rupt;
Cald sângele-a țâșnit din lovitură —
El, de dureri, urlând a dus la gură
Sdrobitul pumn și-apoi 'nn bunit
S'a tras doi pași năvalnici ș'a țintit
In Enric carabina.

Făcând vioara scut, din cot
Alt scut făcând: „Ei dă! Ai fi sdrobit-o
Cu pumnul; atât: De-am mântuit-o,
Sdrobește-o dar acum cu piept cu tot!“
Carol a tresărit. „Nu, nu pe tine!
Dar dă-mi un om, un ompe orișicine,
Vreau carne, sânge, moarte; vreau s'omor!“
Și plumb a tras în primul trecător
Pe drum depe fereastră

Mânia-i sângerase 'n nări,
Aprinșii ochi și-au deslegat furtuna
Sălbaticiei porniri, și cum e luna
Când ziua câteodată iese 'n zări
Așa eră. O viperă flămândă;
Și când s'a 'ntors, cu arma fumegândă
Bătù 'n pământ, și ca scos din minți,
Cu ochii 'nchiși el a scrâșnit în dinți:
„Vai, du-te, Enric, du-te!“

G. Coșbuc.

GRUIA LUI NOVAC

(Novac și Corbul)

Fosta cică un Novac,
Un Novac, Baba Novac,
Un viteaz de-a lui Mihaiu,
Ce săria pe șapte cai
De strigă Crajova vai!
El un fecioraș aveà
Și tot astfel li ziceà:
— „Fecioraș, Gruiușul meu,
Ascultă de ce-ți zic eu,
Să nu cazi la vreun loc rău,
La loc rău și mult departe
În neagra străinătate.
Dacă sorții te-or purtă
Țările de-a vântură
Și'n Stambul de a intră,
Tu de asta nu uită:
Vamă dreaptă să plătești,
Armele să-ți oțelești,
Hainele să-ți primenești
Ca să pari un biet sărac,

Să nu semeni a Novac,
Că nu-i Turcilor pe plac!
Grue 'n Țarigrad intră
Vama dreaptă nu plătiă,
De haine nu se schimbă
Ci pe uliți se plimbă,
Tot în haine novăcești
Cum e drag ca să-l privești!
Turcii toți cât îl zăriă
Intre dânșii se grăiă :
Ăsta-i Gruia lui Novac
Din Novac Cara-iflac;
Și peloc ei s'adună,
Și de Grue s'adină,
Și cu Grue se lupta,
Și pe Grue mi-l legă
Cu trei funii de mătasă
Din ele să nu mai iasă!
Dar când Grue se'ntindeă
Două funii se rupeă
Numai una rămâneă,
Una lungă, noduroasă,
Cât un braț voinic de groasă!
Turcii iute-l cuprindeă
Și'ntr'un beciu îl închideă.
Lumea să n'o mai privească,
Soare să nu mai zărească

*

Grue zace la 'nchisoare
De trei ani lipsit de soare
Și prin gratii lung privește
Cerul care strălucește
Și de dânșul nu 'ngrijește.
Dar cumplit inima-i seacă,
Plâns de jale mi-l înneacă,

Când zărește despre soare
Cârduri, cârduri de cocoare,
Călătoare sburătoare
Și de el nepăsătoare.
Iată, mări, cum plângea
În departe că zăria
Un corb negru, corbișor,
Ce sbură încetișor
Și din aripi tot bătea
Și cu jale croncăniă.
Iar Grue se amără
Și din gură așa zicea :
— „Că n'am durdă, pui de corb
Zilele să-ți le sorb!
Ce tot spui și croncănești,
Ori de mine te gătești?“
Corbul se apropiă,
Pe fereastră-i se puneă
Și din gură-i răspundea :
— „Grușor, draguțul meu!
Ce mă blestemi așa rău,
Când umblu de rândul tău?“
— „Alei coarbe, corbișor,
De vrei tu să-mi faci de dor,
Ține inelușul meu,
Și du-l unde voesc eu,
În munții Catrinului,
În pădurea Pinului,
În pădurea lui Novac,
Lui Novac, Baba Novac.
Și mă jur că de-oiu scăpă
Pe tine te-oiu adăpă,
Nu cu sânge păsăresc,
Ci cu sânge păgânesc!“
Corbul vesel croncăniă,

Inelu 'n plisc îl puneà,
Aripele-și întindeà
Și pe cer ei se zăria,
Întâiu ca un porunbaș
Apoi ca un bondăraș,
Și 'n zare dac' ajungea.
El din zare se ștergeà.

*

În munții Catrinului,
În pădurea Pinului,
Odihnià Baba Novac,
La umbra unui copac.
Și prin vis el tot vedeà
Pe feciorul său, Gruiea.
Iat'un corb că se ivià
Și pe-o creangă se puneà,
Chiar deasupra capului,
Capului Novacului.
Corbulețul ușurel
Aveà 'n pliscu-i un inel
Care jos cădeà din el
Chiar în barba lui Novac,
Lui Novac, Baba Novac.
Adormitul se trezià
Și inelul cât vedeà,
Scotià haine novăcești
Și puneà călugărești,
Scotea cuca de Novac
Și puneà un comănac,
Și încălecă voinicește
Și purcedeà vulturește,
Cu desagi, cu buzdugele,
Umplute cu mahmudele.
El mergeà și iar mergeà,
În Țarigrad ajungeà.

La divan că se ducea
Și din gură așa zicea:
— „Auzit-am, auzit,
De-un voinic ce mi-ați robit,
Iată-mă-s că am sosit
Să vi-l plătesc îndoit!“
El desagii deșertă,
Turcii toți năvală da,
Și pe jos se tăvăliă,
Unul pe altul se'mpingeă.
Iar Novac că alergă,
Pe Ene mi-l deslegă,
Un paloș în mână-i da
Și din gură cuvântă:
— „Bate tu marginile,
Că eu bat mijloacele,
Să le știu soroacele!“
Ei tăia la Turci, tăia,
Pân' ce bine osteniă;
Apoi iute purcedeă,
Amândoi de se ducea
În codrii Catinului,
În pădurea Pinului,
Unde corbii locuiesc
Și ca frunza se 'nmulțesc
Și bine hălăduesc.

(Poporală, colecția Iarnik-Bârseanu)

OPRIȘANUL

Colo 'n țara muntenească
Țară dulce, românească,
Ca și cea moldovenească,
În oraș la București,

Sunt curți 'nalte și domnești:
Iar în curți o sală mare,
Unde șeade la prânzare
Mihnea-Vodă cel cruntat,
De boeri înconjurat.

— „Boeri mari, boeri de rând!“

(Zice Domnul închinând)

„Toți mâncați, cu toți beți
Și cu bine petreceți ;

Numa'i unul poftă n'are
De băut și de mâncare,
Cantar slutul, armaș mare !

Ori bucatele nu-i plac,
Ori de noi nu-i este drag!“

Boerimea încet râdeă,
Iar Cantariul răspunde :

— „Ale! Doamne Mihnule,
Mihnule netihnule!“

Alei! Tu stăpânul meu,
Lumina-te-a: Dumnezeu !
Bucatele tale-mi plac
Și de oaspeți îmi e drag,
Dar unde s'a pomenit
Sau văzut și auzit,
Două săbii într'o teacă,
Doi domni în țară săracă?
Măria Ta, 'n București,
Oprișanu 'n Stoenști!
Ce-am văzut la Oprișanu,
N'am văzut nici la Sultanul.
Că are 'n câmp la soare,
Mii și sute de mioare...
Ies în vară fătătoare;
Berbeci are sute 'ntregi,
Cu cozile pe telegi,

Și ciobani toți înarmați,
Cu postavuri îmbrăcați,
De nu crezi că sunt ciobani
Ci chiar neaoși căpitani.
Nu mi-e ciudă de asta,
Când mi-e ciudă de alta:
Oprișanul încă-și are,
Herghelii în număr mare,
Două, trei, cinci mii de iepe,
Tot alese și sirepe,
Pintenoage la picioare,
Cu cergi albe pe spinare
Și cu doi mânzi fiecare.
Nu mi-e ciudă de asta,
Cât mi-e ciudă de alta:
Oprișanul are 'n sat
Ogari, copoi de vânat,
Cu sgăzi late, țintuite,
Pela margini poleite,
Și mai are grajduri mari,
Cu cincizeci de armăsari, —
Giumătate arăpești,
Și ceilalți moldovenești!
Nu mi-e ciudă de asta,
Cât mi-e ciudă de alta:
Scutariul lui Oprișan
N'are față de țaran,
Pe deasupra-i cu suman
Dar pe trup are caftan.
Și cârligu-i de scutar
Nu-i de-alun, nici de stejar,
Ci de aur tot săpat,
Cu pietre scumpe lucrat,
Și 'n vârful cârligului
Sub mâna Scutariului,

Este-o piatră nestimată
Ce plătește lumea toată !
— „De-i așa cum zici, Țantare,
Lasă prânzul, săi călare,
Și 'ntr'o fugă să te duci,
Pe-Oprișanul să-l aduci
Cu toate podobabele,
Cu toate averile
Să-și dea socotelile!
Astfel Domnul porunciă;
Cantar, vesel, se ducea
La cel sat, în Stoenеști,
Unde sunt averi domnești.
El acolo cum venia
Cu Scuturaiul se 'ntâlnea
Și porunca-i arată
Și din gură cuvântă:
— „Mihnea Vodă 'n București.
Face praznice domnești;
Toți boierii, credincioși
Și de pace bucuroși,
Lângă Domn s'au adunat
Și pahare-au închinat.
Numai unul n'a venit,
Oprișanul cel vestit!
De-i vrăjmaș și om de ceartă
Mihnea Vodă-acum îl iartă
Și-l poftеște ca să vie
Ca un frate la domnie!“

II¹

Oprișanul, credincios
Și de suflet omenos,
Se pornia din Stoenеști
Ș'ajungea la București

Noaptea pela cântători
Pân' ce nu se face zori.
Mihnea Vodă adormit
Dormiã pe-un pat aurit,
In camera 'ntunecată
Tot cu șaluri îmbrăcată.
Dar deodată se treziã
Și la slugi așa grăiã :
— „Slugi, aprozi, copii de casã
Voi dormiți și nu vă pasã
Soarele c'au răsãrit
Și pe lume m'au trezit.
Dar voi oare nu gândiți,
Cât în somn vă leneviți,
Cã am țarã de domnit,
Giudecãți de sãvãrsit
Și boieri de boerit ?“
Toti aprozi se treziã
Și lui Vodã raspundeã :
— „Rãmãi, Doamne. liniștit !
Soarele n'a rãsãrit,
Dar în locu-i a sosit
Oprisan din Stoenestii
Cu averi împãrãtești.
El în curte a intrat,
De zãbrele a aninat
Un cârlig de împãrat
Cu pietre scumpe lucrat,
Ce lucește ca un soare
Intr'o zi de sãrbãtoare.“
Mihnea Vodã se sculã
Fața albã își spãlã,
Barba neagrã-și pieptãnã,
La icoane se 'nchinã,
Apoi el se înarmã

Și pe Oprișan chemă:
— „Oprișan din Stoenеști,
Cu dreptul să ne grăești,
Ce-ai făcut de-ai adunat
Averi mari de împărat,
Incât nu numai averi,
Dar ai și scutari boeri?“
I — „Dumnezeu mi-a agiutat;
Și eu mi le-am adunat
Din darul Sfinției Sale,
Din mila Măriei tale!“
— „Nu-l crede, Măria Ta!“
(Cantariul atunci strigă).
„El mie s'a lăudat
Ca avere a adunat
Numai din puterea lui,
Nu din mila Domnului.
Dar n'am ciudă de asta,
Cât am ciudă de alta:
Oprișanul mi-a spus mie,
Că așteaptă ca să-i vie
Firman dela 'mpărăție
Să te scoată din Domnie.“
Mihnea Vodă se 'ncruntă
Și din gură cuvântă:
— „Pân' a nu veni firmanul,
Piară întâiu Oprișanul!
Jos la poartă să-l duceți,
Și capul să i-l tăeți!“
De vrăjmaș ce mult eră
Armașul se bucură.
Ca o fiară s'aruncă,
Pe-Oprișanu-l apucă
Și la moarte mi-l duceă!
Când la poartă, frate, iată

Un rădvan că se arată,
Tras de șase telegari,
Negri ageri armăsari
Cu cozi lungi și coame mari.
Iar în'untru o bătrână
Cu-o icoană sfântă 'n mână,
Și cu haine mohorâte
Și cu pletele albite.
Pe-Oprișan cât ea-l vedeă
Sus la Domnul se duceă,
Ș'ngenunchi trupu-și frângeă
Și grăind amar plângeă;
— „Alei, Doamne, fătul meu,
Nu te ierte Dumnezeu
Să omori pe Oprișanul
Că-i pieri până la unul:
Știi tu, Mihneo, ori nu știi,
Că 'n ziua Sfintei Mării
Eră, Doamne, ca să-ți vie
Firman dela 'mpărăție
Să te scoată din Domnie?
Și-aveai parte de firman
Făr' de bietul Oprișan
Care 'n cale-i au ieșit
Și 'ndărăt l-au 'napoiat,
Dăruind chiar pe Vizir
Cu-armăsari dela misir,
Și cu pungi de bani o mie
Să te lase pe Domnie!“
Oprișanca nu sfârșia,
Mihnea 'n curtea lui ieșia
Poruncnid la toți să saie,
Pe-Oprișan ca să nu-l tae.
Dar, Cantar, armașul mare,
Iși făcuse răsbunare,

Și capul nevinovat
Zăceă 'n țărână aruncat
Lângă trupul răsturnat !
Vai de omul cu păcat,
De păcat e alungat
Și nu poate a fi scăpat !
Vânzătorul de armaș,
Fiară crudă, om pizmaș,
Fost-au gol legat la soare
Și de mâni și de picioare,
El legat de cozi de iepe,
De patru iepe sirepe
Care când se opintiră
In patru părți se izbiră
Și 'n patru îl despărțiră !

(*Poporală colecția V. Alexandri*)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLA DE MATERII

	Pag.
Dorobanțul, <i>G. Coșbuc</i>	3
Sergentul, <i>Vasile Alexandri</i>	4
Răsboiul, <i>Carmen Sylva</i>	6
Pe drumul Plevnei, <i>G. Coșbuc</i>	8
Calul Arabului, <i>Al. Macedonski</i>	10
El-Zorab, <i>G. Coșbuc</i>	12
Mortul dela Putna, <i>G. Coșbuc</i>	17
Lupta dela Rovine, <i>M. Eminescu</i>	19
Pașa Hassann, <i>H. Coșbuc</i>	23
Mircea cel Mare și solii, <i>D. Bolintineanu</i>	25
Primele obuzuri, <i>V. Alexandri</i>	27
Căpitanul Romano, <i>V. Alexandri</i>	28
Oștirile lui Alah, <i>G. Coșbuc</i>	30
Visul lui Tudor, <i>V. Alexandri</i>	31
Muma lui Mihaiu, <i>D. Bolintineanu</i>	33
Moartea lui Mihaiu Viteazul, <i>D. Bolintineanu</i>	33
Roca di Manerba, <i>G. Coșbuc</i>	35
Altarul mănăstirii Putna, <i>V. Alexandri</i>	36
Pohod na Sibir, <i>V. Alexandri</i>	38
Sărindar, <i>G. Coșbuc</i>	41
Kaher, <i>Iacob Negruzzi</i>	42
Cănele soldatului, <i>Gr. Alexandrescu</i>	43
Golia ticălosul, <i>G. Coșbuc</i>	45
Toma Alimoș, <i>Poporală, colecția V. Alexandri</i>	46
Miorița, <i>Poporală, colecția V. Alexandri</i>	51
Maică bătrână, <i>Poporală, colecția Gr. Dem. Teodorescu</i>	53
Blestemul maicii, <i>Poporală, colecția S. Fl. Marian</i>	55
Plugul blestemat, <i>V. Alexandri</i>	56
Mihu copilul, <i>Poporală, colecția V. Alexandri</i>	59
Marcu și Turcu, <i>Poporală, colecția M. Pompiliu</i>	63
Grozea, <i>V. Alexandri</i>	66
Marcu, <i>Poporală, colecția Iarnik-Bârseanu</i>	67